

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE eurooppalainen työkalupakki

sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittäjille

Tämän työkalupakin tarkoituksena on esitellä ADD LIFE -hankkeessa kehitettyjä sukupolvet ylittävän opiskelun parhaita käytänteitä. Jos olet kiinnostunut avaamaan yliopistosi eri ikäryhmien opiskelijoille ja selvittämään, miten eri sukupolvet voivat oppia toisiltaan, löydät työkalupakista hyödyllistä tie-

<http://add-life.uni-graz.at>

add-life@uni-graz.at

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

Full Partners: Co-ordinator: University of Graz (AT); Brno University of Technology (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Summer University of Jyväskylä (FI); University of Pécs (HU); University of A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. in cooperation with Municipality Deutschlandsberg (AT); Association of Third Age Universities, Czech Republic (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); University of Kiel (DE); Educators' Center Association – House of Civic Communities (HU); UDP – Provincial Association of Pensioners and Retired Persons from A Coruña (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

ADD LIFE – ADDing quality to LIFE through inter-generational learning via universities -hanke on saanut rahoitusta Euroopan komission Sokrates-Grundtvig-ohjelmasta. Grundtvig 1 -hankenumero: 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1

SISÄLTÖ

P Esipuhe

01 *Franz Kolland*

Miksi tarvitsemme sukupolvet ylittävää opetusta?

02 *Franz Kolland*

Mitä on sukupolvet ylittävä korkeakouluopiskelu?

03 *Anneli Hietaluoma*

Miten rakentaa ja ylläpitää kehityskumppanuuksia?

04 *Isabel González-Abrales, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda*

Miten kehityskumppanuudet voivat edistää osallisuutta?

05 *Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson*

Miten markkinoida sukupolvet ylittävää ryhmäopiskelua?

06 *Valéria Pavluska, Raymond Thomson*

Miten suunnitella sukupolvet ylittävää opiskelua?

07 *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*

Miten sopia sukupolvet ylittävän opetuksen opintosuunnitelmasta?

08 *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*

Miten varmistaa sukupolvet ylittävän opiskelun toimiminen?

09 *Marcus Ludescher, Hannes Strempl*

**Ohjattu yhteissuunnitteluprosessi opiskelijoiden kanssa –
opettajan kokemuksia.**

10 *Valéria Pavluska*

**Miten suunnitella sukupolvet ylittävän opetuksen opintosuoritusten
arvostelumenetelmiä?**

11 *Raymond Thomson*

Miten suunnitella sukupolvet ylittävän opetuksen arviointimenetelmiä?

12 *Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma,*

Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Miten saada opintopisteitä sukupolvet ylittävään opetukseen?

13 *Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher*

**Yliopistojen mahdollisuudet kouluttaa eri alojen vapaaehtois- ja palka-
tun työn muotojen edistäjiä**

14 *Andrea Waxenegger*

Kansalaistoiminnan ja palkatun työn uusia mahdollisuuksia.

15 **Kommentoitu lukulista**

A *Annex A:*

ADD LIFE -hanke ja kumppanuudet

B *Annex B:*

**Opintomoduli kansalaisyhteiskunta: Mitä nuoret voivat oppia van-
hemmilta kansalaisaktiiveilta? Yliopiston tukema sukupolvet ylittävä
opiskelu**

**Opintomoduli kulttuuri: Taidehistoria taiteen tulkkina. Taidehistorian
peruskäsitteet ja taiteen historialliset ja kulttuurilliset yhteydet**

**Opintomoduli työllistettävyyden ja mentorointi: SeniorMent – Miten jakaa
tietoa ja kokemusta?**

Opintomoduli terveystieteet: Sydän- ja verisuonisairauksien riskitekijät

Opintomoduli tietoyhteiskunta – digitaalinen lukutaito:

Multimediaaviestintä

**Opintomoduli kestävyys ja kehitys: Välineet ja menetelmät kestävien
muutosprosessien aikaansaamiseksi alueilla ja yrityksissä**

Julkaisija: Grazin yliopisto, Graz, Itävalta, 2008

Toimittaja: Dr. Andrea Waxenegger ADD LIFE -hanketyöryhmän puolesta, Grazin yliopisto, Itävalta

Grazin yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus, Universitätsplatz 3, 8010 Graz, Itävalta

Puhelinnumero: ++43/316/380-1101; faksi: ++43/316/380-9035

Suunnittelu, ladonta ja ulkoasu: Roman Klug, Grazin yliopisto

Kääntäjä: Katja Jääskeläinen

Lainaukset: Waxenegger, A. ADD LIFE -työryhmän puolesta (toim.) (2008): ADD LIFE – eurooppalainen työkalupakki

sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittäjille. Graz

© ADD LIFE -työryhmä, 2008; artikkelit: tekijät

Tämän asiakirjan sähköinen versio on ladattavissa hankkeen verkkosivuilta: <http://add-life.uni-graz.at>

Tästä julkaisusta (tiedotteesta) vastaa ainoastaan sen laatija, eikä komissio ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Asiakirjaa saa käyttää vapaasti, ja sen saa monistaa muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin, jos lähde mainitaan.

Download-PDF ISBN: 978-3-9502601-3-7

Tämä työkalupakki on suunniteltu ADD LIFE -hankkeen osana.

Ulkoinen neuvonantaja

Franz Kolland, Wienin yliopisto, Itävalta

Ulkoinen arvioitsija

Raymond Thomson, Elinikäisen Oppimisen Keskus,
Starthcliden yliopisto, Skotlanti, UK

Hankkeen WWW-sivusto:

<http://add-life.uni-graz.at>

Katsaus menneeseen

Tämän hankkeen perusidea on syntynyt pitkän ajanjakson kuluessa. Pääasiallinen huolenaiheemme oli (ja on edelleen) ikäihmisten syrjäytyminen (korkea-asteen) koulutuksesta. Lisäksi pohdimme, miten voisimme lähinnä yliopistoja edustavana työryhmänä kehittää yhdessä eri sidosryhmien sekä opiskelijoiden itsensä kanssa uusia ja innovatiivisia opiskelumahdollisuuksia. Tavoitteenamme oli alusta alkaen saada aikaan sukupolvet ylittäviä oppimistilanteita, joissa vanhemmat ja nuoremmat opiskelijat työskentelisivät yhdessä, sillä uskoimme sen olevan akateemisen oppimisen kannalta hedelmällistä. Hankkeen aikana pyrimme siirtymään ”oppiminen myöhemmässä elämänvaiheessa” -käsitteestä ”sukupolvet ylittävän oppimisen” käsitteeseen ja määrittelemään sen sisällön, mikä on jo haaste sinänsä. Työryhmän suunnitelmien selkiytymiseen ja yhteisen perustan luomiseen meni jonkin aikaa. Kokeellisen projektityöskentelymme aikana kehitimme **kuusi opintomodulia**, jotka käsittelevät Euroopan laajuisesti tärkeitä aiheita. Pidimme tärkeänä, että moduulit ovat sisällöltään myös käytännönläheisiä: tavoitteena on oppia edistämään tai ohjaamaan/mentoroimaan jotain asiaa ja pystyä tekemään muiden kanssa siihen liittyvää työtä. Kehitimme myös yhdessä opiskelijoiden kanssa **kuusi ohjattua avointa modulia**. Tarkoituksena oli, että moduulien sisällöstä ja opiskelu ympäristöistä sovitaan yhdessä mahdollisten kohderyhmien kanssa yhteissuunnitteluprosessin muodossa siten, että suunnitteluun osallistuu eri sukupolvien edustajia (nuoremmat ja vanhemmat osallistujat työstävät uuden moduulin yhdessä). Opiskelijoita kannustettiin määrittämään itse omat oppimistuloksensa ja sopimaan ryhmän oppimistuloksista. Uskomme päässeemme eteenpäin yhden tärkeän askeleen sen ymmärtämisessä, mitä sukupolvet ylittävä opiskelu tarkoittaa korkeakouluopetuksessa, miten sitä voisi kehittää ja miten laitoksemme ja kumppanimme voivat edetä poistaakseen vielä tällä hetkellä näitä aloitteita haittaavia raja-aitoja. Kokemuksemme, mietteemme ja suosituksemme on koottu tähän julkaisuun, joka on tarkoitettu **perustaksi** tulevalle kehitystyölle. Julkaisu on kokoelma lyhyitä artikkeleita, jotka käsittelevät

1. sukupolvet ylittävää opetusta ja opiskelua yliopisto-opetuksen puitteissa,
2. yliopistojen mahdollista roolia erilaisten vapaaehtois- ja palkkatyömuotojen edistäjien koulutuksessa sekä
3. sukupolvet ylittävien yliopistokurssien ohjatun yhteissuunnittelun eri aspektoja, mukaan lukien tämän hankkeen puitteissa kehitettyjen ADD LIFE -opintomoduulien kuvaukset.

Näiden artikkelien tarkoituksena on tuoda esille kehitystyön erityisiä aspektoja, ja toivomme, että niitä voidaan hyödyntää myös henkilöstön koulutuksessa.

Katse eteenpäin

Kaikki artikkelit sisältävät myös konkreettisia suosituksia tulevaa kehitystyötä varten. Tässä yhteydessä mainittakoon vain muutamia tärkeimpiä. ADD LIFE -hankkeen toimijat painottavat, että

1. tarvitsemme **lisää teoreettista ja kokeellista tutkimusta sukupolvet ylittävästä opiskelusta korkeakouluopetuksessa**. Olemme ottaneet ensiaskelia alalla, mutta tarvitsemme vielä taustatukea. Olemme osoittaneet, että sekä opiskelijat että oppilaitokset voivat hyötyä sukupolvet ylittävästä opiskelusta, joten ponnistukset kannattavat. On kuitenkin selvää, että tarvitsemme lisää perusteellista teoreettista tarkastelua, pedagogisia konsepteja ja sopivia didaktisia työkaluja.
2. korkea-asteen koulutuslaitosten tulisi **tehdä tiivistä yhteistyötä** kehityskumppaneiden sekä opiskelijoiden kanssa. Tämä on aikaa vievää ja kallista, mutta uskomme sen olevan hyvä sijoitus, josta on pitkällä tähtäimellä hyötyä kaikille koulutusalan toimijoille. Sosiaalinen osallisuus voidaan saavuttaa ainoastaan yhteistyössä kaikkien tahojen kanssa.
3. **opiskelijat tulee nähdä yhteistyökumppaneina**. Opiskelijoiden kutsuminen suunnittelemaan sukupolvet ylittävää ja avointa opiskelua ja osallistumaan siihen vaatii muutakin kuin vetävää markkinointia ja opintoneuvontaa ja -ohjausta.
4. sukupolvet ylittävän ja kaikkia ikäryhmiä sisältävän avoimen opiskelun suunnitteluun ja opiskelijoiden saavuttamien tulosten arviointiin käytettävät menetelmät tulee sisällyttää korkea-asteen koulutuslaitosten **henkilöstökoulutukseen**. Koulutuslaitosten tulisi pohtia tarkkaan, millaisilla **organisatorisilla muutoksilla** voitaisiin luoda uusia perspektiivejä.
5. korkea-asteen koulutuslaitosten tulisi miettiä, miten ne voisivat **auttaa opiskelijoita luomaan uusia suuntia elämälleen myöhemmässä elämänvaiheessa**. Tähän kuuluu myös mahdollisuus ryhtyä toimimaan elinympäristössään jonkin asian edistäjänä ja mentorina/ohjaajana. Opiskelijoita tulee tukea uusien elämänsuunnitelmien toteuttamiseen tarvittavien tietojen, taitojen, kykyjen ja suhtautumistapojen hankkimisessa.

Andrea Waxenegger
ADD LIFE -hankkeen koordinaattori

Kirjoittajat

Haluaisin esitellä lyhyesti tämän työkalupakin kirjoittajat. **Pat Davies** tällä hetkellä Euroopan yliopistojen täydennyskoulutusverkoston EUCENin puheenjohtaja. Hän on saanut tunnustusta yliopistotason elinikäisen opiskelun asiantuntijana sekä kokeellisten opiskelumuotojen asiantuntijana kaikkialla Euroopassa. Hän on kirjoittanut lukuisia elinikäistä yliopistotason opiskelua käsitteleviä artikkeleita.

Isabel González-Abrales on kliininen psykologi ja kliinisen gerontologian maisteri. Hänen toimenkuvaansa kuuluu opetustyö espanjalaisen A Coruñan yliopiston kliinisen gerontologian koordinaattorina ja opettajana sekä assistenttityö ikäihmisten La Milagrosa -päiväkeskuksen kliinisenä psykologina. Eri ikäihmisten parissa tekemensä tutkimusprojektien kautta hänellä on laajalti kokemusta ikäihmisten kanssa työskentelystä.

Mary Claire Halvorson on Lontoon Goldsmiths-yliopiston ammatillisen kehittämisen osaston johtaja ja Eurooppasuhteista vastaava. Hänellä on runsaasti kokemusta aikuiskasvatustieteiden suunnittelusta ja projektinhallinnasta. Hän on myös LLiNE – Lifelong Learning in Europe -lehden toimituskunnan jäsen.

Anneli Hietaluoma on Jyväskylän kesäyliopiston rehtori. Hän on ollut vuodesta 1990 myös Jyväskylän Ikäntyvien yliopiston ohjelmavastaava sekä Suomen Ikäntyvien yliopistojen valtakunnallisen neuvottelukunnan jäsen. Hän on vaikuttanut useiden vuosien ajan AIUTAn hallituksessa ja monissa kansainvälisissä verkostoissa.

Franz Kolland itävaltalaisesta Wienin yliopistosta on sosiologi (pääasiassa empiirisen tutkimuksen alalla), jonka erikoistumisalueena on sosiaaligerontologia (ikäihmisten oppiminen, elämäntarinat, ikääntyminen, elämäntyyli, uusien teknologioiden käyttö) ja kasvatussosiologia.

Marcus Ludescher on itävaltalaisen Grazin yliopiston jatkokoulutuksen ja elinikäisen oppimisen keskuksen akateeminen koordinaattori. Hänen päävastuualueenaan on kehittää keskuksen yhteydessä toimivan Kolmannen iän yliopiston toimintasuunnitelma ja opetustarjontaa.

Ana Maseda on suorittanut biologian tohtorin tutkinnon European PhD -tutkijakoulusta. Hän on erikoistunut tutkimusmetodologiaan. Hänen toimenkuvaansa A Coruñan yliopistossa kuuluu opetustyö Ageing, Advances and Research -tutkijakoulun koordinaattorina, eri alojen tutkimustyö kuten molekyyli- ja biologiset muutokset neurodegeneratiivisen patologian sekä ikäihmisten neurodegeneratiivisen patologian valorisaatiovälineiden validoinnin alalla.

José Carlos Millán Calenti on lääketieteen tohtori ja A Coruñan yliopiston gerontologian ja geriatrian professori. Hänen toimenkuvansa käsittää opetustyötä kliinisen gerontologian maisterin- ja jatkokoulutusohjelmien johtajana, tutkimustyötä Ageing, Advances and Research -tutkijakoulun johtajana ja erilaisissa tutkimus- ja kehitysprojekteissa neurodegeneratiivisen patologian ja ikäihmisille suunnatun tieto- ja viestintätekniikan alalla sekä ikäihmisten La Milagrosa -päiväkeskuksen avustamista erityisesti riippuvaisten ikäihmisten patologian alalla.

Valéria Pavluska on tehnyt yli 15 vuoden ajan kansalaisyhteiskuntaan/kansalaisjärjestöihin sekä kansalaisjärjestöjen johtamiseen ja markkinointiin liittyvää opetustyötä. Hän on osallistunut useisiin alan tutkimusprojekteihin, esim. Mott-säätiön rahoittamaan Practice and research – research project on non-profit issues in Hungary -hankkeeseen sekä RE-ETGACE- ja DOLCETA -hankkeisiin. Hän on myös kirjoittanut kansalaisjärjestötoimintaa käsittelevän kirjan.

Hannes Stremplin taustana on kasvatustiede. Hän on toiminut Technology Centre Deutschlandsberg Ltd:n projektijohtajana ja itävaltalaisen Grazin kaupungin perheneuvontakeskuksen neuvonantajana.

Raymond Thomson on skotlantilaisen Strathclyden yliopiston elinikäisen oppimisen keskuksen apulaisjohtaja. Hän toimii myös varapääministerin toimiston alaisessa Better Government for Older People (BGOP) -järjestössä. Hänen kansallisiin ja kansainvälisiin luottamustehtäviinsä kuuluu EUCEN-verkoston pääsihteerin tehtävä, Yhdistyneiden kuningaskuntien Universities Association for Continuing Education -jatkokoulutusjärjestön rahastonhoitajan toimi ja Skotlannin yliopistojen elinikäisen oppimisen liiton sihteerin toimi. Tšekkiläisen Brnon teknillisen yliopiston (BUT).

Petr Vavřín toimi säätötekniikan osaston johtajana, kansainvälisistä asioista vastaavana vararehtorina ja BUT:n rehtorina vuosina 1994–2000. Hän opettaa mm. säätötekniikan teoriaa. Hän on toiminut Euroopan yliopistojen täydennyskoulutusverkoston EUCENin varapuheenjohtajana ja on parhaillaan Tšekin tasavallan Kolmannen iän yliopistojen liiton puheenjohtaja.

Ja lopuksi pari sanaa itsestäni: Omia alojani ovat kasvatustiede/aikuiskasvatustiede ja organisaatiokehitys. Toimin itävaltalaisen Grazin yliopiston jatkokoulutuskeskuksen johtajana sekä parhaillaan Itävallan yliopistojen täydennyskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen AUCENin ohjauskomiteassa. Olen lisäksi ollut perustamassa Itävallan Learning in Later Life -asiantuntijaryhmää, ja toimin sen jäsenenä ja koordinaattorina.

Kaikkien kirjoittajien puolesta toivon, että saat tästä työkalupakista virikkeitä ja hyötyä kehitystyöhösi!

*Andrea Waxenegger
työkalupakin toimittaja
ADD LIFE -hanketyöryhmän puolesta*

Franz Kolland

Johdanto

Kasvatusgerontologian ja käytännön aikuiskasvatuksen on vastattava kysymykseen, onko ikäihmisiä kohdeltava omana erityisryhmänään eli tulisiko tälle ryhmälle tarjota eriytettyä opetusta vai tulisiko heidät integroida muuhun opetukseen. Muuhun opetukseen integrointi tarkoittaa, että samalla kurssilla on eri ikäryhmiä edustavia opiskelijoita. Vielä kiinnostavampi kysymys on se, tarvitaanko sukupolvet ylittävää opetusta? Sukupolvet ylittävän toiminnan arvo saa jotkut toisinaan unohtamaan, että on olemassa yhteisöjä, joissa sukupolvien välinen luonnollinen kanssakäyminen on yhä arkipäivää.

Perustelut

Ensimmäiset sukupolvet ylittävät ohjelmat luotiin 1960-luvun jälkipuoliskolla, kun alettiin havaita, että sosioekonomisten muutosten vuoksi nuorempien ja vanhempien perheenjäsenten välinen sosiokulttuurinen kuilu oli alkanut kasvaa. Kuilu vähensi vanhempien ja nuorempien välistä vuorovaikutusta, eristi vanhemmat ihmiset muista sekä edisti sukupolvia koskevien myyttien ja stereotyyppien syntymistä.

Sukupolvet elävät omissa elämämaailmoissaan. Nuorten ja vanhojen kokemusten erot luovat heidän välilleen raja-aitoja. Keskusteltaessa nuorten ja vanhojen välisistä suhteista painotetaan yleensä ennen kaikkea sosiaaliturvan jakamiseen liittyviä ongelmia. Tällöin eri sukupolvet nähdään usein ryhminä, jotka kilpailevat samoista yhteiskunnan varoista, eikä yhteistyötä tekevinä kumppaneina.

Vanhojen ja nuorten välisen yhteydenpidon heiketessä tarpeista huolehtimista aletaan enenevässä määrin pitää muuna kuin yhteisenä tehtävänä. Nykyluultuurissa on näkyvissä yhä enemmän erilaisia intressejä ja toimintamalleja. Samaan ikäluokkaan kuuluvien yhteydenpito kasvaa samalla kun eri ikäryhmien väliset sosiaaliset kontaktit ja yhteydet vähenevät, jolloin syntyy rakenteellista ikään perustuvaa erottelua. Lapsettomien pariskuntien, yksineläjien ja uusien yhdessä elämisen muotojen lisääntyminen on vähentänyt mahdollisuuksia sukupolvet ylittävään yhteydenpitoon ja avunantoon. Tämän prosessin voi olettaa jatkuvan vastaisuudessaakin. Eri ikäryhmien kokemusten väliset erot on siis aiheellista nostaa opiskelun kohteeksi, mikä voi auttaa ylittämään sukupolvien välisen kuilun.

Tärkeimpiä syitä sukupolvet ylittävälle opiskelulle

- **Ikästereotyyppien kyseenalaistaminen:** nuorten ja vanhojen yhteiset opiskelukokemukset voivat olla

tapa integroida ikäihmiset yhteiskuntaan. Ikäryhmien välinen viestintä ja kanssakäyminen mahdollistavat uudenlaisen yhteenkuuluvuuden tunteen. Tämä voi saada aikaan uudenlaisia tapoja toimia yhdessä instituutioissa, itsehoitoryhmissä ja uusissa sosiaalisissa liikkeissä.

- **Sosiaalinen pääoma:** epätasaisesti jakautuneet mahdollisuudet hyödyntää positiivista sosiaalista pääomaa lisäävät syrjäytymisriskiä. Sukupolvet ylittävää opiskelua luo olosuhteita, joissa on helpompaa kehittää yhteyksiä eri sukupolvien välille: se laajentaa, rikastuttaa ja uudistaa sosiaalisia verkostoja sekä rakentaa luottamusta ja suhteita; se auttaa kehittämään yhteisiä normeja ja arvostamaan suvaitsevaisuuden, ymmärryksen ja keskinäisen kunnioittamisen kaltaisia arvoja, minkä lisäksi se vaikuttaa yksilön käytökseen ja asenteisiin yhteisöelämään osallistumista kohtaan.
- **Kognitiivinen stimulaatio:** tutkimuksissa on pystytty osoittamaan, että sukupolvet ylittävää opiskelua parantaa muistia ja muita kognitiivisia kykyjä. Monissa tutkimuksissa on painotettu sukupolvet ylittävien ohjelmien myönteistä vaikutusta nuorten elämään, ja joissakin tutkimuksissa on painotettu sekä vanhoille että nuorille koituvaa hyötyä. Monissa näistä ohjelmista ikäihmiset eivät ole niinkään olleet palvelujen vastaanottajia, vaan mentoreita, opettajia, ohjaajia, ystäviä tai valmentajia.
- **Yhteisön kehitys:** eri sukupolvien välinen vuorovaikutus voi auttaa rakentamaan uusia sosiaalisia verkostoja, kehittämään yhteisön voimavaroja ja luomaan yhteiskuntaa, jonka kaikki ikäryhmät voivat kokea omakseen. Sukupolvet ylittävien ohjelmien ja käytänteiden perustana on vahva usko siihen, että meillä kaikilla – yksilöillä, perheillä, yhteisöillä ja yhteiskunnalla – menee paremmin, kun nuorten ja iäkkäämpien välillä on vuorovaikutusta, jolloin he voivat kasvattaa, tukea ja muulla tavoin auttaa toisiaan.
- **Opiskelu ja käytäntö:** sukupolvet ylittävässä opiskelussa keskitytään ikäihmisten (hyödyntämättömiin) mahdollisuuksiin. Keskipisteessä ei ole opiskelu, vaan työskentely yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Yhteiseen päämäärään pyrkiminen yhdistää eri sukupolvet ja sosiaaliset ryhmät sekä johtaa sukupolvet ylittävään opiskeluun. Oppiminen tapahtuu sekä eri ikäryhmien välisen että eri ikäryhmien sisäisen vuorovaikutuksen tuloksena. Sukupolvet ylittävällä vuorovaikutuksella on kronologinen ulottuvuus eli kulttuuristen ja sosiaalisten normien siirto ja sukupolvia ja sosiaaliselta taustaltaan erilaisia ihmisiä yhdistävä ulottuvuus.

Mihin tarvitaan sukupolvet ylittävää korkeakouluopiskelua?

Sukupolvet ylittävän korkeakouluopiskelun poliittisena taustana on Korkeakouluopetuksen 21. vuosisadan maailmanjulistus (Unesco 1998), jossa painotettiin, että ”korkea-asteen opetuksen tulee olla avointa kaikille, jotka ovat suorittaneet lukioasteen koulun tai vastaavan tai pystyvät osoittamaan täyttävänsä pääsyvaatimukset, mahdollisuuksien mukaan *kaikissa ikäryhmissä* ja ilman minkäänlaista syrjintää” (art. 3[b]).

Sukupolvet ylittävään korkeakouluopiskeluun vaikuttaa ikäihmisten koulutuksessa tapahtunut kehitys. 1970-luvulta lähtien on ollut sekä suuntauksia, joissa ikäihmiset halutaan integroida tavallisiin opinto-ohjelmiin että erityisiä ohjelmia kuten Kolmannen iän yliopistot. Kaikki nämä ohjelmat on suunnattu ensi sijassa iäkkäämmille sukupolville.

Sukupolvet ylittävää korkeakouluopiskelua useat ikäryhmät kattavana opiskeluna on perusteltu sukupolvien välisellä samankaltaisuudella. Gerontologisessa tutkimuksessa on osoitettu, että nuorempien ja vanhempien opiskelijoiden opiskeluasenteissa on tiettyjä samankaltaisuuksia. Koulutuksesta, sukupuolesta ja yhteiskunnallisesta asemasta huolimatta löytyy paljon samaa. Molemmat ryhmät tietävät mitä haluavat, molemmat voivat vaikuttaa opetuksen tyyliin ja sisältöön ja molemmat pystyvät järjestämään opiskelunsa hyvin.

Myös vanhempien opiskelijoiden kokemuksella ja ammatitaidolla on merkitystä. Vertaamalla omaa elämän- ja työkokemustaan opintojen sisältöön vanhemmat opiskelijat pystyvät paremmin tarkastelemaan teorian ja käytännön välistä suhdetta.

Yksi sukupolvet ylittävään korkeakouluopiskeluun liittyvä näkökohta on siinä harjoitettu opiskelutapa. Akateeminen opiskelu on tutkivaa ja itseohjautuvaa oppimista ja sellaisena paljon laajempaa kuin tietoon perustuva oppiminen. Tutkivassa oppimisessa voidaan paitsi pohtia eri ikäluokkien elämäkokemuksia myös lähteä seuraamaan uusia dialektisia polkuja ja kehittää aktiivisen kansalaisuuden malleja. Teorian ja käytännön kokemusten välinen vuoropuhelu on tärkeää. Akateemisessa opiskelussa tulisi olla mahdollisuus yhdistää subjektiivisia kokemuksia ja teoria-tietoa.

Franz Kolland

Johdanto

Sukupolvet ylittävässä opiskelussa nuorten ja vanhojen välistä vuorovaikutusta pidetään molempien ikäryhmien ja yleensäkin yhteiskunnan kannalta yhtä tärkeänä.

Sukupolvet ylittävä opiskelu

- liittyy keskinäisen riippuvuuden ja vastavuoroisuuden käsitteisiin,
- on tärkeää yhdessä toimimisen ja yhteen kasvamisen kannalta – eli yhteydenpito ei ole vain pelkkää vuorovaikutusta,
- tarkastelee nimenomaan eri ikäryhmien tai sukupolvien kokemusten välisiä eroja,
- pyrkii kokemusten vaihtoon, jolloin jokaiselle sukupolvelle ominaisia kykyjä voidaan hyödyntää,
- pyrkii edistämään kriittistä tietoutta siitä, kuinka stereotyyppit heikentävät kykyä nähdä ihmisten välisiä eroja ja että yleistykset ovat aina epätarkkoja,
- pyrkii toimimaan ikääntymiseen liittyviä kielteisiä stereotyyppioita vastaan ja huomioi vanhempien ihmisten osaamisen ja sen merkityksen nuorempien koulutuksessa. Sukupolvet ylittävän opiskelun tehtävänä on edistää muiden ikäryhmien suhtautumistapojen tuntemusta ja korjata niitä tarvittaessa.

Sukupolvet ylittävä opiskelu ei

- ole pelkkää eri sukupolvien kokoamista yhteen – yhdessäolo ei ole itsetarkoitus,
- tarkoita, että jokainen oppimisprosessi, johon osallistuu sekä nuoria että vanhoja, on automaattisesti sukupolvet ylittävää opiskelua,
- ole pelkkää tiedon vaihtoa.

Sukupolvet ylittävä opiskelu voidaan määrittää nuorten ja vanhojen välillä tapahtuvaksi keskinäiseksi oppimiseksi ja vuorovaikutukseksi.

Peruseriaatteen

Sukupolvet ylittävät ohjelmat tuovat yhteen nuoria ja vanhoja, jolloin he voivat jakaa kokemuksiaan, mistä taas on hyötyä kaikille. Ne rohkaisevat luomaan suhteita eri sukupolvien välille, edistävät kulttuurillista vaihtoa ja luovat positiivisia sosiaalista tukea tarjoavia järjestelmiä. Sukupolvet ylittävä opiskelu on yleisesti ottaen sosioantropologinen käsite, joka kuvaa oppimista isovanhempien, vanhempien, lasten ja lastenlasten kesken. Termi ”sukupolvet ylittävä” tarkoittaa, että oppimiseen kuuluu kahta tai useampaa sukupolvea edustavia toimijoita, mikä voi saada heidät tietoiseksi eri sukupolvien näkökantojen välisistä eroista. Sukupolvet ylittävä opiskelu auttaa siihen osallistuvia ikäryhmiä ymmärtämään toisen ikäryhmän näkökantoja, minkä ansiosta ihmiset saavat uusia kokemuksia. Se tarkoittaa yhteisten tavoitteiden hyväksi tehtävää yhteistyötä ja muutoshallittavuutta. Sitä vastoin monen sukupolven välisyyden käsitettä käytetään yleensä samankaltaisessa, mutta laajemmassa merkityksessä tarkoittamaan useammalle sukupolvelle yhteistä toimintaa tai ominaisuutta ilman, että siihen välttämättä liittyisi keskinäistä vuorovaikutusta tai toisiinsa vaikuttamista. Kansainvälinen sukupolvet ylittävien ohjelmien yhteenliittymä (ICIP) määrittelee sukupolvet ylittävät ohjelmat sosiaalisiksi apuvälineiksi, jolla luodaan päämäärätietoista ja jatkuvaa resurssien vaihtoa ja oppimista vanhempien ja nuorempien sukupolvien välille (International Consortium of Inter-generational Programmes).

Sukupolvet ylittävä opiskelu on enemmän kuin yksittäisten interventio-ohjelmien painottamista. Se sisältää sosiaalisia ja instituutioihin liittyviä menettelytapoja, kulttuurisia ja yhteisöllisiä käytänteitä ja ympäristösuunnitteluun liittyviä pyrkimyksiä, joiden tarkoituksena on edistää sukupolvet ylittävään toimintaan osallistumista. Se auttaa lisäämään yhteisöjen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kaikki sosiaaliset ikäryhmät voivat samastua siihen, sillä sen perustana ovat ne myönteiset voimavarat, joita nuoret ja vanhat voivat jakaa toisilleen ja ympäristölleen.

Suuri osa sukupolvet ylittävästä opiskelusta on arkioppimista kuten esimerkiksi juttelu isovanhempien tai muiden iäkkäämpien sukulaisten tai perhetuttujen kanssa. Ikäihmisten oppiminen tapahtuu yleensä formaalin oppimisen sijasta arkioppimisena, ja vetovoimana on virallisten vaatimusten sijasta heidän omat kiinnostuksenkohteensa ja tarpeensa. Voimme kuitenkin ottaa oppia myös tiukemmin organisoidusta tai suunnitellusta toiminnasta. Monet koulut ja kirkot organisoivat koululaisten vapaaehtoisryhmiä, jotka käyvät vanhainkodeissa tai ikäihmisten luona. Sukupolvet ylittävistä toimintatavoista on kyse esimerkiksi silloin, kun vanhemmat ihmiset tarjoavat mentorointia

nuoremmille tavoitteenaan lisätä heidän itseluottamustaan ja toimintakykyään. Vastaavasti nuoret auttavat vanhempia ihmisiä hankkimaan uusia taitoja, kun nuoret ja vanhat tekevät yhteistyötä elinympäristöön liittyvien hankkeiden puitteissa tai kun nuoret ja vanhat tutustuvat toisiinsa taitteen ja draaman keinoin lisäten samalla keskinäistä kunnioitusta ja vaikuttaen laajemmaltikin omaan yhteisöönsä.

Sukupolvet ylittävän opiskelun kirjo on laaja. Ohjelman tarkoituksen tarkoituksena voi olla esimerkiksi toisen auttaminen. Avun saajana voivat olla lapset, nuoret tai ikäihmiset. Joissakin ohjelmissa tärkeintä on yhdessä toimiminen ja molemminpuolisen hyödyn saaminen.

Sukupolvet ylittävässä opiskelussa tulisi noudattaa seuraavaa kolmea periaatetta:

- yhdessä oppiminen (kommunikatiivinen oppiminen)
- monikerroksinen oppiminen (kokonaisvaltainen oppiminen) ja
- toisiltaan oppiminen (dialoginen oppiminen).

Jotta näitä periaatteita voidaan noudattaa, on tärkeää tiedostaa, että sukupolvet ylittävä opiskelu ei onnistu isoissa ryhmissä. Viestintä on sukupolvet ylittävässä opiskelussa keskeisellä sijalla, joten on ehdottoman tärkeää, että opiskeluryhmässä ei ole yli 30 oppilasta. On myös huolehdittava siitä, että ryhmissä on tasapuolisesti kaikkien sukupolvien edustajia. Jos vanhemmat ihmiset ovat vähemmistönä, vuorovaikutukselta voi odottaa korkeintaan hyväksyntää, muttei keskinäistä kommunikointia. Toisaalta jos ryhmässä on liikaa ikäihmisiä, kokemus painottuu liikaa, mikä estää muutoksen syntymistä.

Sukupolvet ylittävässä opiskelussa huomioitavia asioita

- Sukupolvet ylittävien ohjelmien toteuttaminen vaatii runsaasti työtä, yleensä palkattua ammattitaitoista henkilökuntaa sekä koulutuslaitoksen, joka on valmis tarjoamaan ohjelman toteuttamiseen tarvittavat tilat ja välineet. Sukupolvet ylittävän opiskelun ei tule nojautua ensisijassa perinteisiin isovanhemmuuden ja isovanhemmista (tai muista vanhemmista perheenjäsenistä) huolehtimisen roolimalleihin. Oppimistilanne eroaa tavanomaisesta ja lisää siten tietoisuutta siitä, että yhteiskunta koostuu monesta eri sukupolvesta.
- On hyväksyttävä, että sukupolvet ylittävään opiskeluun on eri alueiden poliittisten, sosiaalisten ja kulttuuristen erojen vuoksi sovellettava monia eri metodologisia lähestymistapoja. Keskeinen keskustelunaihe on opettajakeskeisten ja itseohjautuvien lähestymistapojen vastakkainasettelu. Sen sijaan, että jotain tiettyä menetelmää alettaisiin soveltaa väkisin, tulisi opiskelijoiden tarpeet selvittää kunnolla ennen sukupolvet ylittävän opiskeluohjelman täytäntöönpanoa.
- Kulttuurierot voivat muodostaa esteitä sukupolvet ylittävälle toiminnalle. Opiskelijoiden on kyettävä kriittisesti analysoimaan omaa kulttuurista taustaansa ja oltava valmiita avartamaan horisonttiaan. Erilaiset kulttuuriset koodit voivat aiheuttaa väärinymmärrystä ja pahimmassa tapauksessa vakavia kommunikaatio-ongelmia.
- Sukupolvet ylittävässä opiskelussa palataan helposti perinteisiin vuorovaikutus- ja opiskelumuotoihin, jos opettajat eivät pysty itse sisäistämään pohdiskelevaa ja uusien ajatusten herättämiseen tähtäävää opiskeluasennetta sekä samalla ohjaamaan opiskelijoita sitä kohti. Sukupolvet ylittävän opiskelun tulisi olla muuta kuin pelkkää toistensa hyväksymistä: sen tulisi olla kommunikaatioon perustuvaa vastavuoroisuutta.

Anneli Hietaluoma

Johdanto

Aluksi luodaan lyhyt katsaus siihen, mitä tarkoitetaan puhuttaessa sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittämiseen liittyvistä kehityskumppanuuksista. Sen jälkeen kuvataan yhteistyöhön sitouttamisen mallia, jota on sovellettu Jyväskylässä ikääntyvien yliopiston toimintaan liittyvien kehityskumppanuuksien rakentamisessa ja ylläpidossa.

Sisältö

Tässä artikkelissa käsite kehityskumppanuus tarkoittaa asetelmaa, jossa eri instituutiot tai eri aloja edustavat sidosryhmät osallistuvat sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittämiseen tai tarkemmin sanottuna sen yhteissuunnitteluun. Kehityskumppanuuksia ovat:

- *korkeakoulujen ja niissä vaikuttavien alan ammattilaisten sekä eri sidosryhmien muodostamat kehityskumppanuudet eurooppalaisella, kansallisella, alueellisella ja institutionaalisella tasolla.* Sen lisäksi, että on ilmeinen tarve sisällyttää opetukseen ”eurooppalainen ulottuvuus”, alan ammattilaisten on pyrittävä luomaan yhteistyönsä puitteissa todellista ”eurooppalaista lisäarvoa”. Valinnanvaraa ei ole. Eurooppalainen korkea-asteen opetusjärjestelmä voi tarjota kaikille opiskelijoille optimaaliset valinnanmahdollisuudet vain, jos alan ammattilaiset erilaisine sidosryhmineen osallistuvat myös Euroopan laajuisesti strukturoituun, ammattimaiseen ajatusten, kokemusten ja asiantuntemuksen vaihtoon sekä jatkuvaan sisältöjen ja pedagogisten lähestymistapojen pohtimiseen sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla.
- *korkeakoulujen ja opiskelijoiden väliset kehityskumppanuudet;* Uusien korkea-asteen opetuksen kohderyhmien tarpeisiin vastaamiseen on luotava kumppanuuksia (potentiaalisten) opiskelijoiden kanssa. Kyse ei ole kekseliäästä markkinointikikasta, sillä opiskelijaryhmien mukaanotto sukupolvet ylittävän opiskelun suunnitteluun ja opiskeluprosessin aikaiseen ja sen jälkeiseen arviointiin on selkeästi tapa luoda uusi kumppanuus. On myös huomattava, että sukupolvet ylittävä oppimisympäristö voi luoda kehityskumppanuuksia kaikkien ikäryhmien edustajia sisältävien opiskelijaryhmien opiskelijoiden välille. Sukupolvet ylittävän opiskelun kautta voidaan myös luoda uusia perinteisen perherakenteen ulkopuolisia, sukupolvet ylittäviä sosiaalisia verkostoja. Tämä on selkeästi lisätutkimusta vaativa asia.

Korkea-asteen oppilaitosten eri ryhmien sisäisten ja ulkopuolisten kehityskumppanuuksien luominen ja ylläpito on opittava erikseen – siinä on kyse kestävien kumppanuuksuhteiden luomisesta, ja niiden vaalimisesta siten, että kumppanuuksista on hyötyä kaikille osapuolille. Tällaisten kehityskumppanuuksien luominen vaatii oppimista myös organisaatioilta.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

ADD LIFE -työryhmässä esiteltiin monia eri kehityskumppanuusmalleja, ja yhteistyötä vahvistivat ja rikastuttivat uudet elementit. Yhteistyöhön osallistui täysimääräisenä partnerina viisi yliopistoa ja yksi kesäyliopisto sekä yksi Euroopan laajuinen järjestö. Hankkeessa vaikutti myös seitsemän liitännäispartneria, joita olivat mm. yliopisto (Kielin yliopisto), kunnan omistuksessa oleva yritys (Deutschlandsbergin teknologiakeskus / Deutschlandsbergin kaupunki), kansallinen kattojärjestö (Tšekin tasavallan Kolmannen iän yliopistojen liitto), eläkeläisten liitto (A Coruñan eläkeläisten liitto) ja Euroopan laajuinen kansalaisjärjestö (European Association for the Education of Adults – EAEA). Näiden virallisten kumppanien lisäksi opintomodulien ja ohjattujen avoimien modulien kehittämistyöhön osallistui kuitenkin myös muita järjestöjä ja alan ammattilaisia kuten Itävallan liittovaltion sosiaali- ja kuluttajansuoja-asioiden ministeriö (Graz), työvoimatoimisto (Graz), kansalaisjärjestöjen kattojärjestö (Pécs), kansallinen kuluttajansuojajyhdistys (Pécs) ja kaupungin taidemuseo (Jyväskylä).

Tapauskuvaus Jyväskylän kesäyliopisto

Yksi tärkeimmistä Jyväskylän Ikääntyvien yliopiston menestykseen vaikuttaneista tekijöistä on Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän kesäyliopiston välinen aktiivinen yhteistyö. Jokaisella yhteistyökumppanilla on selkeä rooli.

Jyväskylän kaupunki: kaupunki on tunnustanut Ikääntyvien yliopiston tekemän työn merkityksen ikäihmisten ennaltaehkäisevän hoidon kannalta. Sen vuoksi Jyväskylän kaupunki on tukenut Jyväskylän Ikääntyvien yliopistoa taloudellisesti (vuodesta 1989). Tuen ansiosta Ikääntyvien yliopisto on pystynyt pitämään kurssimaksut edullisina, joten opetuksen voi todellakin sanoa olevan ”kaikille avointa”.

Jyväskylän yliopisto tarjoaa pääkampuksen luentosalit maksutta Ikääntyvien yliopiston käyttöön, mikä merkitsee monien tuhansien eurojen vuosittaista säästöä. Tärkeää on myös yliopiston tarjoama henkinen tuki. Ikääntyvien yliopiston opetuksen kannalta tärkeimmillä tiedekunnilla on edustus Ikääntyvien yliopiston johtoryhmässä. Suomen gerontologian tutkimuskeskuksen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yliopiston johto arvostaa Ikääntyvien yliopiston työtä ja näkee sen osana Jyväskylän ”elämäntaakariyliopiston” aikuiskoulutustoimintaa.

Avoin yliopisto osallistuu yliopiston osana Ikääntyvien yliopiston hallintoon ja sen koulutustoiminnan toteutukseen. Avoimella yliopistolla on edustus Ikääntyvien yliopiston johtoryhmässä ja suunnitteluryhmässä (yksi tutkijajäsen). Avoimen yliopiston lehtorit toimivat ohjaajina eri seminaareissa. Lisäksi Ikääntyvien yliopiston opiskelijoille kerrotaan joka lukukauden alussa avoimen yliopiston opintotarjonnasta, ja Ikääntyvien yliopiston esitteessä on avoimen yliopiston yhteystiedot.

Jyväskylän kesäyliopisto vastaa Ikääntyvien yliopiston kehitystyöstä, taloudesta ja hallinnosta sekä sen kansallisista ja kansainvälisistä yhteyksistä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksena kesäyliopisto saa oppituntien määrään perustuvaa valtiontukea, josta osa ohjataan (tuntimäärän mukaisesti) Ikääntyvien yliopistolle.

ADD LIFE -hankkeeseen kuuluvana tehtävänäme oli suunnitella sukupolvet ylittävän opiskelun opintomodulli, jonka aiheena oli kulttuuri ja jonka voitiin siten olettaa kiinnostavan Ikääntyvien yliopiston ja avoimen yliopiston opiskelijoita. Tällainen yhteistyö oli mielenkiintoista myös valtakunnallisen Ikääntyvien yliopistotoiminnan kehittämishankkeen (2006–2008) kannalta, sillä yksi sen tehtävistä on selvittää Ikääntyvien yliopiston profiilia avoimen yliopistotoiminnan erityismuotona, kuten sen on opetusministeriö määrittänyt vuonna 1991. Yhteistyö oli hyvä valinta myös siksi, että tiesimme osallistujien iän vaihtelevan hyvin nuorista opiskelijoista Ikääntyvien yliopiston ikääntyneisiin opiskelijoihin. Pyysimme yhteistyökumppaniksemme myös Jyväskylän taidemuseon, mikä varmisti vielä sen, että opiskelijaryhmään todella tuli eri ikäluokkia edustavia opiskelijoita. Moduulimme aihealue herättikin suurta kiinnostusta, sillä museolla oli ryhmä vapaaehtoisia museoluotseja (tutoreita) ja henkilöitä, jotka olivat halukkaita toimimaan museoissa ja näyttelyissä vertaisoppaina oman ikäluokkansa edustajille, vammaisille, lapsille tai maahanmuuttajille.

Johtopäätökset

- Erilaisten sidosryhmien muodostamat kehityskumppanuudet, joissa myös opiskelijat itse ovat osallisina, on tärkeimpiä opiskelutarjonnan laatua parantavia tekijöitä kaikkien, myös omatoimisesti opiskelemaan päätyneiden, opiskelijoiden kannalta.
- Kestävien kehityskumppanuuksien aikaansaaminen ja niiden säilyttäminen edellyttää korkea-asteen oppilaitoksilta myös organisaatioon liittyvää oppimista. Koska kehityskumppanit ovat hyvin erilaisia, ovat kehityskumppanuussuhteet monisyisiä järjestelmiä, joita voi uhata epäonnistuminen, mikäli ne eivät saavuta kumppanuudelle asetettuja tavoitteita.

Suosituksia

- Yhteisen tavoitteen saavuttaminen ja ikääntyneiden sekä muiden epätyypillisten opiskelijoiden opintotarjonnan laadun parantaminen vaatii, että kehityskumppanuuksia suunnitellaan huolellisesti ja pitkällä aikavälillä. On tärkeää tuntea partneri-instituutiot ja niiden tavoitteet sekä määritellä kaikille selkeät roolit ja vastualueet. Kohderyhmän ja opiskelijoiden tarpeista keskustelu on oleellinen osa prosessia – kaikkien yhteistyökumppanien on oltava kiinnostuneita kohderyhmästä. Ihannetapauksessa tällaisesta yhteistyöstä muodostuu pitkäaikaisia kumppanuuksia.
- Itse kumppanuuden laatuun on kiinnitettävä huomiota, ja kumppanuutta on hoidettava ammattitaitoisesti. Henkilöstöä on tuettava näiden uusien kumppanuussuhteiden luomiseen ja hallintaan tarvittavien taitojen hankinnassa.

Isabel González-Abraldes, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda

Johdanto

Tällä tietosivulla pohditaan ADD LIFE -hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta, miten kehityskumppanuuksien avulla voidaan edistää osallisuutta korkeakouluopetuksessa.

Sisältö

Tässä artikkelissa käsite kehityskumppanuus tarkoittaa asetelmaa, jossa eri instituutiot tai eri sidosryhmiä edustavat instituutiot osallistuvat sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittämiseen. Tällaisen kehityskumppanuuden tarkoituksena on edistää heikommissa asemassa olevien korkeakouluopiskelijaryhmien sosiaalista osallisuutta ja kehittää opiskeluympäristöjä, jotka kannustavat luomaan uusia sosiaalisia verkostoja osallistujien kesken. Heikommissa asemassa oleva ei tässä tarkoita välttämättä virallisen koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen puutetta, vaan se voi myös viitata siihen, että iäkkäämmille ihmisille ei ole opiskelumahdollisuuksia tai opintotarjontaa tai että ne maksavat heille liikaa. Sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi sidosryhmät tulisi ottaa mukaan uusien sukupolvet ylittävien opiskeluympäristöjen kehittämiseen, ei pelkästään varhaisessa suunnitteluvaiheessa, vaan myös koko täytäntöönpano- ja arviointiprosessin aikana. Toiseksi kuten edellä kuvattu, partneri-instituutioiden kanssa tehtävä yhteistyö tehostaa rekrytointia. Osallisuuden edistäminen on tärkeää myös itse opiskelutilanteen kannalta. Nuorten ja vanhojen opiskelijoiden yhdessä opiskelu auttaa torjumaan ikääntymiseen liittyviä kielteisiä asenteita ja parantamaan sukupolvien käsitystä toisistaan. Sukupolvet ylittävät ohjelmat ovat siis tärkeä keino ehkäistä ikärasismia. Ne tukevat myös sosiaalista integraatiota, sillä niiden lähtökohtana on käsitys kaikkien ikäryhmien väliseen solidaarisuuteen ja vuorovaikutukseen perustuvasta yhteiskunnasta. Opettajien ja ohjaajien on kehitettävä osallisuutta edistäviä opiskeluympäristöjä, jotka tunnustavat paitsi yksilöiden väliset erot (jokaiselle opiskelijalle on oltava hänelle sopiva opiskelutapa) myös sosiaalisten ryhmien ja heidän opiskelutapojensa väliset erot. Kaikkien näiden pyrkimysten tarkoituksena on luoda osallisuutta edistävän opiskeluympäristön lisäksi myös – kaikkia ikäryhmiä edustavan opiskeluryhmän kautta – uusia perinteisistä perherakenteista poikkeavia sukupolvet ylittäviä vuorovaikutussuhteita eli uusia sosiaalisia kumppanuuksia opiskelijoiden keskuuteen.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

ADD LIFE -hankkeessa kehityskumppanuuksia luotiin ottamalla sidosryhmien instituutioita ja ryhmiä (joista jotkut toimivat liitännäispartnerin nimikkeellä), mukaan lukien potentiaalisia opiskelijoita, alusta alkaen mukaan paikallisten hankeryhmien kehittämisprosessiin. Esimerkiksi Grazissa tehtiin yhteistyötä kaupungin omistaman teknologiakeskuksen kanssa, Brnossa Kolmannen iän yliopiston kansallisen liiton kanssa ja Pécsissä koulutuskeskusten liiton ja kansalaisjärjestöjen kattojärjestön kanssa. Erilaisten kehityskumppanuuksia kokoonpano vaikutti tietenkin opiskeluympäristöihin ja hankkeen aikana kehitettyjen ja testattujen moduulien kohderyhmiin: esimerkiksi Brnossa (nuori) opettaja sai tukea vapaaehtoisilta, jotka olivat itse (nuorehkoja) ikäihmisiä ja tiesivät paljon tietokoneista. Jyväskylässä museoluotseina toimivat (tai toiminnasta kiinnostuneet) vapaaehtoiset opiskelivat yhdessä ikääntyvien yliopiston ja avoimen yliopiston opiskelijoiden kanssa. Pécsissä osallistui opiskelijoiden ja vanhempien kansalaisaktiivien lisäksi myös kansalaisyhteiskunnan hyväksi toimivia tai kansalaisten asioita käsitteleviä asiantuntijoita, edustajia ja ohjaajia.

Tapauskuvaus A Coruñan yliopisto

Edistääkseen osallisuutta sukupolvet ylittävien ADD LIFE -moduulien kehittämisessä A Coruñan yliopiston (UDC) gerontologian tutkimusryhmä (GRG) hyödynsi sen pitkäaikaista yhteistyökumppanuutta A Coruñan eläkeläisten liiton (UDP) kanssa. UDP:n päätavoitteina on mm. edistää ikäihmisten sosiaalista asemaa ja tutkia eri tapoja kehittää heidän elämänsä laatua.

UDP tekee yhteistyötä hallinto-, työvoima- ja sosiaaliturva- viranomaisten sekä muiden organisaatioiden ja julkisten ja yksityisten instituutioiden kanssa. Se pitää myös yllä La Milagrosa -nimistä, tunnustusta saanutta tutkimus- ja kehityskeskusta gerontologiakeskusta, jossa on 70 päiväpaikkaa ja 64 vuodepaikkaa vakituksille asukkaille. Kehityskumppanuus alkoi vuonna 1999, ja sitä jatkettiin ja laajennettiin vuonna 2003. Alkuperäinen UDC:n ja UDP:n sopimus sisälsi mahdollisuuden tietojen vaihtoon ja tieteelliseen tutkimukseen – esim. UDC voi harjoittaa La Milagrosassa opetus- ja tutkimustoimintaa.

Vuodesta 2001 UDP on huolehtinut gerontologian resurssien hallinnasta, jolloin UDC:llä on mahdollisuus ohjata näitä resursseja GRG:n gerontologia-asiantuntijoiden käyttöön. La Milagrosa -keskuksen johtaja on myös GRG:n johtaja. Sekä UDC että UDP pitävät yleisen edun mukaisena tehdä yhteistyötä kulttuurisen, tieteellisen ja teknologisen kehityksen hyväksi tarkoituksenaan tiedon soveltaminen käytäntöön yhteiskunnan hyödyksi. Tästä hyötyvät molemmat yhteistyökumppanit: UDC, koska sillä on keskus, jossa se voi soveltaa kehittämiään tuotteita ja teknologioita, UDP, koska se pystyy parantamaan palvelujensa laatua. ADD LIFE -hankkeessa tätä kehityskumppanuutta hyödynnettiin osallisuuden edistämiseen kehittämällä ja testaamalla moduuleja yhdessä tärkeän sidosryhmäjärjestön UDP:n kanssa, värväämällä UDP:n jäsenten keskuudesta heikommissa asemassa olevia vanhempia opiskelijoita sekä ottamalla heikommissa asemassa olevia opiskelijoita mukaan uusien opintokurssien kehittämiseen (ohjattu avoin moduuli).

Johtopäätökset

- Useimpien Euroopan maiden korkea-asteen oppilaitoksissa on mietitty paljonkin, kuinka oppilaitokset voisivat edistää osallisuutta, mutta yleensä sillä on tarkoitettu yhteiskuntaluokkaa, sukupuolta ja ulkomaalaisia opiskelijoita, ei niinkään ikäryhmiä tai eri oppimistyyliä. Useita eri ikäryhmiä sisältävän opiskelun valtavirtaistaminen ei ole kuulunut oppilaitosten tavoitteisiin.
- Korkeakouluissa on kehityskumppanuuksien alullepano ja osallisuuden edistäminen niiden avulla ollut tähän asti yksittäisten opettajien ja ohjaajien vastuulla. Ilman systemaattista instituution tukea tämä voi ylittää yksittäisen opettajan voimavarat.
- Opiskelijat eivät ole tottuneet siihen, että heitä pyydetään osallistumaan uuden opintotarjonnan suunnitteluun, ja aluksi he eivät myöskään ymmärrä, miksi heidän pitäisi ryhtyä siihen (heidän mielestään oppilaitosten pitäisi itse tietää, mitä ne haluavat tarjota), miten yhteissuunnittelu voisi toimia ja miten he voisivat osallistua kehittämistyöhön. Itse opiskelutilanteessa opiskelijat ovat kokemusten mukaan tottuneempia kilpailemaan keskenään oppimistilanteissa ("kuka tietää eniten", "kuka on paras") kuin toimimaan yhteistyössä yhteisen edun nimissä.

Suosituksia

- Korkea-asteen oppilaitosten tulisi selvittää tarkemmin sidosryhmien rooli osallisuuden edistämässä korkeakouluopetuksessa yleensä ja erityisesti sukupolvet ylittävän opiskelun kehittämisessä. Nämä kehityskumppanuudet muodostavat instituutioiden välisiä kumppanuussuhteita ja vaativat huolellista ohjausta.
- Osallisuus ei ole haaste pelkästään instituutioille, vaan myös itse opiskeluympäristöjen kehittämiselle. Opettajien ja ohjaajien on oltava valmiita tekemään yhteistyötä sidosryhmien edustajien kanssa, ja heille on annettava siihen liittyvää tukea, jotta he voivat suunnitella opiskelu ympäristöjä, jotka vastaavat kaikkien osallistujien tarpeita ja oppimistapoja. Opettajien ja ohjaajien on myös oltava tietoisia siitä, että jotkut opiskelu ympäristöt sopivat muita paremmin kestävien sosiaalisten verkostojen luokahuoneen ulkopuoliseen alullepanoon ja luomiseen. Heidän tulisi aktiivisesti edistää yhteistyöhön perustuvaa eikä kilpailuun perustuvaa opiskelua.
- Osallisuutta edistävän, sukupolvet ylittävän korkeakouluopiskelun kehittämiseen on otettava mukaan myös tulevat opiskelijat, mikä on aikaa vievää ja vaatii yleensä vapaaehtoistyötä. Instituutioiden tulisi siksi miettiä lisäkannustimia kaikille, jotka ovat valmiita uhraamaan aikaansa ja energiaansa tällaiseen kehitystyöhön.

Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson

Johdanto

Tässä artikkelissa tuodaan esiin joitakin sukupolvet ylittävän, eri ikäryhmille tarkoitetun opiskelutarjonnan markkinointiin liittyviä erikoispiirteitä.

Sisältö

Perinteisten opetuksen ja koulutuksen ammattilaismarkkinoinnin menetelmien ja kanavien, mukaan lukien sen, mikä on tehtävä ja mitä ei saa tehdä, osalta on hyvä miettiä huolellisesti, miten ne voivat tukea useille eri ikäryhmille suunnattua viestintää. Markkinoitaessa opiskelumahdollisuuksia tarvitaan strategiaa, joka sisältää tuotteesta, hinnasta, markkinointiviestinnästä ja saatavuudesta koostuvan markkinointikeinojen yhdistelmän. Yhdistelmä-sana korostaa tasapainotuksen merkitystä: jos vastaanotto vaikkapa jonkin ikäryhmän parissa on huono, siihen voidaan reagoida muuttamalla jakelutietä käyttäjän kannalta paremmaksi, parantamalla markkinointiviestinnän laatua tai muuttamalla jotain muuta tarpeeseen liittyvää ominaisuutta kuten hintaa. Sukupolvet ylittävä korkeakouluopiskelu on kuitenkin todellinen innovaatio, ja sitä lähestyttäessä nämä markkinointitekniikat saavuttavat pian rajansa.

- **Segmentoitu markkinointi:** Miten tulisi puhutella useita eri ikäluokkia sisältävää kohderyhmää? Ensinnäkin on tärkeää selittää kaikille, mitä sukupolvet ylittävä korkeakouluopetus tarkoittaa (sen taso, tavoitteet, opetusmenetelmät, mihin sen suorittaminen oikeuttaa, edellytykset, hyöty). Koska sekä iäkkäämmillä että nuoremmilla opiskelijoilla voi olla varauksia, tarvitaan räätälöityä tiedotusta ja ohjausta. Sukupolvet ylittävää opintotarjontaa koskevien markkinointisuunnitelmien on huomioitava sekä instituutioiden ulkoiset että niiden sisäiset kohderyhmät. Tämä tarkoittaa sitä, että ei pidä unohtaa myöskään korkeakoulun omia iäkkäämpiä työntekijöitä ja perinteisten opiskelijoiden nuorempia tovereita. Tietyn ikäisiä ihmisiä kiinnostavissa seminaareissa voi kertoa sukupolvet ylittävästä opetustarjonnasta.
- **Opiskelijat yhteistyökumppaneina:** Työkalupakissa esitellyt tapauskuvaukset osoittavat, kuinka tärkeää on luoda kumppanuussuhteita kehityskumppaneiden välille, opettajien ja opiskelijoiden välille ja itse opiskelijoiden välille, myös kurssien suunnitteluvaiheessa. Kohdemarkkinoiden tarpeet ja toiveet on siis osattava eläytyä, ja niistä on tiedotettava kaikkien ikäryhmien kannalta tehokkaalla tavalla. Koska uusien sosiaalisten verkostojen luominen vanhempien ja nuorempien opiskelijoiden välille on yksi sukupolvet ylittävän opis-

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

kelun tärkeimmistä tavoitteista, voivat yhteistyökumppaneina pidetyt osallistujat helpommin nähdä itsensä "muiden osapuolten kumppanin" (eikä kuluttajan) roolissa.

- **Internet ja uudet viestintävälineet:** On esitetty huolta siitä, että jo internetin käyttö itsessään sulkee vanhemmat ihmiset pois. Sukupolvet ylittävien opiskeluohjelmien markkinoinnin, erityisesti "kolmannen iän" ihmisille kohdistettavan, suunnittelussa voi tuoda esille myös sitä, että niihin osallistumalla oppii internetin käyttöä. Tietyille kohderyhmälle suunnatut julkaisut, joissa kerrotaan osallistumisen eduista eri ikäryhmille, ovat osoittautuneet hyviksi. Myös kaikenlaisia muita viestintävälineitä kuten verkkopäiväkirjoja, sanomalehtiä, radiota ja televisiota voi käyttää. Edullisia kirjasia voi suunnitella erityisesti ikäihmisten tarpeiden mukaan. Pienet kertomukset ihmisten kokemuksista tai tapauskuvaukset voivat havainnollistaa, miten osallistuminen sukupolvet ylittävään opiskeluun voi parantaa elämän laatua.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

Markkinointiaineiston kuten maan kielellä laadittujen, moduulista kertovien esitteiden (joita jaettiin yliopiston sisällä ja sopiviksi katsotuille sidosryhmille) ja laitoksen vakiintuneiden markkinointikanavien (sähköpostilistojen, WWW-sivuston, asianmukaisissa aikakauslehdissä ja kausijulkaisuissa julkaistujen ilmoitusten) lisäksi ADD LIFE -hankkeen työntekijät pyrkivät herättämään kiinnostusta sukupolvet ylittävää opiskelua kohtaan ja hankkimaan opiskelijoita ottamalla suoraan yhteyttä kohderyhmää edustaviin ihmisiin eli tavanomaisten ohjelmien nuorempiin opiskelijoihin ja ikäihmisten ryhmiin sekä kertomaan tarkemmin hankkeesta mahdollisesti syntyvästä työvälistä ja mitä sukupolvet ylittävään opiskeluun osallistuvilta odotettiin. Ohjelman kannalta oli erittäin tärkeää, että siihen osallistui eri ikäryhmien edustajia, joten moduuleja oli markkinoitava hyvinkin erilaisissa ympäristöissä, ja kaikille ikäryhmille oli varattava paikkoja. Kohdistamattomalla markkinoinnilla ei olisi voitu taata, että ohjelmasta tulee todella sukupolvet ylittävä.

Tapauskuvaus Kolmannen iän yliopisto, Brnon tekninen korkeakoulu

Sukupolvet ylittävä opetus on viime aikoina ollut suuntauksena ikäihmisten opetuksessa. Brnon teknillisen yliopiston yhteydessä olevan Kolmannen iän yliopiston ADD LIFE -hankkeen puitteissa pitämällä multimediaviestinnän kurssilla pyrimme soveltamaan tämän lähestymistavan peruseriaatteita tieto- ja viestintätekniikan opetukseen. Huomasimme, että nuorten ja senioriopiskelijoiden yhteisopetuksesta on hyötyä molemmille osapuolille. Räättälöidyn, segmentoidun markkinoinnin suunnittelussa on kuitenkin tärkeää tuntee kohderyhmä hyvin eikä vain ”myydä” kurssia, vaan myös kertoa väärinymmärrysten ja ongelmien välttämiseksi etukäteen – ja myös projektin kuluessa – sukupolvet ylittävän opetuksen erikoispiirteistä. Kerroimme siis nuorille opiskelijoille, että he voisivat turvautua senioriopiskelijoiden elämäkokemukseen ja että heidän olisi myöhemmin helpompi ymmärtää iäkkäämmän väestöosan kokemia ongelmia. Ja senioriopiskelijoille kerroimme, että he tunsivat – kuten aiemmat kokemukset ovat osoittaneet – itsensä vapautuneemmaksi käyttäessään nykyaikaisia teknologioita nuorten läsnäollessa ja että he arvostaisivat erityisesti nuorten instinktiivisempää reagoititapaa. Koska tavoitteenamme oli edistää sukupolvet ylittävää opiskelua eri ikäryhmien keskuudessa, meidän oli ensin analysoitava huolellisesti eri ikäryhmien tarpeet ja heille asetettavat vaatimukset. Mitä oli siis huomioitava näiden kahden ikäryhmän – nuorten opiskelijoiden ja senioriopiskelijoiden – sekä heidän opettajiensa kohdalla? Nuorille oli tärkeää selittää, että heidän tulisi kuunnella huolellisesti ja kärsivällisesti senioriopiskelijoiden vähäpätöiseltäkin tuntuja ongelmia ja osoittaa ymmärtämystä niitä kohtaan. Näin toimimalla he voisivat melko nopeasti voittaa senioriopiskelijoiden luottamuksen. Heidän olisi hallittava motivointi. Joskus on helppo löytää motivaatio, mutta vaikeaa säilyttää se.

Opettajien oli oltava valmiina opastamaan nuoria opiskelijoita motivointimenetelmien käytössä. Nuorten olisi tarvittaessa autettava senioreita laajentamaan mahdollisuuksiensa rajojaan ja löytämään uusia kehitysmahdollisuuksia. Seniorien osalta voimme todeta, että enemmistö opiskelijoistamme jatkaa edelleen itsensä kehittämistä halukkaana oppimaan uusia asioita. Opettajille on tehtävä selväksi, että heidän on pystyttävä luomaan keskinäisen luottamuksen, avunannon ja kunnioituksen ilmapiiri; että heidän on pystyttävä kuuntelemaan aktiivisesti; että heidän on osattava kysyä oikeat kysymykset; että heidän on osattava selkeästi määritellä ja luonnehtia opetuksen päämäärät ja myös saavuttaa ne; että heidän on pystyttävä motivoimaan opiskelijoita ja pitämään motivaatiota yllä; että heidän on osattava seurata senioriopiskelijoidensa edistymistä ja soveltaa tarvittaessa uusia keinoja; että heidän on osattava käsitellä nuorilta opiskelijoilta ja senioriopiskelijoilta saamaansa palautetta; että heidän ei pidä vastustaa uusia ajatuksia ja ideoita ja että heidän on kannustettava opiskelijoitaan voittamaan vastoinikäymiset. Sukupolvet ylittävästä opiskelusta saamiemme kokemusten pohjalta voimme sanoa, että tietotekniikkakurssin aikana nuorten opiskelijoiden ja senioriopiskelijoiden välille syntynyt vuorovaikutus, joka oli alussa melko muodollista, laajeni yli kouluopiskelun puitteiden, ja he tapaavat nykyään usein vapaa-aikanaan, käyvät yhdessä eri tapahtumissa jne.

Johtopäätökset ja suositukset

- Suosittellemme integroidun markkinointistrategian soveltamista, siten, että siinä huomioidaan 21. vuosisadan korkeakouluopetuksen monet eri oppimistavat.
- Perinteiset markkinointitekniikat eivät riitä houkuttelemaan tarpeeksi osallistujia sukupolvet ylittäviin ohjelmiin. Sukupolvet ylittävää opiskelua edistävässä markkinoinnissa on painotettava kaikille mukana oleville sukupolville koituvaa hyötyä. Opiskelijat on nähtävä opiskelutilanteen ”partnereina”. Mahdollisuus ymmärtää yhteistä ihmiskuntaamme ja jakaa eri sukupolvien elämäntarinoita on sopiva tapa vastata Eurooppaa kohtaavaan väestönmuutokseen. On tärkeää ylittää sukupolvien välinen kuilu ja tutustuttaa monista eri Euroopan kulttuureista tulevat ihmiset toisiinsa.
- Tulevat opiskelijat ovat olennainen osa sukupolvet ylittävän opiskelun ja sen kehittämisen markkinointisuunnitelmaa. Tietyn ikäisiä ihmisiä kiinnostavissa seminaareissa voi kertoa sukupolvet ylittävästä opetustarjonnasta. Sukupolvet ylittävää opintotarjontaa koskevien markkinointisuunnitelmien on huomioitava sekä instituutioiden ulkoiset että niiden sisäiset kohderyhmät. Julkisen vallan sitoutumista ja osallistumista voi edistää rekrytoimalla tarvittaessa korkea-asteen oppilaitosten omien iäkkäämpien työntekijöiden ja perinteisten opiskelijoiden nuorempien tovereiden keskuudesta.

Valéria Pavluska, Raymond Thomson

Johdanto

”Opiskelu eri ikäryhmiä sisältävissä ryhmissä on mukavaa, koska siinä on tarjolla niin paljon tietoa, tietämystä, kokemuksia ja ideoita”. Nämä erään itävaltalaiseen sukupolvet ylittävään opiskeluryhmään osallistuneen sanat osoittavat, että sukupolvet ylittävä opiskelu on miellyttävä ja tehokas tapa oppia. Tässä sitaatissa on huomattavaa se, että sukupolvet ylittävä opiskelu nähdään aiheesta ja opiskeluympäristöstä riippumatta myönteisenä kokemuksesta. Tämä artikkeli on johdanto siihen, mitä erityistaitoja ja valmistelutyötä vaaditaan sukupolvet ylittävän opiskelun mahdollistamiseksi. Sukupolvet ylittävään opiskeluun on tarjolla erilaisia malleja. Niitä ovat esim. nuoret-iäkkäät, ikääntyvät-iäkkäät, opiskelijoiden ikäjatkuvo ja suurten ikäerojen opiskeluryhmät. Kaikki nämä asettavat vaatimuksia koulutuksen tarjoajille, ja tämän työkalupakin artikkeleissa 07–11 käsitellään opetukseen ja oppimiseen liittyviä eri аспектеjeja. Tämän artikkelin tapauskuvaus on Unkarista, ja siinä sovelletaan seniorit–nuoret-mallia (muista malleista on puhetta muissa artikkeleissa).

Avainelementit

Haluttaessa varmistaa, että sukupolvet ylittävä opetus todellakin hyödyntää mahdollisuutensa, on otettava huomioon monia eri tekijöitä: - sukupolvet ylittävän opiskelun opintosuunnitelmasta sopiminen, sukupolvet ylittävän yhdessä opiskelun toimimisen varmistaminen, sukupolvet ylittävän opiskelun arvostelumenetelmien suunnittelu ja sukupolvet ylittävien opiskelutapahtumien arviointimenetelmät (näitä pohditaan enemmän artikkeleissa 07–11). Sukupolvet ylittävälle opiskelulle on tyypillistä, että tiedon, tietämyksen, kokemusten ja ideoiden suuri määrä muodostaa osan oppimistapahtumaa. Tämä on mahdollista ikäjakautumien ansiosta, ja opetussuunnitelman sopimisella on varmistettava, että näistä eduista on hyötyä kaikille. Siihen päästään ainoastaan huolellisella suunnittelutyöllä. Tämä tarkoittaa, että opetussuunnitelmasta on päästävä yhteisymmärrykseen siten, että siinä otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset perspektiivit, erilaiset tarpeet ja odotukset siltä pohjalta, että jokaiseen aiheeseen liittyy monia eri perspektiivejä. Opetussuunnitelma on suunniteltava siten, että opiskelu on mahdollista toteuttaa seniorien ja nuorempien opiskelijoiden välisenä yhteistyönä ja ajatusten vaihtona muussa kuin kilpailupainotteisessa ilmapiirissä. Vanhemmat opiskelijat suhtautuvat parhaiten sen tyyppiseen opintosuoritusten arvosteluun, jossa he voivat hyödyntää tietämystään, taitojaan ja kokemustaan ja jossa faktatiedon muistaminen ei ole tärkeintä. Se tarkoittaa, että opintosuoritusten arviointimenetelmien on oltava monipuolisia ja innovatiivisia. Myös nuoremmat opiskelijat pitävät tämän tyyppisestä opintosuoritusten arvioinnista, koska se kannustaa kilpailun sijasta yhteis-

ADDING QUALITY TO LIFE

työhön. Koska sukupolvet ylittävän opiskelun teoreettinen pohjatyö on vielä kesken, on erittäin tärkeää, että käytetään sellaisia opintosuoritusten arvostelu- ja ohjelman arviointimenetelmiä, joiden avulla ohjelmien suunnittelijat ja opettajat voivat pohtia itse opiskelutapahtumaa ja että he ovat valmiita muuttamaan sitä tarvittaessa. Tällä tavoin kehittyä asiantuntemusta, jota kannattaa jakaa.

Sukupolvet ylittävän opiskelun suunnittelun yleisiä periaatteita

- Huomioi eri ikäryhmien erilaiset tarpeet, kokemukset ja odotukset sekä oppimisympäristöön liittyvät erityispiirteet.
- Ole innovatiivinen ja luova.
- Selitä opiskelijoille tarkkaan, mitä sukupolvet ylittävä opiskelu tarkoittaa.
- Varmista, että eri sukupolvien potentiaali tulee todella hyödynnetyksi ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan tietämys, taidot ja kokemus.
- Kerro, että väittely kuuluu olennaisena osana akateemiseen keskusteluun. Asiaa voi lähestyä usealla eri tavalla ja usean eri teorian kautta, ja yhtä ja ainoata totuutta ei ole olemassa.
- Ota suunnittelutyöhön mukaan alan ammattilaisia, tutkijoita, kasvatustieteilijöitä ja opiskelijoita.
- Varmista, että kaikki näkökannat ja perspektiivit tulevat kuulluksi.
- Käytä ”ikäsensitiivistä” kieltä.
- Edistä sukupolvet ylittävän yhteistyön toteutumista käyttämällä pari- ja ryhmätyömuotoja.
- Sovella opintosuoritusten arviointimenetelmiä oppimisympäristön ja opiskelijoiden erityispiirteiden mukaan. Mieti valmiiksi muita kuin perinteisiä menetelmiä, jotka sopivat usein paremmin sukupolvet ylittävään opiskeluun.
- Käytä arviointipalautetta opiskeluprosessin osana.

Tapauskuvaus Pécsin yliopisto

Suunnittelutyön päätehtävänä on kehittää sellainen opinto-ohjelma, jonka tavoitteena on kansalaistoimintaan liittyvän osaamisen siirtäminen senioreilta nuoremmille kansalaisille ja joka sopisi sekä nuorille että vanhemmille opiskelijoille. Koska kyseessä oli yliopisto-opetuksen kannalta kokonaan uudenlainen tavoite, myös suunnittelutyössä oli kuljettava uusia polkuja. Yliopistohenkilökunnan ja yliopisto-opiskelijoiden lisäksi oli saatava mukaan muitakin kuin tyyppillisiä opiskelijoita, ja myös ohjelmasuunnittelun oli tapahduttava muulla kuin perinteisellä tavalla.

ADD LIFE -hankkeen kansalaisyhteiskuntamoduulin sukupolvet ylittävän opetusohjelman suunnittelu oli paitsi tavallista monimutkaisempaa myös tavallista innovatiivisempaa. Kyseessä on todennäköisesti tiedekunnan ja jopa koko yliopiston ensimmäinen sukupolvet ylittävä opetusohjelma, joka kuului kokonaan yliopiston opinto-ohjelmaan. Monia kansalaisyhteiskuntaan liittyviä aiheita kuten sosiaalista osallisuutta, sukupolvien välistä suvaitsevaisuutta ja solidaarisuutta, ikääntyvän yhteiskunnan ongelmia, ympäristön, kulttuuriperinnön ja kuluttajien suojelua ei voida toteuttaa ilman sukupolvet ylittävää yhteistyötä.

Tämän haasteen tunnistaminen johtaisi sukupolvet ylittävien aloitteiden ja yhteistyömuotojen syntymiseen, mutta ennen kuin tähän päästään, kaikilla osapuolilla tulisi olla tarvittavat mahdollisuudet ja aktiiviseen kansalaisuuteen vaadittavaa osaamista. Tiedon siirto eri sukupolvien välillä voi tapahtua molempiin suuntiin, ja koska nuorten osallistuminen kansalaistoimintaan on vähäisempää ja koska heillä on vähemmän siihen tarvittavaa osaamista, seniorit opettavat nuoria -malli tuntui järkevämältä.

Sukupolvet ylittävän opiskeluohjelman suunnittelutyö tapahtui monien eri osapuolten välisenä yhteistyönä: yliopiston tutkijat, jotka saivat apua elinikäisen oppimisen asiantuntijoilta (suunnittelutyön tuloksena syntynyt yksityiskohtainen ohjelma pohjautuu heidän asiantunteukseensa), kansalaisyhteiskunnan senioriasiantuntijat (osallistuivat suunnittelutyöhön, korostivat aktiiviseen kansalaisuuteen liittyviä taitoja ja määrittelivät, mitkä asiat ovat kansalaisyhteiskunnan kannalta tärkeitä) ja eri-ikäiset opiskelijat (arvioivat ensimmäistä ohjelmaluonnosta ja tekivät muutosehdotuksia).

Koko projekti kesti kaksi vuotta. Aikataulu oli seuraavanlainen:

- Moduulisuunnitelma muotoiltiin alkuvaiheessa hankehakemuksesta käydyissä keskusteluissa, ja sitä selvennettiin varsinaisen hankkeen alkaessa.
- Tarkempi suunnittelutyö alkoi kuusi kuukautta ennen pilottiohjelman käynnistämistä.
- Moduulin pilottikokeilu kesti yhden lukukauden ajan.
- Kurssikertojen kesto ja ajankohta toteutettiin joustavasti.
- Opiskelijoiden suorituksia arvosteltiin pilottiohjelman aikana jatkuvasti aina sukupolvet ylittävien opetuskerrosten jälkeen.
- Moduulin arviointi tehtiin pilottikokeilun viimeisellä kurssikerralla.

Opiskeluprosessin kiinnostavuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi tehtiin kolme opintokäyntiä seniorien kansalaisjärjestöihin, joissa nuoremmat opiskelijat saivat suoraan paikan päällä kokemusta kansalaisyhteiskuntaan liittyvistä asioista ja kansalaisjärjestöissä vallitsevasta ilmapiiristä.

Johtopäätökset ja suositukset

Sukupolvet ylittävä opiskelu on vielä lapsenkengissään, mutta se on erittäin antoisa kokemus sekä opiskelijoille että alan toimijoille. Suunnittelutyön osalta voidaan painottaa seuraavaa:

- Hyödynnä suunnittelutyössä monenlaista asiantuntemusta ja monenlaisia kokemuksia yliopiston sisältä ja sen ulkopuolelta.
- Varaa suunnitteluun ja opetussuunnitelman kehittämiseen runsaasti aikaa, sillä kehittämisryhmä ei todennäköisesti ole tehnyt aiemmin yhteistyötä.
- Opetuksen on hyvä tapahtua monissa eri paikoissa, niin yliopistolla kuin sen ulkopuolellakin.
- Varmista, että ohjelman aikataulussa on joustovaraa.

- Valitse opiskelusuoritusten arviointimenetelmät opinto-ohjelman erityispiirteiden ja opiskelijaryhmän koostumuksen mukaan. Kannattaa käyttää myös muita kuin perinteisiä arvostelumenetelmiä, sillä ne sopivat usein paremmin sukupolvet ylittäviin oppimisympäristöihin.
- Käytä arviointia palautteen keinona.

Alan toimijoiden kannattaa tutustua tarkemmin artikkeleihin 07–11, joissa pohditaan tarkemmin joitain edellä mainituista ideoista.

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Johdanto

Tällä tietosivulla pohditaan ADD LIFE -hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta, miten sukupolvet ylittävää korkeakouluopiskelua voi käyttää väylänä korkeakouluopintoihin.

Sisältö

Sukupolvet ylittävästä opintosuunnitelmasta sopimisella tarkoitetaan tässä tilannetta, jossa eri sukupolvia edustavat opiskelijat määrittävät ohjaajan avustuksella yhteisesti, mitä he haluavat oppia ja miten he haluavat oppia. Taustalla on ensinnäkin oletus, että tällä tavoin voidaan parantaa sukupolvet ylittävän opiskelun laatua: sopimisesta voidaan käyttää sukupolvet ylittävän opiskelun opimisvälineenä. Lisäksi yhteisestä sopimisesta on se hyöty, että sillä voidaan sekä estää monia eri ikäryhmiä edustavien opiskelijaryhmien sisäiset intressikonfliktit ja ylittää tietämys- ja kokemuserojen muodostamia kuiluja että tuoda lisäarvoa itse opiskelutilanteeseen esimerkiksi opiskelijoiden oppimien sosiaalisten taitojen muodossa. Eri taustaiset nuoremmat ja vanhemmat opiskelijat hyötyvät toistensa kokemuksista ja aihealueeseen liittyvistä eri näkökannoista. Toiseksi yhdessä sovittu sukupolvet ylittävän opiskelun opintosuunnitelma vastaa teemoiltaan ja opetusmenetelmiltään paremmin vanhempien korkeakouluopiskelijoiden tarpeita ja kiinnostuksenkohteita. Väestönkehityksen vuoksi korkeakoulujen on varauduttava siihen, että niihin tulee vastaisuudessa iäkkäämpiä opiskelijoita monista eri syistä, esimerkiksi päivittämään työuran pidetessä ja muuttuessa tietojaan tai valmistautumaan työuran jälkeiseen aktiivitoimintaan.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

ADD LIFE -hankkeen puitteissa kokeilimme, miten opintosuunnitelmista sopiminen onnistuu suunniteltaessa ohjattuja avoimia moduuleja (OAM). Avoin ohjattu moduuli tarkoittaa sitä, että monia ikäryhmiä sisältävien opiskelijaryhmien opiskelijat pyydettiin mukaan kehittämään sukupolvet ylittävää opiskelu ympäristöä ja kertomaan, mitä ja miten he haluavat oppia (määrittämään oppimistuloksia). Näin heillä oli myös mahdollisuus kokea omakohtaisesti, kuinka ohjaaja osallistuu suunnitteluprosessiin ja auttaa heitä oppijoina (saavutusten pohtiminen). Hankkeesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että opiskelijaryhmien edustajia on vaikea saada suunnittelemaan täysin avoimia moduuleja, joten ohjattujen avoimien moduulien teemoiksi otettiin hyvin laajoja aihealueita kuten "Brnon kaupungin ja sen ympäristön uudenlainen esittely", "Ikääntymisen vaikutukset elämän laatuun" ja "Oppiminen". Joihinkin suunnitteluryhmiin osallistui pelkästään (nuorempia ja vanhempia) yksityishenkilöitä, joihinkin myös sidosryhmien edustajia. Ohjattujen avoimien moduulien suunnittelutyön yhtenä haasteena oli se, että osanottajat olivat kiinnostuneempia aiheeseen liittyvistä kysymyksistä kuin itse opiskelu ympäristön pohtimisesta. A Coruñan hankkeessa vanhemmat opiskelijat olivat tyytymättömiä toimintatapaa ja pitivät parempana strukturoidumpaa opiskelutapaa (dominoivampaa ohjaajaa), kun taas nuoremmat opiskelijat kritisoivat, että ohjaaja puhui liikaa. Ohjaajaan kohdistui siis ristiriitaisia odotuksia: toisaalta vanhemmat opiskelijat olivat, että opettaja perinteiseen tapaan kertoo heille, mitä tehdä. Toisaalta monet vanhemmat opiskelijat painottivat, että koska heillä oli elämäkokemusta, he halusivat ohjata itse opiskeluaan.

Tapauskuvaus Grazin yliopisto

Tutkiva oppiminen: luonnontieteet, kulttuuri ja yhteiskunta -ohjattu avoin moduuli koostui viidestä kokoontumiskerrasta (15 luokkaopetustuntia ja kymmenen tuntia itseopiskelua). Ryhmään kuului neljä eläkeläistä (56–66-vuotiaita) ja viisi lukiolaista (16–17-vuotiaita). Alkulämmittelyn ja AOM-konseptin lyhyen esittelyn sekä ohjaajan esittämien suuntaa-antavien teoreettisten kysymysten ("Mikä on tieteellinen kysymys?") jälkeen ryhmäläiset vaihtoivat näkemyksiään ja ajatuksiaan tieteestä ja sen roolista politiikassa ja yhteiskunnassa ("Ketä minun pitäisi uskoa, jos samaan asiaan on kaksi vastakkaista tieteen kantaa?"). Toisella tapaamiskerralla ohjaaja kertoi lyhyesti yliopiston rakenteesta ja niiden roolista tietämyksen lähteenä. Sitä seurasi intensiivisen ryhmätyöskentelyn vaihe: kurssilaisille annettiin tehtäväksi keksiä heitä kiinnostavia aiheita ja muotoilla enintään kolme niihin liittyvää kysymystä. Seuraaviin tehtäviin kuului ottaa internetin avulla selvää, kuka voisi vastata näihin kysymyksiin. Toisen kokoontumiskerran lopussa kurssilaiset olivat päätyneet kahteen aiheeseen, joihin he halusivat perehtyä tarkemmin: Sähkösumu: kuinka vaarallista kannettavien laitteiden elektromagneettinen säteily on ihmisille?, "Sähkösumu: kuinka vaarallista kannettavien laitteiden elektromagneettinen säteily on ihmisille?", ja "Teologia: voidaanko maailman uskontojen ihmeitä selittää tieteen avulla?". Kahdella seuraavalla kerralla oli haastatteluja ja ryhmäkeskusteluja kahden valitun aiheen asiantuntijan kanssa, joihin kurssilaiset olivat valmistautuneet ohjaajan avulla (kysymysten valinta, tiedon haku muista lähteistä ja/tai muilta asiantuntijoilta, kokoontumisten järjestäminen). Viidennellä kerralla pohdittiin opittua, annettiin palautetta ja hahmoteltiin ihanteellista opiskeluympäristöä miettimällä, mitkä voisivat olla tulevien seminaarien oppimistuloksia. Kurssilaiset halusivat esimerkiksi puhua suoraan asiantuntijoiden kanssa, keskustella jokapäiväisistä ongelmista ja asioista yliopisto-opettajien kanssa ja oppia erottamaan annettujen esimerkkien perusteella eri tutkimusmenetelmiä. Saamamme palautteen perusteella haluamme painottaa, että opiskelijat eivät ole tottuneet sopimaan opintosuunnitelmasta itse, eivätkä he ole tottuneet pitämään opiskelun sisältöön ja tapaan sekä opiskelussa etenemisen suuntaan ja tapaan liittyviä kysymyksiä tärkeänä ja toistuvana osana yhteisesti suunniteltua opiskeluprosessia. Kurssilaiset pitivät kuitenkin kurssin oppimisympäristöstä ja pyysivät kurssille jatkoa.

Johtopäätökset

- Monissa Euroopan maissa tämänkaltaisen toiminnan asema on vielä epäselvä. Sopimalla opintosuunnitelmasta voidaan aktivoida vanhempien ja nuorempien opiskelijoiden mahdolliset voimavarat. Opintosuunnitelmasta sopiminen voisi toimia vastaisuudessa myös mallina korkeakouluopetukseen pääsyn uudelleenarvioinnille ja auttaa valmistelemaan kaikille ikäluokille suunnattuja yliopisto-opintoja. Oppimistulosten käsitteen käyttöönotosta voi olla apua myös muodollisessa akkreditoinnissa.
- Opettajilla on tässä täysin eri rooli kuin perinteisessä yliopisto-opetuksessa, erityisesti perusopiskelijoiden kanssa. Tähän on saatava erillistä koulutusta.
- Opiskelijat eivät vielä ole ihan valmiita saamaan kaikkea hyötyä tällaisista opiskelu ympäristöistä: nuoremmat opiskelijat ovat tottuneet kouluopetuksessa siihen, että heille kerrotaan valmiiksi, mitä heidän on opiskeltava. Vanhemmat opiskelijat eivät taas halua osallistua kouluopetukseen, koska he olettavat, että heitä määrätään.

Suosituksia

- Korkea-asteen oppilaitosten on mietittävä, miten sukupolvet ylittävän opiskelun opintosuunnitelmien yhteisessä suunnittelussa olevia mahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää mietittäessä korkea-asteen opintojen pääsyaatimuksia. Toiminnan asema on selvitettävä, ja lisäksi on tarjottava akkreditointimahdollisuuksia otamalla käyttöön oppimistuloksien käsite ja antamalla henkilökunnalle asiaan liittyvää koulutusta.
- Opiskelu ympäristössä ohjaajan on toimittava myönteisenä roolimallina, ja hänen on käytettävä "ikäsensitiivistä" kieltä. Ohjaajan on pyrittävä tekemään selväksi, että kiistely kuuluu olennaisena osana akateemiseen keskusteluun. Asiaan voi olla monia eri lähestymistapoja ja teorioita, eikä mikään niistä ole ainoa oikea. Opiskelijoiden on oltava avoimia ja valmiita kokeilemaan opiskelu ympäristöä, jossa kaikkea ei ole suunniteltu valmiiksi.
- Opettajien ja ohjaajien on tarjottava ympäristö, jossa opiskelijoita autetaan näkemään heidän omien tarpeidensa ja odotustensa ristiriidat ja käsittelemään niitä.

Miten varmistaa sukupolvet ylittävän opiskelun toimiminen?

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Johdanto

Tässä artikkelissa pohditaan ADD LIFE -hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta, miten voidaan varmistaa sukupolvet ylittävän korkeakouluopiskelun toimiminen.

Sisältö

Yhteisopiskelun – johon liittyy yleensä pienissä ryhmissä opiskelua – edut on todettu tutkimuksissa. Monien eri ikäryhmien yhteinen korkeakouluopiskelu on kuitenkin uusi alue, ja kokemukset ovat yleisesti ottaen osoittaneet, että yhä useampien iäkkäämpien opiskelijoiden tuloa yliopistoon ei ole juurikaan hyödynnetty yhteisopiskelun välineenä. Tässä artikkelissa puhumme sen puolesta, että korkeakouluopiskeluun tulisi saada mukaan enemmän monia eri sukupolvia ja siten edistää akateemista yhteisopiskelua yliopistotason elinikäisen oppimisen puitteissa niin perustutkinto- kuin jatko-opintotasollakin. Perusteluna on ensinnäkin, että iäkkäämpien opiskelijoiden kokemus, tietämys ja tutkimuskohteet lisäävät yhteisopiskelun laatua. Toiseksi yhteinen korkeakouluopiskelu heijastaa arkielämän todellisuutta, jossa eri sukupolvien on elettävä ja tehtävä työtä toistensa kanssa. Muut kuin tyypilliset opiskelijat kuten yliopiston ulkopuoliset alan ammattilaiset voivat tarjota opiskelijoille tietämystään, käytännön kokemuksiaan ja verkostojaan ja saavat vastavuoroisesti kuulla tutkimuksen viimeisimmistä teorioista ja menetelmistä.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

Sukupolvet ylittävän opiskelun toimimisen varmistamiseksi on tärkeää ottaa huomioon seuraavat seikat:

1. ”Moduulin aihealueen on oltava relevantti kaikille opiskelijaryhmän ikäluokille. Tämä voi tuntua itseltään selvältä, mutta suunnitteluvaiheessa on parasta kysyä, onko eri ikäryhmillä erilaisia (ja mahdollisesti kilpailevia) katsantokantoja asiaan, ja suunnitella moduulia sen mukaan.
2. Keskinäinen kunnioitus on tärkeää. Jokaisen opiskelijan on tunnettava olevansa tärkeä. Opettajilla voi olla taipumusta kantaa huolta seniorien arvonannosta, mutta yhtä tärkeää on varmistaa, että nuoret opiskelijat tuntevat olevansa tärkeitä, jotta he eivät passiivoidu.
3. Ikäjakautuminen on hyvä olla suuri. Opettajien kokemusten mukaan sukupolvet ylittävä opiskelu toimii parhaiten, kun ryhmässä on noin 50 vuoden ikäjakautuma.
4. Koska sukupolvet ylittävään opiskeluun osallistuu sosiokulttuuriselta taustaltaan erilaisia ihmisiä, on tärkeää tehdä selväksi keskustelun säännöt. Varsinkin iäkkäämmille opiskelijoille on tehtävä selväksi, että jostain asiasta eri mieltä oleminen ei vähennä heidän arvoaan ryhmän kannalta.
5. Jatkuva kannustus on tärkeää. Kun opiskeluryhmässä kysytään, kuka on eri mieltä, otetaan selvää, kuka ei osallistu, ja tehtävien antaminen kaikille ryhmän jäsenille tekee opiskelusta innostavaa ja lisää onnistumista.” (sitaatti: Thomson, Raymond, ADD LIFE -opinto-moduulien arviointi, raportti 2008)

Tapauskuvaus Grazin yliopisto

Välineet ja menetelmät kestävien muutosprosessien aikaansaamiseksi alueilla ja yrityksissä -työpajan kohderyhmiä olivat eri alojen opiskelijat (maantiede, ympäristötieteet jne.) ja yliopiston ulkopuolisten yhteisöjen jäsenet (alan ammattilaiset, aiheesta kiinnostuneita eläkeläiset). Ryhmässä oli 24 kurssilaista, joista 13 oli edellä mainittujen alojen opiskelijoita ja 11 ulkopuolisten yhteisöjen jäseniä. Ikäjakama oli 22–74 vuotta. Sukupolvet ylittävän yhteisöopiskelun varmistamiseksi käytettiin seuraavia keinoja:

- tiettyjä aiheita kuten kestävän kehityksen tai muutoshallinnan historiaa käsiteltiin sekä luennoilla että ryhmäkeskusteluilla ja ryhmätöillä, osaksi sidosryhmien edustajien ohjauksella,
- vuorovaikutteinen ohjeistus mahdollisti suoran ajatuksen ja kokemusten vaihdon eri ikäryhmien edustajien välillä,
- World Cafén tyyppiset menetelmät rohkaisivat kurssilaisia vaihtamaan keskustelukumppaneitaan ja
- nuori opiskelija ja vanhempi ulkopuolelta tullut osanottaja työskentelivät pareina.

Myös työpajan rento ilmapiiri auttoi saamaan aikaan opiskeluympäristön, jossa kaikkien oli helppo osallistua opiskeluun. Yhden lukukauden kestävän SeniorMent – Miten jakaa tietoa ja kokemusta -kurssin opiskeluympäristö oli täysin erilainen.

Sen kohderyhmänä olivat ennen kaikkea siirtymisvaiheissa olevat henkilöt, erityisesti vanhemmat johtajat tai asiantuntijat, jotka ovat siirtymässä tai jo siirtyneet eläkkeelle ja harkitsivat uusia tehtäviä kuten mentorointia. Kurssilaisia oli 14, ja enemmistö heistä oli noin 60-vuotiaita, mutta ryhmä ei silti ollut ikänsä puolesta homogeeninen, sillä siihen osallistui nuorempia ja vanhempia (vanhin oli 85-vuotias) yhdessä opiskelevia senioreita. Vähän ennen kurssiin kuuluvan mentorointiprojektin aloittamista yritystalouden opiskelijoita pyydettiin mukaan kurssille aloittamaan sukupolvien välinen keskustelu ja selvittämään mentorien ja mahdollisten mentoroitavien odotukset. Koko kurssin voi sanoa ollen tietynlaisen sukupolvet ylittävän opiskelun (= mentorointiprojektin) valmistelua, jossa kurssilaiset pystyivät kokeilemaan mentorin roolia ”tosielämän” tilanteessa. Kurssin aikana kurssilaisten oli laadittava ryhmä- ja/tai parityönä sopivia mentorointimenetelmiä ja -välineitä (Miten jäsenhän haastattelun? Miten ratkaisen ongelmia ja konflikteja?). Lisäksi kurssilaisia kannustettiin kokeilemaan eri rooleja kuten jonkin tunnin ohjaamista tai oman esitelmän pitämistä (yksi kurssilainen kertoi esimerkiksi kokemuksistaan työpaikkakiusaamisen uhrien ohjaajana). Opettajat painottivat, että vuoropuhelun käynnistäminen ja johtaminen on vaativampaa kuin pelkkä keskustelun johtaminen (jossa on usein kyse ainoastaan siinä, kuka on oikeassa ja kuka väärässä).

Johtopäätökset

- Korkea-asteen oppilaitokset eivät ole vielä valmistautuneet eri ikäryhmiä sisältävien opiskelijaryhmien määrän kasvuun, eikä niillä ole valtavirtaistamisstrategioita.
- Korkeakouluopetuksen opettajat/ohjaajat, jotka haluavat edistää yhdessä tapahtuvaa sukupolvet ylittävää opiskelua, painottavat, että he tarvitsevat jonkinlaista apua ja tukea monia eri ikäryhmiä sisältävien ryhmien kohtaamisessa yleensä ja erityisesti senioriopiskelijoiden kohtaamisessa, jotta he voivat saada aikaan opiskeluympäristön, jossa kaikkien oli helppo osallistua opiskeluun.
- Opiskelijoilta saatu palaute osoittaa, että sekä iäkkäämmät että nuoremmat kurssilaiset kokevat hyötyvänsä monia eri sukupolvia sisältävästä opiskelusta. Koulupetus, jossa sukupolvet ylittävää opiskelua käytetään huolellisesti suunniteltuna ja mietittynä yhteisöopiskelun välineenä on kuitenkin heille melko uusi kokemus.
- Suunniteltaessa sukupolvet ylittäviä kursseja opettajien/ohjaajien on mietittävä huolellisesti, millä tavoin eri sukupolvien mukaan ottamisesta on hyötyä yhteisöopiskelun ja kaikkia hyödyntävän tilanteen kannalta. Opiskelijat tulisi sen vuoksi ottaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mukaan suunnittelutyöhön. Kurssin aikana opiskelijoita tulee rohkaista ottamaan asiantuntemuksensa mukaisia rooleja; he voivat esimerkiksi ohjata jotain tuntia tai pitää lyhyen esitelmän jostain oman alansa aiheesta. Opetusmenetelmien tulee olla aktivoivia eikä passivoivia, vuorovaikutteisia, hyödyntää kaikkien opiskelijoiden kokemuksia ja arvostaa heidän erilaisia katsantokantojaan.
- Opettajien/ohjaajien on varottava, että uuden tiedon ja taitojen välitystä koskevat odotukset eivät ole liian korkealla. Kurssin taso ja tavoitteet on tehtävä selväksi kaikille opiskelijoille. Senioriopiskelijoiden, varsinkin sellaisten, joilla on taustallaan yliopistotason opintoja, on oltava tietoisia siitä, että kurssi on tarkoitettu akateemisten opintojen johdantokurssiksi eikä ammatilliseksi jatkokoulutuskurssiksi.

Suosituksia

- Väestönmuutoksen vuoksi on odotettavissa, että eri ikäryhmiä sisältävien opiskeluryhmien merkitys kasvaa. Korkeakoulujen tulee antaa tunnustusta ja kannustimia sekä opiskelijoille (opintopisteitä) että yliopisto-opettajille (ammatillisten suoritusten tunnustaminen).

Marcus Ludescher, Hannes Strempl

Johdanto

Monille eurooppalaisille yliopisto-opettajille on uusi kokemus tehdä työtä useita eri ikäryhmiä sisältävien opiskelijaryhmien kanssa ja antaa opiskelijoiden päättää, mitä ja miten he haluavat opiskella. Tässä artikkelissa on kooste ja pohdintaa opettajien kokemuksista. Lopussa on konkreettisia henkilöstön koulutusta koskevia suosituksia.

Opiskelun yhteissuunnittelu opiskelijoiden kanssa ADD LIFE -hankkeessa

ADD LIFE -hankkeessa kuusi eri-ikäisiä opiskelijoita sisältävää ryhmää kehitti (ohjatusti) niin sanottuja ohjattuja avoimia moduuleja, joita ei testattu tämän hankkeen puitteissa. Opiskelijat olivat osallisina suunnittelussa, ja heitä pyydettiin määrittämään omat oppimistuloksensa (yhdessä muun ryhmän kanssa), myös sen, mitä he halusivat oppia ja miten he halusivat oppia. Osallistujien saamiseksi kehitystyöhön oli aihealue pidettävä laajana. Aihealueita olivat:

- Ikääntymisen aiheuttamat muutokset ja elämänlaatu (A Coruñan yliopisto)
- Mitä oppiminen on? (Jyväskylän kesäyliopisto)
- Tutkiva oppiminen: luonnontieteet, kulttuuri ja yhteiskunta (Grazin yliopisto)
- Brnon kaupungin ja sen ympäristön uudenlainen esittely (Brnon teknillinen yliopisto)
- Mitä nuoret voivat oppia vanhemmilta ja kokeneemilta? (Pécsin yliopisto)
- Tutkiva oppiminen: Millaisessa yhteiskunnassa haluamme elää? (Grazin yliopisto)

Vaikka projektin koordinaattoreilla ja opettajilla olikin alussa vaikeuksia tehdä selväksi, mikä on opiskelun sisältö ja miten prosessi kehittyi, kokemus osoitti, että sekä opettajat että opiskelijat pitivät myönteisenä sitä, että he pääsivät vaikuttamaan kurssin suunnitteluun.

Opetukset

Mitkä olivat opettajan kannalta yhteissuunnittelutyön heikkoudet, vahvuudet, riskit ja mahdollisuudet?

Heikkoudet

- **Avoimuus vaatii puitteita:** Sen kummemmin opettajat kuin opiskelijatkaan eivät ole tottuneet täysin avoimeen oppimistuloksista, -sisällöstä ja -menetelmistä neuvotteluun. Oppimisympäristölle tarvitaan ainakin jonkinlainen laaja kehys. Esimerkkinä voidaan mainita kurssilaisten rekrytointi, joka vaatii onnistuakseen, että ohjattujen avoimien moduulien suunnittelutyötä

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

varten on oltava määritettynä vähintään jonkinlainen otsikko.

- **Mitä heterogeenisempi ryhmä, sitä enemmän aikaa menee lämmittelyyn:** Osallistujat hakevat ja odottavat ”sisältöä”, joten heille on tehtävä selväksi, että mitä moninaisempi ryhmä, sitä enemmän aikaa tarvitaan yhteisen perustan löytämiseen. Tämä on välttämätön ”sijoitus”, joka maksaa itsensä opiskeluprosessin edetessä takaisin.
- **Opiskelijoille ei voida taata, että he saavat ”vasti-netta rahoilleen”:** Kuluttajansuojelussa opiskelijoita kannustetaan yleensä tarkastamaan, millaista tietoa oppilaitos antaa ennen ilmoittautumista kurssin sisällöstä ja opiskelumenetelmistä. Avoimissa oppimisympäristöissä opiskelun sisällöstä ja menetelmistä sopiminen on kuitenkin yhtä tärkeä osa opiskelua kuin itse sisältökin. Yksittäisen opiskelijan saamaan hyötyä on vaikea kertoa, sillä sitä ei voi määrittää ennakolta ja se riippuu vahvasti siitä, miten paljon opiskelija osallistuu sisällöstä sopimiseen.
- **Neuvottelutaidot hallitsevilla opiskelijoilla on etu-asema:** On tärkeää, että ohjaaja luo tasapainon niiden, jotka hallitsevat neuvottelutaidot, ja niiden, jotka eivät hallitse niitä, välille, erityisesti ensimmäisillä kerroilla, joilla sovitaan perussäännöistä ja määritetään odotuksia. Muutoin jotkut opiskelijat voivat jäädä tai tuntea jäävänsä opiskeluprosessin ulkopuolelle.

Vahvuudet

- **Ryhmässä on tarjolla elämäkokemusta ja tietoa lähihistoriasta:** Keskusteltaessa ryhmässä jostain tietystä aiheesta, eri sukupolvien edustajat tuovat mukanaan erilaista omiin ja oman sukupolvensa kokemuksiin pohjautuvaa asiantuntemusta. Näin voidaan vertailla yksilöllisiä ja kollektiivisia ratkaisuja ja kehittää uusia ratkaisuja (esim. uusiutuvat energianlähteet, 1970-luvun öljykriisi).
- **Aiheista keskustelu ryhmässä avaa kaikille uusia perspektiivejä:** Ohjatut avoimet oppimisympäristöt kannustavat opiskelijoita ottamaan selvää uusista aihealueista, kysymyksistä ja lähestymistavoista, joita he eivät ole ehkä ajatelleetkaan aiemmin (esimerkiksi teknikko innostui ryhmäkeskustelujen myötä teologiasta).
- **Sisällöstä sopiminen vaatii opiskelijalta vahvaa sitoutumista ja vastuun ottamista:** Opiskelijat sitoutuvat kehitystyöhön, koska he tuntevat olevansa vastuussa prosessista, tehdyistä päätöksistä ja tuloksista.

Riskit

- **Yksi sukupolvi voi dominoida:** Tämä voi kuulostaa itsestään selvältä, mutta silti on syytä painottaa, että eri sukupolvien on oltava – enemmän tai vähemmän – tasapuolisesti edustettuina. Kokemukset ovat osoittaneet, että jos ryhmässä on enemmän vanhempia kuin nuorempia opiskelijoita, nuoremmat pitävät vanhempia ”apuopettajina”, jolloin he ovat vielä passiivisempia kuin silloin, jos ryhmässä on yksi (vanhempi) opettaja. Jos nuoria opiskelijoita on liikaa, vanhemmat opiskelijat voivat tuntea olevansa ”hukassa” ja ”alakynnessä”.
- **Sukupolvet ylittävät ryhmät ovat helposti hajoa- via ja tarvitsevat jatkuvuutta pysyäkseen koossa:** Joissain ADD LIFE -hankkeen avoimissa moduuleissa ryhmä itse (eikä oppilaitos tai ohjaaja) sopi seuraavista tapaamiskerroista. Kokemus on osoittanut, että koontumiskertojen välit eivät saa olla liian pitkiä.
- **Eri ikäryhmien edustajat suunnittelevat päivänsä eri tavalla:** Työikäiset haluavat kurssit illaksi, nuoremmat iltapäiväksi ja eläkeläiset suunnittelevat päivänsä hyvin yksilöllisesti. Vaarana on, että millä tavoin oppilaitos tai ryhmä sitten suunnittelee opiskeluaan, jokin alaryhmä on tyytymätön.

Mahdollisuudet

- **Todistukset:** Korkeakouluilla on mahdollisuus ja myös velvollisuus miettiä, mitkä ovat sopivia menetelmiä ja tapoja palkita opiskelijoiden suoritukset. Opiskelijat arvostavat todistuksen saamisen mahdollisuutta, ja se kannustaisi osallistumaan (uudenlaisiin) yliopisto-opiskelun muotoihin.
- **Uusi eri sukupolvien kohtaamispaikka:** Nykyajan yhteiskunnassa eri sukupolvilla on yhä vähemmän tilaisuuksia tavata toisiaan. Tarjoamalla tilaa myönteisille sukupolvet ylittävälle opiskelukokemuksille voidaan luoda uusia sukupolvet ylittäviä suhteita luokkahuoneen ulkopuolelle.
- **Elinikäinen oppiminen voidaan toteuttaa ainoastaan sukupolvet ylittävän opiskelun muodossa:** Korkea-asteet oppilaitokset, jotka haluavat osaltaan edistää elinikäisen oppimisen yhteiskuntaa, voivat tehdä sen ainoastaan tarjoamalla sukupolvet ylittäviä opiskeluympäristöjä – voimavarat eivät riitä räätälöityjen ohjelmien tarjoamiseen jokaiselle sukupolvelle erikseen.
- **Eri-ikäiset opiskelijat takaavat tiiviimmän tuntuman sosiaaliseen todellisuuteen:** Sukupolvet ylittävässä opiskelussa kaikki sukupolvet saavat tiiviimmän tuntuman sosiaaliseen todellisuuteen; esimerkiksi vanhemmat opiskelijat etsivät tietoa eri tavalla kuin nuoremmat (esim. kirjat vastaan tietokonepelit historian opiskelussa).

Mitä opettajat toivovat – suosituksia henkilöstökoulutukseen

Mihin henkilöstökoulutusta tarvitaan? Korkeakouluopetuksen opiskelijakanta on muuttunut ikänsä, opiskelutaustansa, korkeakouluopetukseen pääsynsä, etnisen taustansa jne. puolesta. Opettajat saavat vastaanansa yhä moninai- sempia opiskelijaryhmiä. Opettajien mielestä hyvää on henkilöstökoulutus,

- jossa opitaan lähestymään sidosryhmien edustajia, mukaan lukien opiskelijoita, ja saamaan heidät mukaan suunnitteluprosessiin
- jossa opitaan, miten luodaan osaavasti suunnittelu- ympäristö, jossa kurssia voidaan suunnitella ja jossa opitaan, kuinka prosessia ohjataan ja kuinka hyväksyä ja kertoa, että kurssilla on ”avoin loppu”
- jossa opitaan moninaisuuden johtamisen työkalujen käyttöä ja jossa opitaan enemmän sukupolvet ylittä- västä opiskelusta:
 - katsaus viime aikojen sosioekonomisiin kehityksiin (teollisuusyhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan), väestönmuutos, talouselämä ja työmarkkinat
 - opetusoppi
 - viestintätaidot (”sukupolvisensitiivinen” kielenkäyt- tö)
- jossa kirjoitetaan ja käytetään oppimistuloksia ja au- tetaan niiden avulla opiskelijoita määrittämään omat oppimistuloksensa
- jossa opitaan, miten käsitellä erityisesti sukupolvet ylittävässä opiskeluympäristössä esiintyviä ristiriitoja ja miten hyödyntää niitä ryhmän/opiskelun kehittämi- seen.
- jossa on vertaisopiskelua (intervisio) ja ohjauskeskus- telua (supervisio)

Miten suunnitella sukupolvet ylittävän opetuksen opintosuoritusten arvostelumenetelmiä?

Valéria Pavluska

Johdanto

Sukupolvet ylittävä opiskelu eroaa huomattavasti perinteisistä opiskelutavoista, joten perinteiset opintosuoritusten arvostelumenetelmät eivät sovi kaikissa tapauksissa. Näin ollen on löydettävä uusia sopivia arvostelumenetelmiä. Tässä artikkelissa kuvataan joitakin tärkeitä sukupolvet ylittävän opiskelun arvostelumenetelmien suunnitteluun liittyviä asioita ja tehdään yhteenveto arvostelumenetelmien käyttöön liittyvistä kokemuksista.

Sisältö

Sukupolvet ylittävissä korkeakouluopiskeluohjelmissa on suuria eroja aihealueiden teeman ja sisällön, aihealueen kompleksisuuden, ohjelmien aseman yliopistojärjestelmissä, opiskelijoiden aseman ja suhtautumistavan, opiskelijoiden ikäjakauman, ohjelmien tavoitteiden tai kehitettävien kykyjen, opiskelutekniikoiden, opiskelijoiden opintosuoritusten mittauksen, opiskelijoiden opintosuoritusten tarpeen, opiskelijoiden suhtautumistapojen arvioinnin jne. osalta. Eri-ikäisten opiskelijoiden väliset erot ovat myös hyvin tärkeitä. Vanhemmat ihmiset oppivat kokonaisvaltaisemmalla tavalla, heidän arvo- ja viitejärjestelmänsä ovat vähemmän joustavia, heidän muistinsa toimii eri tavalla jne. Nämä opiskeluun vaikuttavat tekijät on huomioitava suunnitellessamme eri sukupolvia edustavien opiskelijoiden opintosuoritusten arvostelua. Mainitaksemme vain pari esimerkkiä: jos ohjelma on osa opiskelijoiden opintosuunnitelmaa, arvostelussa on noudatettava ainakin perustutkinto-opiskelijoiden osalta ECTS-vaatimuksia. Toisaalta jos ohjelma toteutetaan muuna kuin virallisen opintojärjestelmän mukaisena kurssina, kurssilaiset tarvitsevat usein vain jonkinlaisen läsnäolotodistuksen. Vanhemmat opiskelijat pitävät usein parempana jatkuvaa sanallista arviointia kuin yhtä isoa loppukoetta. Sukupolvet ylittävä opiskelu on enimmäkseen opiskelijalähtöistä, käytännönläheistä yhteistoimintaa, jossa osallistujien välinen vuorovaikutus tai ryhmätyö syntyy yksilöiden kompetensien kehittymisen tuloksena. Tällöin opettajan/mentorin rooli on vähemmän tärkeä, ja opiskelijoiden itsensä ja/tai ryhmän arviointi nousee etualalle. Ryhmän arviointi voi aiheuttaa ongelmia. Eri ikäryhmien väliset arvoinnin osaamiseen yms. liittyvät erot ovat yleensä suurempia kuin ikäryhmät sisäiset erot, joten on tavallista, että eri ikäryhmiä edustavat opiskelijat näkevät samat asiat eri tavalla. Käytännön opetustyössä sovelletaan yleensä seu-

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

raavia opiskelijoiden arviointimenetelmiä: diagnostinen arviointi (edeltävän opiskelun arviointi), formatiivinen arviointi (väliarviointi, joka voi vaikuttaa opiskeluprosessiin), summatiivinen arviointi (loppuarviointi) ja portfolioarviointi (opiskelijan suoritusten kokoelma). Kaikkia näitä menetelmiä voi käyttää myös sukupolvet ylittävään opiskeluun. Diagnostinen arviointi voi auttaa saamaan selville osaamisen alkuperäisen tason, ja siitä voi olla apua päätettäessä ohjelman lopullisesta muodosta. Formatiivisessa arvioinnissa opettajat voivat arvioida opiskeluprosessia ja tehdä siihen muutoksia sen mukaan, miten opiskelijat ovat edistyneet. Portfolioarvioinnin avulla opiskelijoiden suorituksia voidaan arvioida jatkuvasti ja monesta eri näkökulmasta. Arviointi vaatii kunnolla määritettyjä, muuttumattomia, mahdollisimman objektiivisia ja mitattavissa olevia indikaattoreita sekä kerättäviä, käyttökelpoisia suorituksia osoittavia numeroita. On tärkeää tehdä ero tuotosindikaattoreiden ja oppimistulosten välillä. Tuotosindikaattorit viittaavat potentiaaliin oppimisen tuotoksiin (esim. osallistumiseen tai esityksiin), kun taas tulosindikaattoreilla tarkoitetaan pikemminkin oppimisen vaikutuksia, vaikka tulokset näkyvätkin ehkä vasta tulevaisuudessa (esim. taitojen kehittyminen). Sen mukaan, mitä tekijöitä on määrää verrata, opiskelijoiden arviointi voi olla opiskelijoiden suoritusten vertaamista annettuihin vaatimuksiin, yksittäisen opiskelijan suoritusten vertailua eri aikoina, opiskelijoiden suoritusten vertailua keskenään tai keskiarvoon.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

Jokainen partneri teki opintomodulin yhteydessä arvioinnin. Yleisenä huomiona oli, että se, että opiskeluryhmään kuuluu eri sukupolvia, vaikutti jossain määrin moduulien arviointiin, mutta ei liikaa eikä liian yksityiskohtaisesti. Partnerit sovelsivat seuraavia ei-perinteisiä arviointimenetelmiä ja -tekniikoita: osallistuminen luokkatyöskentelyyn, opiskelijoiden haastattelu, itsearviointi, ryhmäarviointi, ryhmäkeskustelu ja -väittely, mentorin havainnot, suulliset esitykset, arvioinnit ja havainnot, ryhmätyö, esitelmät; ongelmien ratkaisu, suunnitelmien teko, tapaustutkimusten analysointi. Hankepartnereiden mielestä osallistuminen luokkatyöhön ja suulliset esitykset sopivat paremmin vanhempien opiskelijoiden arviointiin sukupolvet ylittävässä opiskeluympäristössä.

Tapauskuvaus Pécsin yliopisto

Kansalaistoiminta on osa elinikäistä oppimista, ja siihen tulisi kannustaa kaikkia ikäryhmiä. Aktiivinen kansalaisuus on oppitua käyttäytymistä, joten siihen tarvittavaa osaamista on hyvä kehittää ja parantaa.

ADD LIFE kansalaisyhteiskunta -moduulissa keskityttiin kysymykseen *mitä nuoret voivat oppia vanhemmilta kansalaistoiminnasta*. Ohjelma oli osa yliopiston opinto-ohjelmaa, joten opintosuoritusten arvioinnissa oli noudatettava perustutkinto-opiskelijoiden osalta yliopistojen opintopisteiden saamiselle asetettuja vaatimuksia. Vanhempien opiskelijoiden arvioinnissa katsottiin heidän suhtautumistaan nuorempiin opiskelijoihin ja heidän panoksensa vaikuttavuutta. Koska moduulin tarkoituksena oli lisätä ja parantaa nuorempien opiskelijoiden kansalaistaitoja, heidän arvioinnissaan kiinnitettiin huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Opiskelijoiden aikaisemman osaamisen arviointi suoritettiin *ryhmäkeskustelujen, haastattelujen, opiskelijan itsearvioinnin* ja *mentorin havaintojen* avulla.
2. Formatiivinen arviointi tapahtui usealla eri menetelmällä
 - Opiskelijan kansalaisyhteiskuntaa koskevia pohdintoja arvioitiin *esitelmien, ryhmäkeskustelujen* ja *väittelyiden* kautta.
 - Sukupolvet ylittävä opiskelu käsitti käyntejä kansalaisjärjestöjen luona, jolloin senioriopiskelijat *esittelivät* kansalaistoimintaansa ja *innostivat* nuoria opiskelijoita *tunnistamaan* erilaisia kansalaistaitoja ja *keskustelemaan havainnoistaan*. Kaikista kerroista otettiin valokuvia.

- Arviointitunti pidettiin aina jokaisen käynnin jälkeen, jolloin opiskelijat pystyivät *tekemään yhteenvedon kokemuksistaan* ja *pohtimaan oppimaansa*. Nuoremmille kurssilaisille annettiin *palautuslomakkeet*, joihin he kirjasivat kenttäkäyntien aikaisia *havaintojaan* kansalaistaidoista ja joihin heidän piti "kirjoittaa kertomus" eli osoittaa narratiivista ymmärtämistä. Kertomusvaiheen jälkeen opiskelijat *keskustelivat ja väittelivät havainnoistaan* ja *arvioivat niitä*. Näiden kertojen aikana *opettajat tekivät havaintoja* ja pyrkivät kirjoittamaan muistiin huomiotaan *opiskelijan suhtautumistavassa, tiedoissa ja taidoissa tapahtuneista muutoksista*.

3. Viimeisellä arviointikerralla oli kurssin loppuarviointi. Opiskelijat arvioivat itseään *biografisella menetelmällä* ja kertoivat, missä kohtaa omaa kompetenssiaan, erityisesti suhtautumistapojaan, he havaitsivat muutosta. He *arvioivat myös toisiaan* ja ryhmän dynamiikkaa samoin perustein.
4. Viimeisen kokoontumiskerran jälkeen nuoret kurssilaiset *kirjoittivat kirjallisen yhteenvedon* opintomodulis- ta, mukaan lukien siitä, mitä mieltä he olivat ohjatusta avoimesta moduulista.

Johtopäätökset

Eri sukupolvia edustavien opiskelijoiden opintosuoritusten arvostelu voi heijastaa opiskeluohjelman tehokkuutta ja antaa opiskelijoille ja opettajille palautetta opiskeluprosessista, joten sitä voidaan pitää yhdenlaisena opiskeluvälineenä. Sukupolvet ylittäviin opiskeluympäristöihin tarvitaan sopivia opintosuoritusten arvostelumenetelmiä. Hankkeesta saadut kokemukset osoittavat, että ei-perinteiset muodot saattavat sopia paremmin sukupolvet ylittävään opiskeluun. Opiskelun arvostelu on laaja käsite, se on enemmän kuin pelkkää opiskelijoiden suoritusten arvostelua.

Suosituksia

- Sukupolvet ylittävän korkeakouluopiskelun arvostelumenetelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon opiskelumuotojen ja eri-ikäisten opiskelijoiden moninaisuus. Jokainen arvostelukerta on ainutlaatuinen tilanne.
- Jokaisen projektin jokaista aspektia ei tarvitse arvioida. Painopisteen on oltava niissä, jotka parhaiten sopivat opiskeluympäristöön.
- Opettajilla on hyvin aktiivinen osa opiskeluohjelman suunnittelussa ja testauksessa. Heidän on jatkuvasti arvioitava opiskelijoiden suorituksia ja moduulin kulkua ja tehtävä tarvittaessa välitys- tai muutostyötä, mutta heidän on myös oltava joustavia ja annettava kurssilaisten vaikuttaa opiskeluun.

Raymond Thomson

Johdanto

Sukupolvet ylittävä opiskelu on melko uusi konsepti. Sukupolvet ylittävä opiskelu perustuu kaikille Euroopan maille yhteisten suuntausten tutkimukseen ja analysointiin. Suuntauksissa on selkeästi ollut huomattavissa vaara, että sukupolvet vieraantuvat toisistaan. Euroopan väestön ikääntyessä vaarana on, että vanhempien ihmisten taidot, osaaminen ja kokemus eivät siirry nuoremmille. Myös vanhemmilla ihmisillä on tarve olla yhteydessä nuoremmille suunniteltuun omituiselta ja arvoitukselliselta tuntuvaan maailmaan. He tarvitsevat tietoa uusista teknologioista, jotka ovat osa jokapäiväistä elämää, ja harjaannusta niiden käyttöön. Uudet teknologiat hallitsevilla nuorilla on paljon opetettavaa vanhemmille. Koska sukupolvet ylittävän opiskelun teoreettinen pohjatyö on vielä kesken, on erittäin tärkeää, että käytetään sellaisia opintosuoritusten arvostelu- ja arviointimenetelmiä, joiden avulla ohjelmien suunnittelijat ja opettajat voivat pohtia itse oppimistapahumaa. Heidän on myös oltava valmiita muuttamaan sitä tarvittaessa. Tällä tavoin kehittyä asiantuntemusta, jota kannattaa jakaa. Tässä artikkelissa on hyödyllisiä neuvoja eri arvostelutyypeistä, joita voi käyttää erityisesti sukupolvet ylittävässä ympäristössä.

Peruseriaatteen

Täyden hyödyn saamiseksi sukupolvet ylittävästä opiskelusta on tärkeää, että käytetään sellaisia arviointimenetelmiä, joiden avulla jokainen kurssilainen voi ilmaista mielipiteensä. Arviointiryhmiä on kaksi, ja molempiin kuuluu alaryhmiä: koulutuksen tarjoajat (opettajat ja koordinaattorit/suunnittelijat) ja kurssilaiset (nuoremmat ja vanhemmat opiskelijat). Kullakin ryhmällä on oltava oma arviointilomakkeensa.

Opiskelijoilta kysyttävät kysymykset

Näihin tulisi kuulua tavanomaisia kurssista pitämistä, kurssin kiinnostavuutta ja kurssin hyödyllisyyttä mittaavia kysymyksiä. Silti on tärkeää kysyä myös seuraaviin liittyviä kysymyksiä:

- Ikä
- Opintosuoritusten arvostelu
- Kokivatko he pitäneensä ja hyötynensä sukupolvet ylittävästä opiskelusta
- Mitä lisäarvoa opiskeluun tuli toisen ikäryhmän opiskelijoiden kanssa työskentelystä

Näiden avulla voidaan analysoida iän ja kurssista pitämisen, iän ja opintosuoritusten arvosteluun suhtautumisen välisiä yhteyksiä ja sukupolvet ylittävään opiskeluun liittyviä ikäkohtaisia etuja.

Koska sukupolvet ylittävä opiskelu pohjautuu kaikkien kokemuksen ja näkökantojen arvostamiseen, on hyvä käyttää myös avoimia kysymyksiä kuten:

- Opintomodulin valinnan syyt
- Miksi opiskelija piti / ei pitänyt sukupolvet ylittävästä opiskelusta
- Millä tavoin opiskelijat haluavat siirtää oppimaansa eteenpäin

Näin opiskelijat voivat kirjoittaa vapaasti ja saavat tilaisuuden selvittää motivaatioitaan, ammattitaustojaan ja päämääriään.

Moduulin päätöskeskustelu

- Moduulin lopussa pidettävä lyhyt ryhmäkeskustelu, jossa opiskelijoilla on tilaisuus kertoa opiskeluun liittyvä kokemuksistaan, on erittäin hyödyllinen.
- Opettaja voi ohjata palautetta, ja siihen tulee sisältyä seuraavat kaksi aihealuetta:
 - Millaisena opiskelijat näkivät moduulin sen edetessä
 - Miten sitä voisi heidän mielestään parantaa

Näin opiskelijat pääsevät todella osalliseksi arviointiprosessista.

Opettajilta ja koordinaattoreilta/suunnittelijoilta kysyttävät kysymykset

Moduulin suunnittelu

- Syntyikö moduulin aiheesta sukupolvien välisiä ongelmia?
- Miten varmistitte, että moduuli suunniteltiin sellaiseksi, että sukupolvet ylittävä opiskelu todella toimi?
- Vaikuttiko sukupolvet ylittävä opiskelutapa moduulin opintosuoritusten arvointiin?
- Miten yhteistyö kehityskumppanien kanssa toimi?

Tällä tavoin saat tietoa ryhmän aktiivisuudesta tai passiivisuudesta ja siitä, liittyivätkö ne moduulin aiheeseen tai suunnittelutapaan. Näin voit myös selvittää, reagoivatko eri sukupolvet eri tavalla opintosuoritusten arvointiin. Tätä kautta voit pohtia työtäsi (hyvin tärkeää) ja lähestymistapasi tehokkuutta (erittäin tärkeää).

Moduulin markkinointi

- Miten herättelit moduulisi kysyntää?
- Miten varmistit, että moduuliin todella osallistuu eri ikäryhmiä?

Tämä on erittäin tärkeää hyvien markkinointikäytänteiden tietokannan kokoamisen kannalta. Sukupolvet ylittävä opiskelu toimii parhaiten, kun opiskeluryhmässä on suuri ikäjakauma.

Moduulin toteutus

- Mitkä opetusmenetelmät osoittautuivat sukupolvet ylittävän opiskelun kannalta parhaiksi?
- Miten varmistitte, että opiskeluun todella osallistuu eri ikäryhmiä?
- Mikä oli moduulin ikäjakauma? Olisiko kapeampi tai leveämpi ikäjakauma opiskelun kannalta parempi?
- Miten ohjasitte sukupolvet ylittävää opiskelua?
- Oliko opiskeluryhmään vaikea luoda hyvä sosiaalinen dynamiikka?
- Mikä osoittautui opetuksessa toimivaksi?
- Mikä ei oikein toiminut ja mitä kannattaa muokata?

Tässä mennään itse opiskelun ytimeen. Kysymykset osoittavat, miten hyvin opetus- ja suunnitteluryhmä on miettinyt opiskelua, ovatko he osanneet huomioda mahdolliset karikot ja mitä menetelmiä he ovat käyttäneet tai kehittäneet varmistaakseen, että luokassa vallitsee myönteinen ilmapiiri, jossa kaikki ikäryhmät voivat oppia toisistaan.

Yhteenveto

- Luetteloi kolme tärkeintä moduulin suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvää asiaa, joista uskot olevan hyötyä muille.
- Mitä muiden sukupolvet ylittävistä opiskelusta kiinnostuneiden koulutuksen tarjoajien kannattaa varoa?

Tämä auttaa sinua suunnittelemaan tehokkaasti sukupolvet ylittävää opiskelua vastaisuudessa.

Johtopäätökset

- Sukupolvet ylittävä opiskelu on vielä lapsenkengissä, joten sitä varten tarvitaan vankkoja arviointimenetelmiä.

Suosituksia

- Arviointimenetelmien on oltava formatiivisia ja kehityksellisiä.
- On tärkeää, että instituutioiden sisällä kehitetään nopeasti hyviä käytänteitä.

Miten saada opintopisteitä sukupolvet ylittävään opetukseen?

Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma, Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Johdanto

Kehitettäessä sukupolvet ylittävää opetustarjontaa iäkkäämmille ja muille epätyypillisille opiskelijoille on ylitettävä monia institutionaalisia esteitä ja rajoitteita. Yksi niistä on sukupolvet ylittävien opiskelumoduulien akkreditointi ja mahdollisuus antaa opintopisteitä kurssin suorittaneille opiskelijoille. Tässä artikkelissa keskitytään näihin asioihin ja kerrotaan, miten ADD LIFE -hankkeeseen osallistuneet partnerit ovat ratkaisseet mahdolliset esteet.

Sisältö

Instituution säännöt ja käytänteet ovat yleensä kytköksissä sen profiiliin ja maineeseen ja joskus myös pitkän historian aikana muovautuneeseen perinteeseen sekä tutkijoiden ja opettajien käsitykseen roolistaan. Myös korkeakouluopetusta koskevat kansalliset säännökset voivat vaikuttaa edistävästi tai rajoittavasti suunniteltaessa ja kehitettäessä korkeakouluopetukseen johtavia uusia innovatiivisia teitä, erityisesti maissa, joissa oppilaitoksilla ei ole tarpeeksi autonomiaa, jotta ne voisivat kehittää paikallisia ratkaisuja. Ratkaisevaa on myös kehitystyön ja sen tuloksena syntyvien ohjelmien rahoitus. Eräitä tärkeitä poikkeuksia lukuun ottamatta tällaisten ohjelmien odotetaan yleensä järjestävän rahoituksensa itse, tai niille myönnetään ainoastaan ohjelman käynnistämiseen liittyvää lyhytaikaista erikoisrahoitusta julkisen vallan varoista. Iäkkäämpien ja muiden epätyypillisten opiskelijoiden, joilta puuttuu muodolliset edellytykset suorittaa yliopisto-opintoja, mukanaan tuoman osaamisen validointi ja heidän kurssisuorituksensa pisteytys on vielä ratkaisematta monissa Euroopan korkeakouluissa, vaikka poikkeuksia löytyykin.

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

Monet iäkkäämmät opiskelijat haluavat saada muodollisen tunnustuksen suorituksistaan, mutta ECTS-pisteiden myöntämisestä elinikäisen opiskelun yliopisto-opintoihin on melko vähän kokemusta Euroopan yliopistoissa. ADD LIFE -hankkeen yhteydessä huomasimme, että joissakin partnerimaissa ei ollut laillista perustaa myöntää ECTS-pisteitä elinikäisen oppimisen yliopisto-opintokursseille: se oli mahdollista ainoastaan, jos ohjelmiin osallistui tutkintotavoitteisten opinto-ohjelmien opiskelijoita (Itävalta, Unkari ja Espanja) tai jos moduuli järjestettiin osana avoimen yliopiston opetusta (Suomi) eli vain, jos joko opiskelijat tai moduulit kuuluivat johonkin kokonaan akkreditoituun yliopiston sääntömääräisen opinto-ohjelmaan. Ensimmäisenä askeleena kohti tavanomaisen yliopisto-opiskelun ja elinikäisen oppimisen yliopisto-ohjelmien välisen kuilun ylittämistä erotimme toisistaan 1. opiskeluprosessin (työmäärän), 2. odotettavissa olevat oppimistulokset ja 3. pisteytyksen.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Tapauskuvaus Grazin yliopisto

Iäkkäämpien opiskelijoiden parista saamamme kokemukset ovat osoittaneet, että iäkkäämmät opiskelijat ovat kiinnostuneita yliopisto-opiskelusta ja että he toivovat yliopistolta heidän kiinnostuksenkohteitaan ja tarpeitaan vastaavia ohjelmia. He haluavat myös saada virallista tunnustusta suorituksilleen. Epävirallisessa palautteessa iäkkäämmät opiskelijat ilmaisevat kuitenkin usein pelkäävänsä, että he eivät pysty täyttämään yliopiston vaatimuksia ja että he arastelevat arvosanojen ja ECTS-pisteiden saamiseen liittyvää arvostelua. Yliopiston on siis didaktisista syistä tärkeä kertoa iäkkäämmille opiskelijoille, että opettajan rooli on viime vuosina muuttunut enemmän oppimisen ohjaajan suuntaan ja että yliopisto-opetuksessa ja -opiskelussa on käytössä nykyaikaisia, opiskelijaa paremmin tukevia menetelmiä, jotka käsittävät myös uudenlaisia tapoja arvioida opiskelijan suorituksia. Tämänhetkisten yliopiston sisäisten sääntöjen mukaan ECTS-pisteitä voidaan myöntää tutkintotavoitteisten ohjelmien ulkopuolisille opiskelijoille vain, jos he suorittavat ns. yliopistokurssin, joka on rehtorin hyväksymä ja josta saa enintään 30 ECTS-pisteen verran opintopisteitä. Pyrimme ratkaisemaan tämän ongelman siten, että kerroimme potentiaalisille osanottajille opiskeluympäristöstä, vaatimuksista ja ADD LIFE -moduulin suorittamisesta mahdollisesti koituvista eduista. Lisäsimme myös läsnäolotodistukseen tarkan selvityksen siitä, että osallistujien työmäärä vastaa 2-3 ECTS-opintopistettä, vaikkamme voikaan myöntää kyseisiä pisteitä. Tämä lähestymistapa sai kannatusta nuoremmilta ja iäkkäämmiltä opiskelijoilta, jotka halusivat saada kirjallisen todistuksen suorituksistaan.

Tapauskuvaus Jyväskylän kesäyliopisto

ADD LIFE -moduulikokeilua varten tiivistettiin Jyväskylän Ikääntyvien yliopiston partnerien (kesäyliopiston, Jyväskylän yliopiston ja siihen kuuluvan avoimen yliopiston sekä Jyväskylän kaupungin) välistä yhteistyötä. Ikääntyvien yliopiston tarkoituksena on välittää ikäihmisille uusinta tutkimustietoa ja tarjota heille mahdollisuus yliopistotason opiskeluun ilman arvosanojen tai opintopisteiden (ECTS) suorittamista. Suomen avoimet yliopistot (19) ovat osa elinikäisen opiskelun tarjontaa, ja ne ovat erikoistuneet yliopistojen opintovaatimuksiin pohjautuvaan aikuiskoulutukseen. Niiden pää tavoitteena on lisätä koulutuksellista tasa-arvoa eli tarjota vapaa pääsy yliopisto-opiskeluun ikään ja koulutustaustaan katsomatta (nykyään 40 % opiskelijoista on alle 25-vuotiaita) ja mahdollisuus päästä avoimen yliopiston väylän kautta yliopiston opiskelijaksi (ilman pääsykoetta).

ADD LIFE -moduulin kannalta suurin ongelma oli se, miten avoimen yliopiston nuoret opiskelijat voisivat osallistua samoille kursseille Ikääntyvien yliopiston opiskelijoiden kanssa ja saada silti tarvitsemiaan opintopisteitä. Tämä ratkaistiin jakamalla kurssi pakolliseen ja vapaaehtoiseen osioon, jolloin Ikääntyvien yliopiston opiskelijoiden ja kursseille osallistuvien vapaaehtoisten museoluotsien ei tarvinnut suorittaa tenttiä tai kirjoittaa esseitä. Avoimen yliopiston opiskelijat puolestaan pystyivät tentin suorittamalla saamaan avoimen yliopiston normaaleihin opintoihin kuuluvia opintopisteitä (5 ECTS-pistettä).

Senioriopiskelijoille ja museoluotseille järjestettiin vapaaehtoinen tietotekniikan kurssi, josta oli palautteen mukaan runsaasti hyötyä niille opiskelijoille, joille internetin käyttö oli uutta ja jotka eivät tieneet, miten valtavasti mahdollisuuksia siitä löytyy taiteen ja kulttuurin itsenäiseen opiskeluun. Tällainen kurssin räätälöinti (sukupolvet ylittävää opiskelua varten) osoittautui melko hyväksi valinnaksi: kurssiin osallistui kaikkien partnerien edustajia (yhteensä 26 henkilöä). Ikäjakautuma oli hyvin suuri (nuorin 21 vuotta ja vanhin 76 vuotta), ja osallistujien tausta (koulutus, ammatillinen toiminta) ja osallistumisen syyt vaihtelivat suuresti. Saimme erittäin hyvää palautetta: tyytyväisimpiä olivat senioriopiskelijat ja museoluotsit sekä ikätoveriansa, vammaisten tai lasten museo- ja taidenäyttelykumppaneiksi halukkaat henkilöt.

Tämä oli ensimmäinen kerta, kun Ikääntyvien yliopistossa oli tarjolla ECTS-pisteytetty kurssi. Tätä kautta senioriopiskelijoilla oli mahdollisuus nähdä käytännössä, miten avoimen yliopiston opiskelu toimii. Avoimelle yliopistolle kokeilu oli puolestaan mahdollisuus rekrytoida opintoihinsa lisää senioriopiskelijoita. Kokeilusta oli hyötyä partnerien tulevaa yhteistyötä silmällä pitäen. Tiedotamme kokeilusta kaikille Suomen Ikääntyvien yliopistoille (10) hyvänä esimerkkinä kolmen partnerin välisestä yhteistyöstä eri ikäryhmille räätälöidyn, senioreille ja muille epätyypillisille opiskelijoille suunnatun opintotarjonnan kehittämiseksi.

Johtopäätökset

- Euroopan korkeakoulut mainostavat tarjoavansa korke- ja jatkokoulutusta, jonka tavoitteena on edistää huipputason tutkijoiden tai talouselämän ja teollisuuden alojen ammattilaisten urakehitystä. Senioriopiskelijoille ja muille epätyypillisille opiskelijoille tarjottavaa opetusta – jos sitä ylipäätään on – pidetään yleensä vähemmän tärkeänä, eikä sitä nähdä instituution imagoon tai tutkijoiden ja opettajien työnkuvaan kuuluvana osana.
- Senioriopiskelijoille ja muille epätyypillisille opiskelijoille tarkoitetun opintotarjonnan kehittämiseksi ja täytäntöönpanolle ei yleensä ole tarjolla rahoituspohjaa, jolta lähteä suunnittelemaan.
- Senioriopiskelijoiden ja muiden epätyypillisten opiskelijoiden aiempien opintosuoritusten ja saavutusten hyväksyminen on vieläkin ongelmallista useimmissa Euroopan maissa. Ilman tämän ongelman ratkaisemista ei voida kehittää joustavia, yksilöllisiä opintopolkuja ja saada mukaan opiskeluun uusia kohderyhmiä, mm. iäkkäämpiä oppijoita.

Suosituksia

- Korkeakoulujen tulisi sisällyttää senioriopiskelijoille ja muille epätyypillisille opiskelijoille suunnatun opetustarjonnan kehittäminen missioonsa painottamalla erityisesti innovatiivista, sukupolvet ylittävää opiskelua sekä huolehtia sen täytäntöönpanoon tarvittavan henkilöstönsä asianmukaisesta koulutuksesta.
- Korkeakoulujen tulisi yhdessä kehityskumppaneidensa kanssa tehdä maidensa hallituksiin kohdistuvaa lobbauksia, jotta ne ymmärtäisivät senioriopiskelijoille ja muille epätyypillisille opiskelijoille suunnatun opintotarjonnan tuoman taloudellisen ja sosiaalisen pitkän aikavälin hyödyn ja osoittaisivat niille riittävästi rahoitusta siihen.
- Korkeakoulujen tulisi kehittää järjestelmä, jolla aiemmista opinnoista ja elinikäisen oppimisen yliopisto-opinnoista voidaan myöntää kaikille halukkaille opintopisteitä (ECTS).

Yliopistojen mahdollisuudet kouluttaa eri alojen vapaaehtois- ja palkatun työn muotojen edistäjiä

Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Johdanto

Tässä artikkelissa esitetään, kuinka ADD LIFE – hankkeessa kokeiltiin, mitä mahdollisuuksia yliopistoilla on toimia eri alojen vapaaehtois- ja palkatun työn muotojen edistäjien kouluttajana ja mitä suunnittelutyössä opittiin.

Sisältö

Perinteinen ”kokopäivätyötä seuraava kokopäiväeläke” -ajatus on yhä todellisuutta useimmille ihmisille. Henkilökohtaisista olosuhteista, mukaan lukien terveydestä ja tuloista, riippuen nykyään 60- tai 65-vuotiaina (joissakin maissa keskimäärin paljon aiemmin) eläkkeelle siirtävillä on edessään vielä 10, 15 tai jopa 20 vuotta aktiivista elinaikaa. Miten he aikovat viettää ne? On olemassa yhä enemmän näyttöä siitä, että vanhemmat sukupolvet suunnittelevat nykyään jo ennen eläköitymistään monin eri tavoin tulevaa elämäänsä, ja monille on ”toisen uran”, palkatun osapäivätyön tai vapaaehtoistyön tai opiskelun aloittaminen varteenotettava vaihtoehto, jolla itseään voi kehittää myös myöhemmässä elämänvaiheessa. On kuitenkin vaikea sanoa, milloin ”myöhempi elämänvaihe” alkaa. Se voi alkaa varhaisaika-eläkkeelle siirtymisen jälkeen, 40-vuotiaana lasten aikuistuttua, ihmisen jäädessä työttömäksi tai kun ihminen vapaaehtoisesti päättää ryhtyä tekemään jotain uutta ja etsiä uusia haasteita myöhemmiksi elinvuosikseen. Se voi olla myös yhdistelmä palkkatyötä, itsenäistä yrittäjyyttä ja perinteistä tai uudenlaista vapaaehtoistyötä ja perhevelvollisuuksia. Puhuttaessa työmarkkinoiden kehityksestä kuulee myös kannanottoja, että koska työvoimasta tulee olemaan pulaa, ikääntyvät tulisi pitää mahdollisimman kauan työelämässä ja että työmarkkinoilla ei ole varaa menettää ikääntyvien taitoja, osaamista ja kokemusta. Korkea-asteen oppilaitokset eivät näytä reagoivan (tai reagoivat hitaasti) tähän haasteeseen. Uutta ja innovatiivista opintotarjontaa ja uusia, joustavia aiempien opintojen akkreditointijärjestelmiä ei pidetä kannattavina panostuskohteina – painopisteenä on edelleenkin nuorten opiskelijoiden koulutus tutkijanuraa tai työelämää varten. Korkea-asteen oppilaitoksilla on kuitenkin tarjottavaa niin perustutkinto-ohjelmissaan kuin jatkokoulutuksessaan, ja ne voivat myös valmistaa opiskelijoita elämään aktiivista kansalaisuutta ja ottamaan uusia rooleja myöhemmässä elämänvaiheessa.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Kokemuksia ADD LIFE -hankkeen kehitystyöstä

Kaikki ADD LIFE -opintomoduulit suunniteltiin opintotarjonnaksi, joka ei pelkästään edistä sukupolvet ylittävää opiskelua, vaan sisältää myös aineksia, joiden avulla opiskelija voi toimia muiden ohjaajana/mentorina. Grazissa opiskelijat valmistelivat työpajasta ja sen aikana opituista asioista kertovan esityksen, joka lähetettiin tosiaikaisena aluekeskukseen, tai heidän oli selitettävä, millainen on mentorin rooli ”todellisessa” tilanteessa ja myös pohtia sitä. Koko kurssin tarkoituksena voi sanoa olleen vanhemmilta ja kokeneemmilta nuoremmille ja vähemmän kokeneille tapahtuvan tiedon siirron valmistelu ja mahdollistaminen. Brnossa tietokoneen käytön hallitsevat seniorit toimivat vapaaehtoisina opettajina; kaikki olivat käyneet sitä ennen vastaavan kurssin. Jyväskylässä kurssi oli avoin ihmisille, joilla oli jo jonkin verran museoluotsina (ei virallisena museo-oppaana, vaan muita ihmisiä museoon kannustavina ja vammaisia tai lapsia taidenäyttelyihin vievinä vapaaehtoisina) toimimiseen liittyvää koulutusta ja kokemusta. Ryhmässä keskusteltiin mahdollisuudesta ryhtyä vapaaehtoiseksi museoluotsiksi. Pécsissä opiskelijoita pyydettiin tekemään yhteenveto tärkeimpinä pitämistään oppimistuloksista ja tekemään projektiehdotuksen, jonka mukaan he haluaisivat jatkaa. Nuorten opiskelijoiden oli kirjoitettava viimeisen kokoontumiskerran jälkeen laaja selonteko opintomoduulista ja siitä, miten se voitaisiin toteuttaa (syynä olivat osaksi opintopisteytysvaatimukset). A Coruñassa kurssilaisten oli määrä ryhtyä terveysalan mentoreiksi kertomalla muille väestöryhmille sydän- ja verisuonitautien riskitekijöistä ja laatimalla ja arvioimalla terveellisiä elintapoja ja sydän- ja verisuonitautien riskitekijöitä käsittelevää aineistoa.

Opiskelijoiden mielipiteitä

ADD LIFE -hankkeesta saatujen kokemusten perusteella voi sanoa, että kurssilaisten kannustamisesta ryhtymään muiden ohjaajaksi/mentoriksi ryhmä- ja tiimityössä oli paljon apua, sillä he saivat sitä kautta itseluottamusta ja uskallusta soveltaa oppimaansa kurssin ulkopuolelle. Opintomoduulien arvioinnissa kävi selkeästi ilmi, että (sekä nuoremmilla että vanhemmilla) oli halua välittää oppimaansa eteenpäin. Monet ilmaisivat myös kiinnostusta ryhtyä toimimaan lähiympäristössään. Tämä voi tarkoittaa vanhempien opiskelijoiden aktivoitumista. Nuoremmat opiskelijat tuntuivat olevan työorientoituneempia. Kurssilaisten palautteesta saatiin mm. seuraavia vastauksia:

- *Aion opettaa lastenlapsiani.*
- *Aion auttaa lähiympäristöni ihmisiä.*
- *Monet minun ikäiseni eivät osaa käyttää tietokonetta. Haluan välittää tietojani opettamalla vasta-alkajia.*
- *Aion kertoa oppimastani siitä kiinnostuneille tuttavilteni.*
- *Pystyn kommunikoimaan nuorempien kanssa.*
- *Voin parantaa elämäni laatua soveltamalla oppimaani.*
- *Voin nyt kommunikoida nuorempien kanssa.*
- *Käytän oppimaani työssäni.*
- *Haluan elää kestävän kehityksen mukaisesti ja toimia esimerkkinä muille.*
- *Haluan jakaa kokemuksiani muiden kanssa.*
- *Haluan saada lähiympäristössäni aikaan keskustelua.*
- *Haluan toimia tämän aiheen parissa tulevassa työssäni.*
- *Aion hyödyntää kokemuksiani työssäni.*
- *Organisaationi suunnittelee aloittavansa uuden projektin, jossa eri-ikäiset ja -taustaiset ihmiset pystyvät hyötymään sukupolvet ylittävästä opiskelusta.*
- *Aion luoda kiinnostuneiden opiskelijoiden ja asiantuntijoiden tietokannan ja edistää siten asiaa.*

Johtopäätökset

- Korkea-asteen oppilaitokset eivät ole sen paremmin tutkimustyössä kuin ohjelmasuunnittelussakaan kiinnittäneet tarpeeksi huomiota erilaisten opiskelumahdollisuuksien kasvavaan kysyntään. Yhä useammalla ikääntyvällä on uudenlaisia suunnitelmia myöhäisempien vuosiansa varalle, ja he tarvitsevat korkea-asteen oppilaitosten tukea voidakseen toteuttaa tavoitteensa.
- Suunnitelmat osoittavat myös, että ikääntyvät haluvat osallistua eri alojen perinteiseen tai uudenlaiseen vapaaehtois- tai palkattuun työhön tai jopa ryhtyä yrittäjäksi.
- Ikääntyviä kiinnostaa yliopisto-opiskelu sen antaman henkilökohtaisen tyydytyksen vuoksi, mutta he ovat myös halukkaita jakamaan opiskelukokemuksiaan ja oppimaansa lähiympäristönsä ja perheensä piirissä.

Suosituksia

- Korkea-asteen koululaitosten tulee tutkia ja tarkkailla huolella tätä uutta sosiaalista ilmiötä eli että yhä useammilla ikäihmisillä on uudenlaisia suunnitelmia tulevien vuosiansa varalle.
- Opetustyön näkökulmasta korkea-asteen oppilaitosten tulisi kehittää innovatiivisia ja joustavia suunnitelmia, miten ne voisivat luoda – sukupolvet ylittäviä – opiskelu ympäristöjä, joissa vanhempia opiskelijoita autetaan luomaan ”uusia uria” eri tarkoituksiin ja eri ympäristöihin.
- Olemassa olevan yliopisto-opetuksen (perustutkinto-ohjelmat ja jatkokoulutusohjelmat) soveltuvuuden testauksen lisäksi korkea-asteen oppilaitosten tulee tarjota opiskelumahdollisuuksia, jotka eivät pelkää edistää senioriopiskelijoiden urasuunnitelmia, vaan myös sellaista tietoa, taitoa ja osaamista, joita he tarvitsevat hyödyntäessään tietämystään ympäristössään.

*Andrea Waxenegger***Johdanto**

Tässä artikkelissa pohditaan lyhyesti, millaisia vapaaehtoistyön ja palkatun työn mahdollisuuksia ADD LIFE -hankkeen puitteissa kehitetyistä ja testatuista sukupolvet ylittävistä opiskeluympäristöistä voi syntyä.

Toimintamahdollisuuksia

Kaikkien kuuden ADD LIFE -opintomoduulin kehitystyön aiheeksi valittiin Euroopan laajuisesti kiinnostavia aihealueita. Niitä olivat kansalaisyhteiskunta, kulttuuri, työllistettävyys ja mentorointi, terveystieteet, tietoyhteiskunta – digitaalinen lukutaito sekä kestävyys ja kehitys. Näiden aihealueiden käsittelyä varten kehitettiin seuraavat moduulit:

- Kansalaisyhteiskunta: mitä eri sukupolvet voivat oppia toisiltaan? (Pécsin yliopisto)
- Taidehistoria taiteen tulkkina (Jyväskylän kesäyliopisto)
- SeniorMent – Miten jakaa tietoa ja kokemusta? (Grazin yliopisto)
- Terveystieteet: sydän- ja verisuonitautien riskitekijät (A Coruñan yliopisto)
- Multimediaviestintä (Brnon teknillinen yliopisto)
- Välineet ja menetelmät kestävien muutosprosessien aikaansaamiseksi alueilla ja yrityksissä (Grazin yliopisto)

Kaikkiin opintomoduuleihin kuului myös pieni käytännön osa. Perusajatuksena oli, että sopivan oppimisympäristön kautta opiskelijat paitsi omaksuisivat heitä hyödyttäviä akateemisia tietoja, taitoja, osaamista ja suhtautumistapoja myös oppisivat toimimaan eri alojen vapaaehtoistyön ja palkatun työn edistäjinä muiden hyväksi ja muiden kanssa. Nämä uudet toimintamuodot on nähtävä ”aktiivisen kansalaisuuden” uusina muotoina, eikä niiden tarkoituksena ole synnyttää kilpailua kyseisten alojen ammattilaisten kanssa. Pitkällä aikavälillä voi tietenkin syntyä uusiakin ammatteja. Opintomoduulien testauksesta ja opiskelijoilta saadun myönteisen palautteen kautta esiin nousee seuraavia ”profiileja” (joita voidaan käyttää vapaaehtoistyöhön, palkattuun työhön tai niiden yhdistelmään):

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

• Euroopan kansalaisyhteiskunnan edistäjät

”Euroopan idea” ei lyö itseään läpi, jos siihen ei liity aktiivista Euroopan kansalaisuutta, joka tarkoittaa aktiivista osallistumista paikallisella, kansallisella ja Euroopan tasolla. Euroopan kansalaisyhteiskunnan edistäjä tuntee kansalaisyhteiskunnan organisoinnin perusroolit, -kompetenssit, -menetelmät ja -tekniikat ja pystyy siten auttamaan muita osallistumaan arkipäivän demokratiaan. Toiminta voi käsittää esimerkiksi omien julkisten tilaisuuksien, tapahtumien, kampanjoiden ja mielenosoitusten järjestämistä, jäsenten ja vapaaehtoistyöntekijöiden värväystä, lobbausta, varojen keräystä, eri organisaatioiden ja toimintamuotojen edistämistä, välitystä eri osapuolten välillä, yhteistyömuotojen, kumppanuuksien ja verkostojen rakentamista jne.

• Eurooppalaisen kulttuurin oppaat

Euroopassa on suurenmoinen kulttuuriperintö, joka yhdistää kansallisia kulttuureiden ja sukupolvien. Eurooppalaisen kulttuurin oppailla olisi vankka tuntemus eurooppalaisesta kulttuurista, ja he ymmärtäisivät taidehistorian sekä taiteen historiallisten ja kulttuurillisten yhteyksien peruskäsitteiden Euroopan laajuisen perustan. He pystyisivät jakamaan tietoaan muille sukupolvet ylittävissä opiskeluympäristöissä ja toimimaan ”moninkertaistajina” eli rohkaisemaan muita ryhtymään eurooppalaisen kulttuurin oppaaksi.

• Siirtymisvaiheen mentorit

Koska ihmisillä on yhä erilaisempia elämäänsä koskevia suunnitelmia (johtuen mm. kohonneesta odotettavasta eliniästä), he tarvitsevat tukea uudelleenorientoitumisvaiheiden ja uusien mahdollisuuksien etsimisen aikana. Euroopan kansalaisyhteiskunnalla ja työmarkkinoilla, ei ole varaa menettää ikäihmisten taitoja, osaamista ja kokemusta. He voisivat löytää uuden roolin siirtymisvaiheen mentorina eli nuorempien tai vanhempien opastajana läpi siirtymisvaiheen.

• Terveystieteiden edistäjät

Terveys ja erityisesti terveenä ikääntyminen on eurooppalaisen yhteiskunnan tärkeimpiä kysymyksiä. Terveystieteiden tietämyksen edistäminen kaikkien sukupolvien parissa on suuri haaste, ja terveyden edistäjät voisivat olla osaltaan luomassa terveempää Eurooppaa. Terveys on laaja alue, mutta on kuitenkin perustavaa laatua olevia periaatteita ja/tai erikoisalueita (kuten erään ADD LIFE -hankkeen opintomoduulin sydän- ja verisuonitautien riskitekijät), joista terveyden edistäjät voisivat kertoa perheissään, naapurustossaan ja lähiympäristöissään ja jotka lisäisivät tietoisuutta ja olisivat ensimmäinen askel oikeaan suuntaan.

• e-Promootorit

Tietotekniikka ei ole vain osa tämänpäiväistä elämäämme – sen osuuden voi olettaa kasvavan entisestäänkin tulevaisuudessa. Ne Euroopan kansalaiset, joilla ei ole tietotekniikan käyttömahdollisuutta ja osaamista, ovat vaarassa syrjäytyä. e-Promootorit voisivat toimia aktiivisesti kertoen ikäihmisille alan uusista suuntauksista ja välittää heille niitä koskevia tietoja ja taitoja. Perinteisten perus- ja jatkokurssien lisäksi tarvitaan myös tietoisuuden lisäämistä edistävää toimintaa, jonka avulla suuntauksia ja kehitystä voidaan tarkkailla ja pohtia kriittisesti.

• Kestävän tulevaisuuden edistäjät

Kestävä tulevaisuus on yksi Euroopan laajuisesti tärkeimpiä aiheita, ja monia sitä koskevia aloitteita on jo tehty. Globaalien strategioiden muotoilu ei kuitenkaan riitä, sillä tietoisuutta on edistettävä myös paikallis- ja aluetasolla. Kestävän tulevaisuuden edistäjä tuntee tärkeimmät eurooppalaiset käytänteet (ja niiden paikan maailmanlaajuisessa kontekstissa) ja osaa soveltaa aluekehityksen menetelmiä ja välineitä omalla alallaan ja omaan jokapäiväiseen elämäänsä sekä motivoida ja sitouttaa muita omiin kestävän kehityksen projekteihin.

Johtopäätöksiä opiskelumahdollisuuksien suunnittelusta

ADD LIFE -hankkeesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että on hyvin kunnianhimoista sisällyttää opintomoduuleihin käytännön osa, jossa uusia tietoja ja taitoja ("miten jokin tehdään") voidaan kehittää.

Ihanteellinen opintosuunnitelma rakentuu seuraaville periaatteille:

- Yliopistojen eettiset standardit
- Alan viimeisin tieto, joka perustuu kansainväliseen tutkimukseen
- Akateeminen opiskelu, mukaan lukien tiedon tuottamisen yhdistäminen sen sosiaaliseen kontekstiin ja mahdollisuus kehittää tutkimuskompetenssia
- Käytännön tieto esim. vapaaehtoistyöhön, palkattuun työhön tai yrittäjyyteen liittyvistä oikeudellisista asioista
- Elämän laatu: Miten uusi tieto vaikuttaa eurooppalaisen yhteiskuntamme elämän laatuun?
- Tarvittavat taidot ja kompetenssit kuten esittelytekniikka, uuden teknologian käyttö, projekti- ja ryhmätyöt perusteet, tiedon hakemisen oppiminen (oppimaan oppiminen), mutta myös tiedon jakamisen oppiminen
- Sukupolvien välisten kuilun ylittäminen sukupolvet ylittävän opiskeluympäristön avulla

Bodorkós, B. et al (2006) RAJTunk múlik! Hogyan szervezkezdünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön? (Miten järjestäytyä ja ajaa etujaan lähiympäristössään?) Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete

Tämä ohut kirjanen tutustuttaa lukijat helppoihin menetelmiin ja tekniikoihin, joiden avulla he voivat löytää yhteistyökumppaneita, saada tarvittavaa tietoa ja onnistua viranomaisten kanssa yhteisöjen puolesta käytävissä neuvotteluissa. Kirjassa esitellyt menetelmät soveltuvat paitsi intressien puolustamiseen myös yhteisöjen rakentamiseen ja sosiaalisten aloitteiden ajamiseen.

Boström, A.-K. (2003) Lifelong learning, intergenerational learning, and social capital. From theory to practice. Stockholm: Institute of International Education, Stockholm University (<http://www.interped.su.se/publications/BostromNo.61.pdf>).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan elinikäisen oppimisen, sukupolvet ylittävän opiskelun ja sosiaalisen pääoman välistä suhdetta. Tämä on kahdessakin mielessä lukemisen arvoinen artikkeli: keskustelun aiheena olevien käsitteiden teoreettisen kehittelyn ja sukupolvet ylittävistä ohjelmista saatujen tulosten ansiosta. Teoreettisissa pohdinnoissa käsitellään toisaalta koko eliniän kattavaa perspektiiviä ja toisaalta koko elämänsäkaaren käsittävän oppimisen suuntausta. Elämänlaajuinen perspektiivi sisältää sekä kouluoppimisen että arkioppimisen.

Brauerhoch, F.-O. & Dabo-Cruz, S. (2005) Begegnung der Generationen: Alt und Jung im Studium. (Sukupolvien kohtaaminen: vanhat ja nuoret yliopistossa) Idstein: Schulz-Kirchner Verlag.

Raportissa esitetään sukupolvet ylittävistä vuorovaikutussuhteista yliopistossa saatuja empiirisiä tuloksia. Empiiriset tulokset ovat suuressa määrin yhtäpitäviä muista maista ja tutkimuksista saatujen aiempien tulosten kanssa. Vanhemmat opiskelijat integroituvat huonommin kursseille, joissa nuoremmat ovat enemmistönä. Sukupolvet ylittävä opiskelu ympäristö nähdään normaalina ja myönteisenä. Tekijän huomio on, että ikääntymiseen liittyvät stereotyyppit vähenevät, mitä kauemmin vanhemmilla ja nuoremmilla opiskelijoilla on kontakteja ja vuorovaikutusta toisiinsa. Jatkuva vuorovaikutus herättää yksilöidympiä käsityksiä "muista".

Cziike, K. & Bartal, A. M. (2005) Önkéntesek és nonprofit szervezetek - az önkéntes tevékenységet végzők motivációi és szervezeti típusok az önkéntesek foglalkoztatásában. (Vapaaehtoistyöntekijät ja kansalaisjärjestöt) Budapest: Civitalis egyesület.

Vapaaehtoistyöntekijöiden motivointi ja organisaatio-tyypit.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Doll, G. A. (2006) Enhancing gerontology education: The role of older adult auditors in a human development and ageing course. Journal of Intergenerational Relationships, 4(3), 63–72.

Artikkelissa käsitellään ikäihmisten ja opiskelijoiden yhteisöopiskelumahdollisuuksia. Kansasin yliopiston keväällä 2003 pitämän ihmisen kehityksen ja ikääntymisen kurssilla 18 nuorta opiskelijaa ja 18 eläkeläisten keskustelusta tulevaa kuuntelijaa kokoontuivat keskustelemaan ikääntymiseen liittyvistä käsityksistään. Vanhemmat ja nuoremmat osallistujat kertoivat asenteidensa muuttumisesta toista ikäryhmää kohtaan.

EAEA Monographs series (1994) Older adults as helpers in learning processes – Bilingual: English-French. (VHS-videonauha on saatavana englannin, ranskan, espanjan, saksan ja katalaanin kielellä) Barcelona: EAEA.

Tässä tutkimuksessa kuvataan 32 ohjelmaa, joihin ikäihmiset osallistuivat aktiivisesti avustaen muiden ihmisten terveysalan, koulutuksen, työelämän, kulttuurin ja syrjäytymiseen opinnoissa. Esiteltävinä ja analysoitavina ovat aloitteet, jotka pohjautuvat koulutus- ja menetelmästrategioihin ja joiden tarkoituksena on ehkäistä ikäihmisten syrjäytymistä koulutuksesta ja kulttuurista. Aloitteissa esitellään toimintaa, jonka tavoitteena on ollut muuttaa ikäihmisten roolia tämän päivän yhteiskunnassa niin, että heidän tietoisuutensa ja kokemuksestaan on hyötyä kaikissa koulutuskehitysjärjestelmissä, joilla tähdätään sekä ikäihmisten että nuorten koulutustarpeiden täyttämiseen. On vaikea löytää vakuuttavampaa esitystä ikäihmisten mahdollisuuksista toimia oppimisen voimavaroina. Prosessi selitetään selkeästi tapaustutkimusten ja mukana tulevan videonauhan avulla.

García-González, J. (2005) «Rompiendo Distancias»: un programa integral para prevenir y atender la dependencia de las personas mayores en el medio rural. (Murretaan raja-aitoja: kokonaisvaltainen ohjelma maaseudun ikäihmisten riippuvuussuhteiden ehkäisyyn ja hoitoon) Revista Española de Geriatria y Gerontología, 40(1), 22-33.

Artikkelissa kuvataan Asturian (Pohjois-Espanja) maaseutualueilla toteutettua kokonaisvaltaista ohjelmaa, joka tähtää aktiivisen ikääntymisen edistämiseen ja uusien paikallisten palvelujen luomiseen riippuvuussuhteiden estämisestä ja hoitamisesta ja yhteisvastaavuuden lisäämistä varten. Yhteisölliseen työhön perustuva interventiomalli, jossa noudatetaan transversaalisuuden, koordinaation ja joustavuuden periaatetta, on osoittautunut toimivaksi, ja sen vaikutukset tuntuvat useilla eri aloilla. Se on osoittanut, että verkostoperiaate ja yhteisöllinen interventio, jota tarvitaan palattaessa kunnallisiin sosiaalipalveluihin, toimivat. Projektissa edistettiin eristyneen ihmisryhmän sosiaalista osallisuutta ja luotiin kanavia sen jatkamiseksi.

Sen aikana syntyi uusia paikallisia palveluja ja parannettiin jo olemassa olevia, jolloin voitiin ylläpitää ihmisten itsemääräämistä ja tukea heistä huolehtivia perheitä. Yhdistystoiminta, toisista huolehtiminen ja sukupolvet ylittävä vuorovaikutus on lisännyt sosiaalista pääomaa.

Hatton-Yeo, A. & Ohsako, T. (Eds.) (2001) *Intergenerational Programmes: Public Policy and Research Implications. An International Perspective*. Stoke-on-Trent: The Beth Johnson Foundation.

Monografia on syntynyt Unescon rahoittaman yhteistyön tuloksena. Siinä kuvataan sukupolvet ylittävien ohjelmien asemaa monilla eri politiikan aloilla. Tämän laajuinen tutkimus voi ainoastaan pyrkiä kartoittamaan alan mahdollisuuksia, joten siinä selvitetään sen avainkysymyksiä tulevaa pohdiskelua varten. Tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia on monellakin tapaa se, miten suuressa määrin eri maista ja kulttuureista peräisin olevat kirjoittajat jakoivat samantlaisia mielipiteitä ja olivat yhtä mieltä asian merkityksestä. Monografian tarkoituksena on laatia yleiskatsaus ja antaa siten välineitä alan tutkimukselle ja politiikalle. Se pyrkii olemaan hyödyksi kaikilla julkisen elämän osa-alueilla vaikuttaville ammattilaisille. Ja mikä tärkeintä, se muistuttaa siitä, että maailmankolkasta riippumatta nuorten ja vanhojen välisen vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuuden tunne kertoo paljon oman elämämmme laadusta.

Hatton-Yeo, A. (2006) *Intergenerational Programmes: An Introduction and Examples of Practice*. Stoke-on-Trent, England: Beth Johnson Foundation and the Centre for Inter-generational Practice.

Tämä opas on hyvä johdanto sukupolvet ylittävän toiminnan käytänteisiin. Se sisältää runsaasti tapauskuvauksia eri brittiläisjärjestöjen toiminnasta. Teoksessa osoitetaan, että ohjelmien onnistumista edesauttaa kaikkien osapuolten saama hyöty, uudenlaisten roolien ja näkökantojen kehittäminen sekä mukana olevien ikäryhmien kannalta oleellisten sosiaalisten kysymysten käsittely.

Krout, J. A. & Porgozala, C. H. (2002) *An inter-generational partnership between a college and congregate housing facility: How it works, what it means*. The Gerontologist, 42(6), 853–858.

Artikkelissa kuvataan erään yksityiskoulun ja ikäihmisten keskuksen sukupolvet ylittävän yhteistyön tavoitteita, kehitystä, toimintaa ja tuloksia. Osallistujia kiinnostava toiminta pohjautui yhteisöllisen kehityksen malliin, jossa edistetään ”jonkun puolesta tekemisen” sijasta ”jonkun kanssa oppimisen” periaatetta. Osallistujat kertoivat, että yhteinen toiminta oli erinomainen tapa lisätä ymmärrystä ikääntymisestä ja ikäihmisiä kohtaan. Koulujen ja ikäihmisten keskustusten välinen yhteistyö tuo siis paljon etuja niin oppilaille kuin senioreillekin.

Manheimer, R. (2002) *Pedagogía social y programas intergeneracionales: educación de personas mayores* (Sosiaalipedagogia ja sukupolvet ylittävät ohjelmat: opetusta ikäihmisille). Ediciones Aljibe.

Teoksessa pohditaan ansiokkaasti ”ikäihmisten ope-

tus” -käsitteen kaksinaismerkitystä Teos jakautuu kolmeen osaa, joista ensimmäisessä kuvataan tertiäärisen sosiaalisaation, kolmannen iän oppimisen ja ikäihmisten opetuksen sosiologian aspektien kehitystä. Toisessa osassa esitellään eurooppalaista ja amerikkalaista tutkimusta sukupolvet ylittävän opiskelun mahdollisuuksista pitkältä ajanjaksolta. Kirjan kahdessa viimeisessä kappaleessa käsitellään ikäihmisten opetustyöstä vastaavien ammattilaisten koulutusta ja jatkokoulutusta.

Mercken, Chr. (2004) *Education in an ageing society. European trends in senior citizens' education*. Odyssee.

Tämä on PEFETE (pan European Forum for Education of The Eldery) -hankkeen tuloksena syntynyt julkaisu, joka pohjautuu PEFETE-partnerien maakohtaisiin selontekoihin ja projektikoordinaattorin laatimaan toimintapolitiiseen asiakirjaan. Se sisältää yleiskatsauksen ikäihmisten opetuksen tämän hetken suuntauksiin 15 Euroopan maassa. Julkaisu tarjoaa Euroopan ja eri maiden aikuis-koulutusasioista päättäjille hyödyllistä tietoa, jonka avulla he voivat valmistella tulevaisuutta, jossa ikäihmisillä on mahdollisuus heidän tarpeitaan vastaavaan opetukseen, jotta he voivat elää mahdollisimman pitkään itsenäisesti.

Newman, S. et al (1997) *Intergenerational Programs: Past, Present and Future*. Taylor and Francis, Inc.

Tässä erittäin tarpeellisessa kirjassa nähdään kehitysteoriat sukupolvet ylittävien ohjelmien perustana. Sen kappaleissa käsitellään sukupolvet ylittävien ohjelmien kontekstia, sosiaalisia kysymyksiä, tyyppejä ja malleja, sukupolvet ylittävien ohjelmien tutkimusta ja arviointia sekä sukupolvet ylittäviin ohjelmiin liittyvää sosiaalipoliittista kehitystä. Teoksen sisällöllinen laajuus tekee siitä ihanteellisen johdannon sukupolvet ylittävän toiminnan teorioihin ja käsitteisiin.

Noller, P., Feeney, J., Peterson, C. (2001) *Personal Relationships across the Lifespan*. Psychology Press.

Teos on laajamittainen selvitys ihmissuhteiden merkityksestä ihmisten elämässä. Siinä tuodaan esille jokaisen keskeisimmän elämänvaiheen tärkeimpiä osa-alueita, joten sukupolvet ylittävää työtä tekevät saavat tärkeitä oivalluksia eri sukupolvien kannalta oleellisista asioista. Erityisen hyödyllinen on luku 7 (tärkeimmät aiheet ja käsitteet).

Ramon, A.C. & Turrini, M. (2008) *Grandparents and Grandsons: poetics of an intergenerational learning experience*. eLearning papers, 8, 1-7.

Artikkelissa kuvataan erästä sukupolvet ylittävää opiskelukokeilua ja miten nuorten opiskelijoiden ja ikäihmisten välistä näkemysten vaihtoa voidaan edistää molempien ryhmien hyödyksi. Keskiasteen opiskelijat ja lukiolaiset toimivat vapaaehtoisina ”digitaalisina mentoreina” opettaen ikäihmisille internetin ja sähköpostin käyttöä ja edistään sitä heidän ”digitaalista kansalaisuuttaan”. Hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta tehdään ehdotuksia, joiden tarkoituksena on paitsi parantaa opiskeluprosessia myös edistää sukupolvet ylittävän opiskelunmallin käyttöä.

RE-ETGACE Final Report (2004) Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance. Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. (kirjoittajina mm. Kleisz, T. & Pavluska, V.) Nijmegen: Nijmegen University.

Sánchez, M. et al. (2007) Programas intergeneracionales: hacia una sociedad para todas las edades. Barcelona: Fundación "La Caixa".

Sanchez, M. et al. (2007) Intergenerational Programmes: Towards a Society for all Ages. Barcelona: The "la Caixa" Foundation (www.laCaixa.es/ObraSocial).

Julkaisussa pohditaan perusteellisesti mahdollisia tapoja edistää sukupolvien välistä solidaarisuutta. Tämän käytännön työtä tekeville suunnatun kirjan haastava teesi on, että jos halutaan vahvistaa sukupolvet ylittävää toimintaa, etusijalla on oltava käytännön eikä tutkimuksen. Julkisen vallan tulisi siis tarjota mahdollisimman paljon mahdollisuuksia harjoittaa sukupolvet ylittävää vuorovaikutusta ja yhdessäoloa. Pääosa kirjasta on omistettu erilaisille Espanjassa toteutetuille alan projekteille ja ohjelmille.

Serra, E. & Cerda, C. (1997) Historias de vida en sujetos mayores: cuestiones metodológicas, función terapéutica y aplicación de programas intergeneracionales (Ikäihmisten elämäntarinat: metodologia, terapia ja sukupolvet ylittävien ohjelmien sovellus). Revista de Psicología de la Educación, 21, 63-81.

Elämäntarinamenetelmää käytetään ensimmäisen kerran ihmistieteissä 1920-luvulla. Siitä lähtien elämäntarinoiden kertomista on käytetty tutkimusvälineenä ja terapiamenetelmänä. Artikkelissa puolustetaan elämäntarinoiden käyttöä tutkimuksessa ja terapiatilanteissa, joissa ne voivat auttaa ihmisiä, jotka näkevät itsensä elämänsä päässä. Tutkimuksen viimeisessä osassa on esitelty alan viimeisimpiä tutkimustuloksia.

Szabó, M. (2002) Civil társadalom – globalizáció – regionalizmus. (Kansalaisyhteiskunta – globalisaatio – kotiseutuaate) MTA Regionális Fejlődés és Mikrointegráció Kutatócsoport – Berzsenyi Dániel Főiskola (<http://www.hunsor.se/dosszie/civiltarsadalom.pdf>).

Thang, L.L. (2001) Generations in Touch: Linking the Old and Young in a Tokyo Neighborhood. Cornell University Press.

Ikäihmiset elävät Japanissa yhä enemmän irrallaan yhteiskunnasta, joten tässä kirjassa esitetään sukupolvien välisen toiminnan elvyttämistä toimivana mahdollisuutena vaikuttaa syrjäytymistä vastaan. Kirjassa kuvataan monta sukupolvea käsittävää asumiskokeilua, jossa vanhainkodin yhteydessä on myös päiväkotia, hoitokotiä ja päiväkeskus, jossa on tarjolla ateriapalveluita ja toimintaa. Kirja on erittäin inspiroiva, ja ohjelmasuunnittelijat voivat käyttää sitä motivaation lähteenä.

Varga, A. T. & Vercseg, I. (2001) Közösségfejlesztés. (Yhteisöjen kehittäminen) Budapest: Magyar Művelődési Intézet.

Erinomainen käsikirja, jossa selvitetään yhteisöjen kehittämisen menetelmiä, tapauskuvauksia ja suhteita.

Vercseg, I. (2004) Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. (Yhteisökehittämisen oppitunnit aloittelijoille ja edistyneille) Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-füzetek.

Lyhyt, mutta kaiken oleellisen käsittävä yleiskatsaus yhteisöjen kehittämiseen ja sen menetelmiin.

Wilson, L. B. & Simson, S. (2003) Combining Lifelong Learning with Civic Engagement: A University-Based Model. Gerontology & Geriatrics Education, 24(1), 47–61.

Artikkelissa yritetään löytää vastaus kysymykseen, millaisen roolin yliopistot voivat ottaa ja millainen rooli niiden tulisi ottaa yli 50-vuotiaiden kansalaistoiminnan edistämisessä. Marylandin yliopistossa on menestyksekkäästi testattu malleja, joissa yhdistyvät elinikäinen oppiminen, johtamistaitojen kehittäminen ja kansalaistoiminta.

ADD LIFE on lyhenne sanoista ADDing quality to LIFE through inter-generational learning via universities. Kumppanuuksien tarkoituksena oli suunnitella ja kokeilla uudenlaista iäkkäämmille opiskelijoille tarkoitettua opetusta, ei pelkästään korkeakouluissa, vaan myös sukupolvet ylittävissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteina oli

- kokeilla erilaisia sukupolvet ylittävän opiskelun malleja, nuorten ja iäkkäämpien opiskelijoiden yhteisopiskelua ja sukupolvet ylittävää yhteistyötä uusien moduulien suunnittelussa,
- kehittää opiskelumahdollisuuksia, jotka edistävät ihmisten osallistumista Euroopan kansalaisyhteiskunta-toimintaan jonkin asian edistäjinä ja ohjaajina/mentoreina yhdessä muiden kanssa,
- suunnitella näiden eri mallien ja lähestymistapojen avulla 12 opintomodulia ja testata niistä kuutta,
- arvioida pilottiprojekteja järjestelmällisesti ja laatia selonteko sukupolvet ylittävästä opetuksesta ja opiskelusta ja yhteissuunnittelusta saaduista kokemuksista sekä arvioida järjestelmällisesti ja raportoida, millaisia kokemuksia on saatu yliopistojen mahdollisuuksista toimia eri alojen vapaaehtoistyön ja palkatun työn edistäjinä ja mitä osia on syytä kehittää lisää, antaen myös konkreettisia suosituksia,
- jakaa tietoa projektin tuloksista ja niiden puitteissa syntyneistä tuotteista ja arvioida niitä Euroopan yliopistopiireissä ja niiden ulkopuolella.

Tulokset

- **Kuusi ADD LIFE -opetusmoduulia** – Moduuleissa käsiteltiin Euroopan laajuisesti tärkeitä aiheita sukupolvet ylittävissä opiskeluympäristöissä. Moduulit olivat sisällöltään myös käytännönläheisiä: tavoitteena oli oppia edistämään tai ohjaamaan/mentoroimaan jotain aihetta ja pystyä tekemään muiden kanssa aiheeseen liittyvää yhteistyötä.
- **Avoimet ohjatut ADD LIFE -moduulit** – Tarkoituksena oli, että moduulien sisällöstä ja opiskeluympäristöstä sovitaan yhdessä mahdollisten kohderyhmien kanssa yhteissuunnitteluprosessin kautta siten, että suunnitteluun osallistuu eri sukupolvien edustajia (nuoremmat ja vanhemmat osallistujat työstävät uuden moduulin yhdessä). Opiskelijoita kannustettiin määrittämään itse omat oppimistuloksensa ja sopimaan ryhmän oppimistuloksista.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

- **Kolme alan ammattilaisille suunnattua ADD LIFE -raporttia** – Kehittämistyöstä saadut kokemukset ja ajatukset ja niiden perusteella laaditut suositukset on koottu kolmeen raporttiin:

- Raportti ADD LIFE – opetuksia 1: Sukupolvet ylittävä opetus ja opiskelu yliopisto-opetuksessa – kokemuksia ja suosituksia
- Raportti ADD LIFE – opetuksia 2: Yliopistojen mahdollisuudet kouluttaa eri alojen vapaaehtois- ja palkatun työn muotojen edistäjiä – kokemuksia ja suosituksia.
- Raportti ADD LIFE – opetuksia 3: Sukupolvet ylittävien yliopistokurssien opastettu yhteissuunnittelu – kokemuksia ja suosituksia

Raportit on tarkoitettu perustaksi tulevalle kehitystyölle. Niiden käyttöä henkilöstökoulutuksessa helpottaa, että kehitystyön eri aspekteja valaisevia artikkeleita sisältävät raportit on julkaistu myös otsikolla ”ADD LIFE - eurooppalainen työkalupakki sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittäjille”.

- **Kokemusten ja uusien tietojen vaihto** – Projektin tuloksena syntyneitä tuotteita ja kokemuksia esiteltiin alan ammattilaisille ja sidosryhmille, mukaan lukien opiskelijoille, projektin aikana eri tavoin, mukaan lukien Grazissa toukokuussa 2008 pidetyssä Avoimen päätössymposiumissa. Tämän tärkeän projektitulosten levitys- ja arviointitapahtuman kuvaus on ladattavissa hankkeen verkkosivuilta.

- **Hankkeen verkkosivut** – resurssikeskus: <http://add-life.uni-graz.at>

ADD LIFE -kumppanuus

ADD LIFE -hankkeeseen osallistui seitsemän täysimääräistä partneria ja seitsemän liitännäiskumppania:

Täysimääräiset partnerit

- Grazin yliopisto (koordinaattori), Itävalta
- Brnon teknillinen yliopisto, Tšekin tasavalta
- Lontoon Goldsmiths-yliopisto, Yhdistynyt kuningaskunta
- Jyväskylän kesäyliopisto, Suomi
- Pécsin yliopisto, Unkari
- A Coruñan yliopisto, Espanja
- Euroopan yliopistojen täydennyskoulutusverkosto EUCEN

Hankkeen **ulkoisena neuvonantajana** toimi Franz Kolland Wienin yliopistosta Itävaltasta.

Partnerien ja ulkoisen neuvonantajan avulla hankkeeseen saatiin **erilaista asiantuntemusta** eli tutkijoita, opettajia, johtamisen asiantuntijoita erilaisista instituutioista (yliopistoista, kansalaisjärjestöistä/aikuiskoulutuskeskuksesta, Euroopan laajuisista järjestöistä) sekä pystyttiin tekemään yhteistyötä liitännäiskumppanien (yritysten / kunnallisten hallintoviranomaisten, yliopistojen, kansallisten kattojärjestöjen, kansalaisjärjestöjen) kanssa. Kokeilua rikasti myös poikkitieteellinen lähestymistapa:

- pedagogiikka, kasvatustiede, aikuiskasvatustiede
- johtaminen ja organisaatiokehitys
- tieto- ja viestintätekniikka, erityisesti iäkkäämmille opiskelijoille
- gerontologia painopisteinään lääketiede, terveystieteet ja televisiota hyödyntävä gerontologia
- gerontologia painopisteinään sosiologia, sosiaalinen gerontologia, ikääntyvien opiskelu
- sosiaalihistoria

Tätä tietopoolia laajensi vielä kehitystyöhön osallistuneiden osapuolten kuten opiskelijoiden ja opettajien/ohjaajien asiantuntemus.

Liitännäiskumppanit

Täysimääräiset partnerit pyysivät seuraavia instituutioita tulemaan työryhmään mukaan eri sidosryhmien edustajina:

- Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. yhdessä itävaltalaisen Deutschlandsbergin kaupungin kanssa
- Tšekin tasavallan Kolmannen iän yliopistojen liitto
- The Learning from Experience Trust, Yhdistynyt kuningaskunta
- Kielin yliopisto, Saksa
- Koulutuskeskusten liitto – kansalaisjärjestöjen kattojärjestö, Unkari
- A Coruñan eläkeläisten alueellinen liitto, Espanja
- Euroopan aikuiskasvatusalan kattojärjestö EAEA

ADD LIFE -hankkeen liitännäiskumppanien tehtävänä oli

1. tuoda yhteisesti toteutettavaan suunnittelutyöhön sidosryhmiä edustavien kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta,
2. auttaa löytämään opiskelijoita opinto- ja ohjattuihin avoimiin moduuleihin,
3. avustaa alusta alkaen tulosten levittämisessä ja arvioinnissa,
4. luoda yhteyksiä koulutettujen edistäjien ja ohjaajien/mentoreiden sekä kansalaisjärjestöjen välille,
5. edistää hankkeen vaikuttavuutta kertomalla kokemuksista muilla ammatillisen työnsä osa-alueilla.

Raymond Thomson, Elinikäisen oppimisen keskus, Strathclyden yliopisto, Skotlanti, Yhdistynyt kuningaskunta, avusti hanketta **ulkoisen arvioitsijan** ominaisuudessa tekemällä sekä formatiivisen että summatiivisen arvioinnin.

Opintomoduli kansalaisyhteiskunta

Mitä nuoret voivat oppia vanhemmilta kansalaisaktiiveilta? Yliopiston tukema sukupolvet ylittävä opiskelu (Pécsin yliopisto, Unkari)

Aktiivinen kansalaisuus on yksi eurooppalaisen yhteiskunnan peruseräkkeistä. Aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvän osaamisen kehittäminen ja/tai parantaminen ja kansalaisaktiivina toimiminen auttaa sen saavuttamisessa.

Kohderyhmä

Osallistujille ei asetettu muodollisia ammatillisia tai koulutukseen liittyviä vaatimuksia. Heiltä odotettiin kuitenkin demokratian, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestötoiminnan peruseräkkeiden tuntemusta, kiinnostusta kansalaisyhteiskunnan asioita kohtaan, valmiutta toimia vapaaehtoistyöntekijänä ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja järjestäytymiseen sekä sitoutumista arkielämän demokratiaan. Moduuli oli suunnattu erityisesti seuraaville kohderyhmille:

- Nuoret (erityisesti opiskelijat), jotka halusivat oppia kansalaisyhteiskuntaan liittyviä asioita ja kehittää ja/tai parantaa aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvää osaamistaan (taitoja, tietoja ja suhtautumistapoja)
- Vanhemmat kansalaisaktiivit, jotka haluavat tehdä työtä nuorempien kanssa ja ovat valmiita jakamaan kokemuksiaan ja etsimään ratkaisuja kansalaisyhteiskunnan haasteisiin
- Kansalaisyhteiskunnan puolesta toimivat tai kansalaisyhteiskunnan asioiden parissa toimivat asiantuntijat, edustajat ja ohjaajat

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat

- ovat kehittäneet kykyä ymmärtää ja analysoida ympäröivää maailmaa
- tunnistavat sosiaalisia kysymyksiä ja ongelmia
- tunnistavat kansalaisten ja julkisen vallan, kansalaisten ja kaupallisten yritysten, eri yhteiskuntaryhmien (vähemmistöjen ja enemmistöjen, eri etujärjestöjen), kansalaisten ja ympäristön jne. välillä olevia jännitteitä
- tuntevat kansalaistoiminnan haasteet ja mahdollisuudet
- ymmärtävät yhteisöllisen elämän, yhteiskunnallisten kumppanuuksien, verkottumisen ja mainonnan tarpeen
- ovat sisäistäneet tarpeen vaikuttaa julkisen vallan työhön (aloitteiden teko julkisten viranomaisten parissa, yhteistyö julkisen vallan laitosten kanssa, julkisen vallan toimien valvonta)
- osaavat synnyttää kansalaistoimintaa (innostaa, ohjata ja motivoida ihmisiä)
- osaavat innostaa kansalaisia osallistumaan, järjestäytymään ja käymään vuoropuhelua julkisen vallan kanssa
- osaavat toimia välittäjänä eri osapuolten välillä (lievittää konflikteja, sovittaa eri intressien välillä)
- osaavat käyttää kansalaisjärjestöihin ja kansalaistoimintaan liittyvää tietämystään oikein ja tehokkaasti
- osaavat käyttää julkisen viestinnän keinoja (julkista keskustelua, mielipiteen ilmaisua, väittelyä, vakuuttamista jne.) tehokkaasti
- pystyvät rakentamaan luottamuksen ilmapiiriin
- osaavat rakentaa yhteistyötä, kumppanuuksia ja verkostoja
- osaavat suunnitella ja organisoida kansalaistoimintaa, -projekteja ja -järjestöjä (tunnistaa mahdolliset yhteistyökumppanit, rakentaa luottamusta, edistää molempinpuolista

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ymmärrystä, edistää vuoropuhelua, kehittää ja käyttää mainontakanavia, auttaa luomaan kumppanuuksia ja yhteistyömuotoja, järjestämään oikeusjuttuja jne.)

- tietävät, miten ottaa käyttöön aktiiviseen kansalaisuuteen liittyviä toimintatapoja (julkisten tilaisuuksien järjestäminen, kampanjat, mielenosoitukset, jäsenten ja vapaaehtoistyöntekijöiden värväys, lobbaus, selontekojen laatiminen, kansalaisjärjestöjen perustaminen, varojen kerääminen jne.)

Sisältö

1. Yhteiskunnalliseen toimintaan ja kansalaistoimintaan osallistumisen (kansalaisyhteiskuntaa koskeva tieto) ja Unkarin kansalaisyhteiskunnan teoreettiset perusteet:
 - kansalaisyhteiskunnan tarve nykyaikaisissa demokratioissa (perinteisten yhteisöjen hajoaminen, nykyaikaistuminen, kaupungistuminen)
 - kansalaisyhteiskunnan peruseräkkeet (vapaaehtoistyö, sosiaalinen pääoma, yhteiset arvot ja intressit, kansalaisten osallistuminen, yhteistyön tekeminen, luottamustehtävät, verkottuminen, kansalaisyhteiskunnan etiikka jne.)
 - vapaaehtoistyön ja kansalaistoiminnan perinteiset ja nykyaikaiset muodot Unkarissa (katso historiaa, eri mallit)
2. Kansalaistoiminnan järjestämiseen liittyvät perusroolit, -kompetenssit, -menetelmät, -työkalut ja -tekniikat - taidot, tiedot, suhtautumistavat ja niiden täytäntöönpano
 - alullepano: innostaminen, ohjaaminen, kannustaminen
 - tukitoiminta: tietojen tarjoaminen, sovittelu, vuorovaikutussuhteiden organisointi, palvelujen tarjoaminen
 - aktivointi: järjestäytyminen, vuoropuhelu, verkostojen luonti
 - viestintä: mainoskanavien kehittäminen ja käyttö, erilaisten ajatusten julkittaminen ja vaihto
 - luottamuksen, yhteistyön ja kumppanuuden luominen
 - konfliktien lievittäminen, intressien sovittelu ja välittäminen niiden välillä
 - aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvien toimintatapojen käyttöönotto (julkisten tilaisuuksien järjestäminen, kampanjat, mielenosoitukset, jäsenten ja vapaaehtoistyöntekijöiden värväys, lobbaus, selontekojen laatiminen, kansalaisjärjestöjen perustaminen, varojen kerääminen jne.)
3. Käytännön harjoittelu ja projektityö
 - tapaustutkimusten ja parhaiden käytänteiden analysointi
 - vapaaehtoistyötä ja järjestäytymistä koskeva kenttätutkimus
 - vuoropuhelu, ajatusten ja kokemusten vaihto kansalaisaktivistien kanssa
 - itsenäinen projektityö

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

15 viikon (+ 3 viikkoa kirjallisten esitysten valmisteluun) yliopiston seminaarikurssi, 3 ECTS-pistettä

- luokkaopetusta ja keskustelua vapaaehtoistyön ja kansalaistoiminnan teoreettisista perusteista
- tämän hetken kansalaisyhteiskunnan kysymysten yksilöllinen analysointi ja esittely (kansalaisyhteiskuntaan liittyvät tapahtumat, keskustelut, suuntaukset, juridiset näkökohdat Unkarissa tai muissa maissa)
- kansalaistaitojen oppiminen ja taitojen hankinta: vanhemmat opiskelijat opettavat nuorempia, nuorempien pohdiskelut
 - opiskelijaryhmien vierailu tehokkaasti toimiviin kansalaisjärjestöihin (Alsómocsoládin, Pécsváradin ja Pécsin alueella toimiviin): ryhmien havainnointi, keskustelut, väittelyt ja arvioinnit
 - ajatusten ja kokemusten vaihto vanhempien kansalaisaktivistien kanssa, ryhmäkeskustelut ja -väittelyt yhteisöjen johtajien, kuluttajansuojajärjestöjen, ympäristönsuojelijoiden, kotiseutuaktivistien, verkostoihmisten ja kansalaisyhteiskuntaan liittyvää työtä tekevien poliitikkojen kanssa
 - ongelmien ratkaisu: keskustelu esille nousevista asioista, esim. kuinka saada ihmiset kiinnostumaan, kuinka motivoida ihmisiä, kuinka rekrytoida nuoria?
- kenttätöiden tulosten yksilöllinen tallennus ja arviointi, ryhmäkeskustelut ja ongelmien ratkaisu vanhempien kurssilaisten kanssa arviointilomakkeiden avulla
- ryhmäkeskustelut omista havainnoista ja mielipiteistä
- osallistuminen kansalaisyhteiskunnan asioita käsitteleviin konferensseihin (Pascal; Tanulás szabadsága, Youth 2004)
- yhteenvedon tekeminen aktiivisen kansalaisen taidoista ja kansalaisyhteiskunnan keinojen tehokkaasta käytöstä, ohjattuja moduuleja koskevien ehdotusten teko - itsenäinen kirjoittaminen
- tietojen ja taitojen käyttöönottoa koskeva projektityöskentely ryhmissä
- erityisten välineiden (internetin, videon) käyttö

Arvostelu: osallistuminen luokkaopetukseen ja keskusteluun, esitelmä kurssin puolellavälissä, työskentelylomakkeisiin tehty merkinnät, selonteot, lopputyön esittely, seuraavaa vaihetta koskevat ideat

Moduulin opettajat

Valéria Pavluska, Ph.D., Pécsin yliopiston aikuiskasvatustieteen ja henkilöstöresurssien kehittämisen tiedekunta; yliopiston lehtori, kansalaisyhteiskuntaan, kansalaisjärjestötoimintaan ja kansalaisjärjestöjen hallintaa liittyvien luentojen pitäjä; Teréz Kleisz, Ph.D., Pécsin yliopiston aikuiskasvatustieteen ja henkilöstöresurssien kehittämisen tiedekunta; yliopiston lehtori, yhteisöjen kehittämiseen liittyvien luentojen pitäjä; Csilla Vincze, koulutuskeskusten liiton toimitusjohtaja – House of Civic Communities, Pécs; kansalaisjärjestöjä avustavia palveluja tarjoavan kattojärjestön johtaja

Ulkoiset yhteistyökumppanit

Anikó Balogh – johtaja, Telehouse (kansalaisjärjestöjen kattojärjestö), Alsómocsolád; Béla Bokor – johtaja, County Community Cultural Centre Pécs ja maakunnan itsehallinnon kansalaisjärjestöjen edustaja, László Dicső – pormestari, Alsómocsolád; Gusztávné Dietz – vapaaehtoispuhjalta toimiva oikeusavustaja, kansallinen kuluttajansuojajärjestö, Budapest; Katalin Dretzky – sihteeri, Pécsváradin linnan ystävien järjestö; Zsolt Hajnal – House of Civic Communities; Árpád Kárpáti – nuorisokonsultti, Baranya County; Zita Kárpáti Kovács – johtaja, eläkeläisten piirijärjestö, Pécsvárad; Ildikó Prucsiné Füzi – House of Civic Communities

Kurssiaineisto

- Anheier, H. K. (2005) Nonprofit Organizations. Theory, management, policy. London – New York: Routledge.
- Badescu, G. & Uslaner, E. M. (eds.) (2003) Social capital and the transition to democracy. London: Routledge.
- Bartal, A. M. (2005) Nonprofit elméletek, modellek, trendek. Budapest: Századvég.
- Cziike K. & Bartal, A. M. (2005) Önkéntesek és nonprofit szervezetek. Budapest: Civitalis egyesület.
- Keane, J. (2004) A civil társadalom. Régi képzetek, új látomások. Budapest: Typotex Kiadó.
- Mislivetz, F. & Jensen, J. (1998) An Emerging Paradox: Civil Society from Above? In: Rueschemeyer, D., Rueschemeyer, M., Wittrock, B. (eds.) Participation and Democracy East and West: Comparisons and Interpretations. Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Pavluska, V. (1999) A nonprofit szektor. Pécs: JPTE FEEFI.
- RE-ETGACE Final Report (2004) Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance. Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. Nijmegen: Nijmegen University.
- Salamon, L. M., Sokolowski, W. S., List, R. (2003) Global Civil Society. An Overview. Baltimore: Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Center for Civil Society Studies.
- Szabó, M. (2002) Civil társadalom – globalizáció – regionalizmus. (Kansalaisyhteiskunta – globalisaatio – kotiseutualue). MTA Regionális Fejlődés és Mikrointegráció Kutatócsoport – Berzsenyi Dániel Főiskola (<http://www.hunsor.se/dosszie/civiltarsadalom.pdf>).
- Touraine, A. (1997) What is Democracy? Boulder: Westview Press.
- Varga, A. T. & Vercseg, I. (2001) Közösségfejlesztés. Budapest: Magyar Művelődési Intézet.
- Vercseg, I. (2004) Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-füzetek.

Opintomoduli kulttuuri

Taidehistoria taiteen tulkkina. Taidehistorian peruskäsitteet ja taiteen historialliset ja kulttuurilliset yhteydet (Jyväskylän kesäyliopisto, Suomi)

Eurooppalainen taide on eri kulttuureja ja sukupolvia edustavien eurooppalaisten yhteistä omaisuutta. Eurooppalaisen kulttuurin tuntemuksen lisääminen ja taidehistorian sekä taiteen historiallisten ja kulttuurillisten yhteyksien peruskäsitteitä koskevan Euroopan laajuisen yhteisymmärryksen edistäminen auttaa lisäämään tietoisuutta tästä perinnöstä eri sukupolvien keskuudessa.

Kohderyhmä

Ei erityisiä vaatimuksia. Kurssille odotettiin kaikenikäisiä opiskelijoita, ja se suunniteltiin seuraaville opiskelijaryhmille:

- vanhemmat opiskelijat, esim. Ikääntyvien yliopiston opiskelijat
- nuoremmat opiskelijat, esim. Avoimen yliopiston opiskelijat
- vapaaehtoiset, jotka toimivat tai ovat kiinnostuneita toimimaan vertaistutorina, esim. museoluotseina

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat pystyvät

- kuvaamaan taidehistorian peruskäsitteitä
- kuvaamaan taiteen historiallisia ja kulttuurillisia yhteyksiä
- kunnioittamaan ja arvostamaan eri sukupolvien välisiä mielipide-eroja
- osoittamaan, miten eri sukupolvien (tai eri kulttuureista peräisin olevien ihmisten) suhtautuminen eri taide-teoksiin voi vaihdella
- kertomaan kurssista muille yhteisöille

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Sisältö

Moduuli on jaettu kahteen osaan, joihin kumpaankin kuuluu pakollisia ja vapaaehtoisia tehtäviä.

Osaan I kuuluu:

- Taidehistorian johdantokurssi, jossa käsitellään mm. seuraavia aiheita:
 - taidehistorian historia ja taidehistorian peruskäsitteet
 - kuvataiteen osa-alueet
 - kuvataidetta tutkivien taidehistorioitsijoiden väliin
 - taidekäsitteen ja taiteilijan aseman muutos vuosisatojen kuluessa
 - taidehistorian ja taideinstituutioiden vaikutus taiteilijan työhön tai taiteesta kirjoittamiseen
- Pakollinen luettava: "Katseen rajat" (ks. kurssiaineisto)
- Pakollinen taidegalleriakäynti, jonka aikana käsitellään mm. seuraavia aiheita: (vapaaehtoisena) museoppaana toimiminen (esim. taidenäyttelykäynnit ikäihmisten tai lasten kanssa); ohjattu keskustelu LUMO 2007 -näyttelyn (kansainvälisen valokuvataiteen näyttelyn) joistakin tärkeimmistä teoksista, joista kuullaan myös maahanmuuttajien tai kauan ulkomailla asuneiden suomalaisten kannanottoja.
- Vapaaehtoinen tietotekniikan kurssi internetin käyttöön harjaantumattomille.
- Vapaaehtoinen tentti (tai essee)

Osaan II kuuluu:

- taideteoksen analyysin harjoittelu: keskustellaan erilaisista taideteosten analysointimalleista ja tarkastelutavoista ja harjoitellaan kuvaamaan ja tulkitsemaan taideteosta muille ihmisille
- tiedonhaun perustaidot (mukaan lukien esim. syvempi tutustuminen annettuihin koti- ja ulkomaisiin linkkeihin)
- opiskelutehtävät (esim. biografioiden etsiminen)

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

8 viikkoa (osa I: 4 viikkoa, 12 lähiopetustuntia ja 1 video-opetustunti sekä itseopiskelua, vapaaehtoisesti: 8 tietotekniikan lähiopetustuntia; osa II: 4 viikkoa, 16 lähiopetustuntia, itseopiskelua)

3 ECTS-opintopistettä (vähimmäismäärä), 5 ECTS-opintopistettä (enimmäismäärä, kaikki opintotehtävät suorittaneille tai tentin läpäisseille)

- luokkaopetus ja video-opetus, keskustelua
- opintotehtävät tai esseeet ryhmissä/pareittain
- taideteosten analyysiharjoitukset sukupolvet ylittävissä opiskelijaryhmissä
- pakollinen luettava (Katseen rajat -kirja ja artikkelieja)
- keskustelu WWW-pohjaisessa opetusympäristössä
- käynnit paikallisissa taidemuseoissa vertaistutorien johdolla; käynnit taidegallerioissa
- itsenäinen tutustuminen annettuihin aiheeseen liittyviin WWW-sivustoihin ja artikkeleihin
- vapaaehtoisesti: tietotekniikan opiskelu
- essee
- tentti

Opintosuoritusten arvostelu tentin, opiskelutehtävien tai esseen pohjalta

Moduulin opettajat

Päävastuullinen: Teija Luukkanen-Hirvikoski, FM (Jyväskylän yliopisto / Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos) yhdessä seuraavien kanssa: Merja Karjalainen, FM, koulutussuunnittelija (Jyväskylän yliopisto / avoin yliopisto); Sirpa Turpeinen, FM, museolehtori (vastaa kulttuuriluotsiprojektin ja Taiteesta pitkää ikää -projektin vertaistutoreista, Jyväskylän taidemuseo); emerita-professori Marjatta Marin (toimii sosiaaligerontologian asiantuntijana, Jyväskylän ikääntyvien yliopiston johtoryhmän puheenjohtaja); Milla Saajanaho, aikuiskasvatustieteen opiskelija, vastaa tietotekniikkakursseista; Anneli Hietaluoma, FM (Jyväskylän kesäyliopiston rehtori, vastaa myös Jyväskylän ikääntyvien yliopistosta).

Ulkoiset yhteistyökumppanit

Avoin yliopisto / Jyväskylän yliopisto; Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos / Jyväskylän yliopisto; Jyväskylän taidemuseot / Jyväskylän kaupunki

Kurssiaineisto

- Taidehistorian metodologiaa käsittelevä kirja Katseen rajat (toim. Elovirta ja Lukkarinen)
- Taidehistoriaa ja taidegallerioita käsittelevä verkkomateriaali, taidesanastot (esim. Aikajana: <http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/aikajana>) ja opettajien kokoamat koti- ja ulkomaiset linkit verkossa. Osallistujille annettiin aikaa itseopiskeluun, tai he perehtyivät näihin linkkeihin kurssin yhteydessä järjestetyn tietotekniikkakoulutuksen aikana.
- Professori Annika Waenerbergin (Jyväskylän yliopisto, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos) pitämä videoluento Mitkä ovat taiten rajat?

Opintomoduuli työllistettävyyks ja mentorointi

SeniorMent – Miten jakaa tietoa ja kokemusta? (Grazin yliopisto, Itävalta)

Sen paremmin elinkeinoelämällä ja työmarkkinoilla kuin Euroopan kansalaisyhteiskunnallakaan ei ole varaa menettää ikäihmisten taitoja, osaamista ja kokemusta. Mentorointi on tapa vahvistaa sukupolvien välisiä vuorovaikutussuhteita kaikkien eduksi.

Kohderyhmä

Siirtymisvaiheessa olevat henkilöt, erityisesti kaikenlaisien organisaatioiden (teollisuuden, palvelualan, julkisen hallinnon yms.) vanhemmat johtajat tai asiantuntijat, jotka ovat siirtymässä tai ovat jo siirtyneet eläkkeelle ja haluavat kokeilla, voisivatko he ryhtyä myöhemmin mentoreiksi. Osallistujat valittiin vapaamuotoisen hakemuksen ja/tai haastattelun perusteella. Nuoremmat henkilöt, jotka haluavat olla mentoroitavina.

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat

- pystyvät päättämään, haluavatko he ryhtyä mentoreiksi
- osaavat kommunikoida rakentavalla tavalla
- osaavat kuunnella aktiivisesti
- osaavat siirtää omaa tietämystään sopivalla tavalla
- tietävät, että heillä on myös epävirallista tietämystä
- tietävät, miten panna alulle työssäoppimisen kautta saatujen kokemusten vaihto
- osaavat antaa neuvoja ja palautetta
- tietävät, miten vallitsevista ikäeroista tai hierarkioista huolimatta voi luoda ryhmään luottamuksen ilmapiiriin
- osaavat hankkia yhteystietoja
- osaavat tukea verkostojen rakentamista

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Sisältö

- Nykypäivän ja tulevaisuuden työmarkkinat: Mitä ne tuovat minulle? Millä tavoin voin osallistua (vapaaehtoistyö, itsenäinen työskentely jne.)? Millaisille tiedoille ja kokemuksille on tarvetta? Mitä tarvitsen voidakseni jakaa tietämystäni? Perustietoa nykypäivän työympäristöstä (mentoroitavien työympäristö: epätyypilliset työsuhteet, globalisaatio, projektityöt jne.).
- Itsensä organisointi ja hallinta: Sopiiko mentorointi minulle? Missä olosuhteissa haluan jakaa tietämystäni ja kokemuksiani ("sosiaalinen sitoutuminen")? Impliittisen tiedon löytäminen: Mitä tärkeää tietoa minulla on? Mitkä ovat oleellisia kokemuksiani? Ammatillinen ja sosiaalinen osaaminen ja menetelmien hallinta; tietojenkäsittelyn soveltaminen.
- Mentorointimenetelmät ja -välineet: Mitä mentorointi on (verrattuna valmennukseen ja konsultointiin)? Potentiaalien arviointi; nykyisten työskentelyalueiden analysointi; mentorin ja mentoroitavan väliset sopimukset (tavoitteiden määrittely, aikataulujen noudattaminen, toiminnan sisällöstä sopiminen); haastattelutekniikat (epäsuora kommunikaatio, palautteen antaminen, tiedon siirto); yksilökohtaisten kriisien ja konfliktien hallinta.
- Mentorointiprojekti (nuorempien kuten työttömien, sapattivapaalla olevien, aloittelevien yrittäjien tms. kanssa): Miten löydän oman markkina-alueeni? Mistä löydän mentoroitavia? Mentoroitavien valinta; mentorointiprojektin loppuunvieminen; loppuesittely.

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

13 viikkoa, mukaan lukien projektityö, lukukauden mittainen kurssi, vastaavuus 2,5 ECTS-pistettä

- Luentoja ja keskusteluja; ryhmätyötä/parityötä (esim. haastattelun strukturointi, ongelmien analysointi)
- Edellä kuvattujen menetelmien lisäksi osallistujat toteuttavat myös monien eri alan ihmisten kanssa mentoroitaviksi haluavien nuorempien ihmisten (työttömien, sapattivapaalla olevien, aloittelevien yrittäjien tms.) mentorointiprojektiin, jossa mentoroitavat tietävät tämän moduulin kokeellisesta luonteesta

Opintosuoritusten arvostelu: keskustelu ja osallistuminen oppitunneilla; projektin loppuesittely; päätöskeskustelu, jossa mentoroitavat antavat palautetta mentoreilleen; opituntien dokumentointi

Moduulin opettajat

(emeritus)professori Herbert Kraus, yritysjohtaja, Grazin yliopiston Organisaatioiden ja henkilöstöresurssien hallinnan laitoksen johtaja (1968–2005); Helfried Faschingbauer, sosiologi ja Grazin yliopiston lehtori (1971–2002), Steiermarkin osavaltion Grazin työvoimatoimiston apulaisjohtaja (1994–2002) ja toimistonjohtaja (2002–2003); perusti eläkkeelle siirryttyään vuonna 2004 oman yrityksensä (Faschingbauer Consulting Ltd.)

Ulkoinen yhteistyökumppani

Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. yhteistyössä Deutschlandsbergin kaupungin kanssa; Steiermarkin osavaltion työvoimatoimisto

Kurssiaineisto

Luentomonisteet; kirjasuosituksset:

- Carnegie, D. (2006) Wie man Freunde gewinnt: Die Kunst, beliebt und einflussreich zu werden (Miten saa ystäviä, menestystä ja vaikutusvaltaa, 1936).
- Schönbacher, M. (2007) Mein Chef ist ein Arschloch, Ihrer auch? Von Machtmenschen, Feiglingen und Wichtigtuern. München: Goldmann.
- Sprenger, R. K. (2007) Mythos Motivation: Wege aus einer Sackgasse. Frankfurt/M. – New York: Campus.
- Whitmore, J. (1994) Coaching für die Praxis: Frankfurt/M. – New York: Campus.

Opintomoduli terveystieteet

Sydän- ja verisuonisairauksien riskitekijät (A Coruñan yliopisto, Espanja)

ADDING QUALITY TO LIFE
THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Väestönkehitys luo suuria haasteita Euroopan terveydenhuoltoalalle. Avainasemassa on siis terveysasioihin liittyvän tiedon lisääminen kaikenikäisten eurooppalaisten parissa terveyden edistämistyön avulla.

Kohderyhmä

Ei erityisiä vaatimuksia senioriopiskelijoiden osalta. Kohderyhmänä oli erityisesti:

- A Coruñan eläkeläisten liiton jäsenet (senioriopiskelijat)
- A Coruñan yliopiston gerontologian alan jatko-opiskelijat (nuoremmat opiskelijat)

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat pystyvät

- osoittamaan omaksuneensa tietoa sydän- ja verisuonisairauksien tärkeimmistä riskitekijöistä,
- siirtämään tätä tietoa ja selittämään sitä muille väestöryhmille,
- keskustelemaan moduulin aiheista ja perustelemaan näkemyksensä,
- ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisia terveyteen vaikuttavia valintoja,
- käyttämään tietotekniikka- ja viestintätaitoja tehokkaasti ja soveltamaan moduulin aikana oppimaansa terveellisiä elämäntapoja koskevaa tietoa jokapäiväiseen elämäänsä,
- analysoimaan kriittisesti sydän- ja verisuonitautien riskitekijöitä käsitteleviä tekstejä ja artikkeleita,
- laatimaan ja arvioimaan terveellisiä elämäntapoja ja sydän- ja verisuonitautien riskitekijöitä koskevaa aineistoa.

Sisältö

Terveystieteet-moduuli käsittelee sydän- ja verisuonitautien riskitekijöihin liittyviä asioita tarjoamalla teoreettista ja käytännön tietoa lähinnä terveydentilaan vaikuttavista aiheista:

- Kohonnut verenpaine (normaalit verenpainearvot ja niiden vaihtelu, arvoja mahdollisesti kohottavat tekijät, niiden hallintaan vaikuttavat elintavat)
- Terveellinen ruokavalio (monipuolisen ruokavalion merkitys terveyden kannalta; ruokapyramidi ja ravintoaineet: hiilihydraatit, rasvat, lipidit, valkuaisaineet, vitamiinit, kivennäisaineet jne.)

- Tupakointi (sydän- ja verisuonitaudit ja tupakointi perifeerisen vaskulopatian tärkeimpänä riskitekijänä, sillä se edistää lipidien kerääntymistä verisuoniin aiheuttaen verisuonten supistumista ja lisäten siten verenpainetta)
- Liikunnan puute; istuva elämäntapa (puutteellisen liikunnan käsite ja sen alalajit jne.)
- Liikunta ja sydän- ja verisuonitautien riskitekijät (peruskäsitteet: liikkuminen, kuntoilu, urheilu, kunto; aerobisen ja anaerobisen harjoittelun ero)
- Stressi sydän- ja verisuonitautien riskitekijänä (stressin vaikutus ruumiiseen: migreeni, kohonnut verenpaine, sydämen rytmihäiriöt, immuunijärjestelmä jne.; rentoutustekniikoiden harjoittelu, kognitiivis-behavioraaliset terapiamuodot)
- Masennus ja sydäninfarkti (tärkeimmät fyysiset, käyttäytymis- ja kognitiiviset oireet; vanhuusiän masennuksen ominaispiirteet; interventio ja hoito; masennuksen ja sydän- ja verisuonitautien välinen yhteys)
- Estrogeeni ja vaihdevuodet (varhainen ja myöhäinen menopaussi; menopaussin tärkeimmät oireet; yhteys sydän- ja verisuonitauteihin)
- Diabetes, liikalihavuus (sydän- ja verisuonitautien riskiä kohottavat perinnölliset ja henkilökohtaiset tekijät kuten teollisuusmaiden elintavoista johtuvat riskitekijät)
- Psykososiaaliset tekijät; terveelliset elintavat (sydän- ja verisuonitautien riskiä kohottavat perinnölliset ja henkilökohtaiset tekijät kuten teollisuusmaiden elintavoista johtuvat riskitekijät)
- Hengitys- ja verenkiertoelimistön pysähdykset; ensiapu (kiireellisten tapausten ja hätätapausten ero, tärkeimmät kiireelliset tapaukset, joihin ikäihmiset voivat joutua kuten sydämen pysähdys tukehtumisen tai hukkumisen vuoksi; lonkkamurtumia aiheuttavat kaatumiset; vakavat sydänkohtaukset jne.)

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

15 viikkoa; 3 ECTS-pistettä

- kaksi asiantuntijoiden pitämää luentoa viikossa, yhteensä 32 teoria- ja käytännön opetuksen tuntia
- itsenäistä opiskelua
- audiovisuaalista opetusta (PowerPoint)
- erityisesti tätä moduulia varten laadittu opiskeluaineisto
- ilmoitettujen artikkeleiden lukeminen
- opetusvideoiden käyttö
- kurssia varten laadittu tietoliikennevälineitä hyödyntävä oppimisympäristö, joka sisältää opiskeluaineistoa

Opintosuoritusten arvostelu: Opiskelijoiden arviointi tapahtui koko kurssin aikaisten suoritusten perusteella. Jokaisen aihealueen jälkeen asiantuntija laati kysymyksiä, joihin opiskelijoiden oli määrä vastata sen testaamiseksi, ovatko he ymmärtäneet asian. Viimeisellä kerralla oli myös opiskelijoiden yhteinen tentti. Jokainen opettaja laati jokaisesta käsitellystä aihealueesta viisi kysymystä. Kysymykset olivat monivalintatehtäviä, joiden kolmesta vastausmahdollisuudesta vain yksi oli oikea. Opiskelijat jaettiin kahteen samanlaiseen ryhmään, joissa heidän oli vastattava kaikkien osa-alueiden kysymyksiin.

Moduulin opettajat

Professori José C. Millán Calenti, PhD, gerontologi; Ana Maseda, PhD, biologi; Isabel González-Abraldes, psykologi

Tämän moduulin opetukseen osallistuneilla asiantuntijoilla on korkea-asteen koulutus (perus-, jatko- ja tohtorintutkinto) sekä kokemusta ikäihmisille suunnatusta virallisen koulujärjestelmän ulkopuolisesta opetuksesta (erityisesti A Coruñan yliopiston Ikääntyvien yliopiston opetuksesta) ja konferensseista.

Ulkoiset yhteistyökumppanit

A Coruñan eläkeläisten liiton jäsenet (senioriopiskelijat)

Kurssiaineisto

Opintomoduuili koostuu luennoista ja keskustelusta audiovisuaalisia välineitä apuna käyttäen. Opiskelijoiden käytössä on verkko-opiskelu ympäristön kautta ladattavaa opetusaineistoa (word- tai pdf-muotoista). Näin edistetään monien eri opetusmenetelmien käyttöä. Opiskelijat saavat käyttää A Coruñan yliopiston kirjastoa.

Opetusmoduuli tietoyhteiskunta – digitaalinen lukutaito

Multimediamiestintä (Brnon teknillinen yliopisto, Tšekin tasavalta)

Uudet teknologiat ovat yhä enenevässä määrin osa eurooppalaisten jokapäiväistä elämää. Hyvät tietotekniikka- ja viestintätaidot ja tietämys uusista viestintävälineistä ovat paitsi edellytys aktiiviselle osallistumiselle Euroopan yhteiskunnalliseen elämään myös välttämättömyys jo ihan senkin kannalta, että uusien teknologioiden kehityksestä sivuun jääneet ikäihmiset eivät syrjäytyisi kokonaan.

Kohderyhmä

Nuoremmat ja vanhemmat ikäihmiset - osallistujilla on oltava sekä perustiedot tietotekniikan käytöstä (MS Windows XP -käyttöjärjestelmän, internetin ja sähköpostin käytöstä) että perustiedot englannista, jotta tietokoneella työskentely onnistuu; (vapaaehtois pohjalta toimivat) ikäihmiset, jotka hallitsevat tietokoneen käytön ja haluavat oppia jakamaan tietoaan saman- tai eri-ikäisten kanssa.

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat pystyvät

- ottamaan yhteyttä ystäviinsä multimediamiestintävälineiden avulla,
- käsittelemään digitaalikuvia, skannaamaan asiakirjoja ja luomaan lyhyitä videoesityksiä,
- asentamaan erilaisia sovelluksia,
- toimimaan mentorina tai henkilökohtaisena tutorina toista ikäryhmää edustavalle kurssilaiselle,
- ottamaan huomioon ongelmat, joita toista ikäryhmää edustavilla kurssilaisilla voi olla,
- valmistamaan tuote, joka esittelee kurssista saatavaa hyötyä muille yhteisöille.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Sisältö

Tällä erityiskurssilla opiskelijat oppivat laajentamaan huomattavasti henkilökohtaisen tietokoneen ja muiden nykyaikaisten tietotekniikkajärjestelmien käyttöä. Iäkkäämmille kurssilaisille esitellään työkaluja, joilla he voivat muokata, arkistoida ja työstää kuva- ja äänimateriaalia. Käsiteltävä tieto voi olla yhteiskuntaelämän alalta (radiosta, televisiosta, aikakauslehdistä ja sanomalehdistä), mutta myös perhe- ja ryhmätapahtumista. Henkilökohtaisen opetuksen kautta kurssilaiset oppivat tietovälineiden digitoinnin teoreettisia perusteita ja siihen liittyviä käsittelymahdollisuuksia. He oppivat käyttämään seuraavia internetistä saatavia uusia mediasovelluksia:

- IrfanView
- WinAmp
- Skype
- Windows Movie Maker
- Speech synthesis

Erityisesti he oppivat

- käsittelemään äänitiedostoja (MP3),
- käyttämään digitaalikamera, verkkokameraa ja kuvanlukijaa,
- lataamaan ja asentamaan erilaisia ohjelmia ja käyttämään niitä,
- tekemään elokuvia Windows Movie Maker -ohjelmalla.

Joillakin kerroilla ohjaajina ja myös roolimalleina toimivat henkilökohtaiset tutorit (buddyt) kannustavat opiskelijoita kehittämään ja testaamaan taitojaan, jolloin he voivat puolestaan toimia opiskelun aikana muiden eri- tai samanikäisten tutoreina. Kurssin lopussa osallistujat esittelevät oppimiaan taitoja laajemmalle yleisölle (muille Brnon teknillisen yliopiston Kolmannen iän yliopiston opiskelijoille).

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

12 viikkoa kestävä kurssi viikoittain pidettävissä kahden tunnin jaksoissa; vastaavuus 2 ECTS-pistettä

- enintään 15 osanottajaa
- harjoituksia ja kysymys-vastaus-tehtäviä
- ryhmätöitä (esim. valokuvagallerian laatiminen)
- itsenäinen opiskelu henkilökohtaisen tutorin (buddyn) avustuksella (jotkut kokoontumiskerrat)
- vain yksi käyttäjä tietokonetta kohti (Kolmannen iän yliopiston tietokonehuone, tietojenkäsittelytieteen laitos, teknillinen tiedekunta)
- varustus: multimedialaitteilla (kuulokkeet, mikrofoni ja verkkokamera) varustettu henkilökohtainen tietokone; dataprojektori, digitaalikamera, tulostin, kuvanlukija

Kurssilaiset pääsevät tietokonehuoneeseen itsenäistä opiskelua, lopputöiden valmistelua ja harjoittelua varten.

Opintosuoritusten arvostelu: osallistuminen tuntiopiskeluun; lopputyö

Moduulin opettajat

Michal Vojkůvka; tietotekniikan MSc., Brnon yliopiston teknillisen tiedekunnan tietojenkäsittelytieteen laitoksen assistentti; joillain kerroilla on avustamassa (vapaaehtois-työntekijöinä toimivia) ohjaajia, jotka ovat itsekin ikäihmisiä ja hallitsevat tietokoneen käytön.

Ulkoinen yhteistyökumppani

Tšekin tasavallan Kolmannen iän yliopistojen liitto

Kurssiaiaineisto

- Tšekinkielistä kirjallisuutta (esim. J. Pecinovský: Upravujeme digitální; J. Lapáček: Pocity v domácnosti; J. Kuneš: Skype – telefonujeme přes Internet)
- WWW-sivut (tätä kurssia varten suunniteltu: <http://www.vojkuvka.cz/addlife>)

Opintomoduli kestävyys ja kehitys

Välineet ja menetelmät kestävien muutosprosessien aikaansaamiseksi alueilla ja yrityksissä (Grazin yliopisto, Itävalta)

Euroopan alueiden ja yritysten kestävä kehitys on ensiarvoisen tärkeää koko Euroopan kannalta. Eurooppalaisten strategioiden täytäntöönpanoa varten tarvitaan paikallista toimintaa, johon osallistuu kaikkia ikäryhmiä.

Kohderyhmä

Eri alojen opiskelijat (maantiede, ympäristötieteet jne.) ja kunnan asukkaat, esim. alan ammattilaiset, aiheesta kiinnostuneita eläkeläiset.

Vaatimukset:

- Tutkintotavoitteisten opinto-ohjelmien opiskelijoilla on oltava suoritettuna bachelor-tutkinto. Opiskelijoiden on lisäksi lähetettävä kurssin opettajille vapaamuotoinen hakemus.
- Kunnan asukkaat: vapaaehtoinen hakemus ja/tai yliopisto-ohjelman koordinaattorin pitämä haastattelu

Oppimistulokset

Kurssin päätyttyä osallistujat

- tuntevat alueiden ja yritysten kestävään kehitykseen liittyviä tärkeimpiä aihepiirejä,
- osaavat soveltaa kestävä kehityksen menetelmiä ja työkaluja omassa liiketoiminnassaan ja jokapäiväisessä elämässään,
- osaavat motivoida ja sitouttaa muita ihmisiä kestävä kehityksen projekteihin omalla alallaan ja jokapäiväisessä elämässään.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Sisältö

Kurssi jakautuu kolmeen osaan:

Osa 1 (johdanto):

- Johdanto kestävään kehitykseen (historia, viime vuosien kehitys ja systeemiajattelu)
- Johdanto muutosten hallintaan yrityksissä ja alueilla
- Keskustelua maailmanlaajuisista järjestelmistä ja vuorovaikutussuhteista

Osa 2 (menetelmät):

- Systeemien, verkostojen ja sidosryhmien analysointimenetelmät
- Aluekehityksen ja yritystoiminnan osallistumismenetelmät
- Vaikutussuhdekaavio

Osa 3 (menetelmien soveltaminen):

- Paikalliset ja alueelliset tavoiteohjelmat
- Kestävän kehityksen raportointi
- Kestävän kehityksen euroopan- ja maailmanlaajuiset yhteistyöohjelmat

Kurssimuoto ja opetusmenetelmät/opiskeluprosessi

Kolmen viikon kurssi, neljä intensiivikurssia, 3 ECTS-pistettä, vastaavuus 3 ECTS-pistettä ulkoisille osallistujille

- luentoja
- keskusteluja
- ryhmätyötä
- parityötä
- vuorovaikutteisia yhteissuunnittelutyöpajoja sidosryhmien johdolla
- vuorovaikutteisten työpajamenetelmien kuten Word Café -sivuston (<http://www.theworldcafe.com/>) käyttö
- itsenäinen opiskelu, mukaan lukien tiedonhaku internetistä ja kirjallisuudesta tiettyjen kurssikertojen valmistelutyönä

Arvostelu: Ryhmätyö, suullinen esitys; ongelmien ratkaisu ja suunnitelmien teko analysoimalla konkreettisia tapauksia eri menetelmillä, esim. muutoshallinta; loppuraportti (osaksi yliopisto-opiskelijan ja iäkkäämmän ulkoisen kurssilaisen parityönä).

Moduulin opettajat

Clemens Mader, MSc, Grazin yliopiston maantieteen ja aluetieteiden laitoksen alueellisen osaamisen keskus – kestävän kehityksen koulutus (RCE Graz-Steiermark); valmistui vuonna 2004 (Grazin yliopiston) ympäristötieteiden laitokselta erikoisalanaan aluetieteet ja valmistelee parhaillaan väitöskirjaa aiheesta Change Management in Regions – Transdisciplinary Change Processes in Regions (alueellisten muutosten hallinta – tieteiden rajat ylittävät muutosprosessit alueilla). Moduulin kehittämiseen osallistui Grazin yliopiston maantieteen ja aluetieteiden laitoksen professori Friedrich M. Zimmermann, tutkimuksen ja tiedon siirron vararehtori. RCE Graz-Steiermark perustettiin marraskuussa 2006, ja se on osa maailmanlaajuisia YK:n kestävän kehityksen vuosikymmenen (2005–2014) RCE-keskusten verkostoa. Sen tarkoituksena on panna alulle kestävän aluekehityksen ja koulutuksen toimintaa ja edistää siten alueellisen yhteistyökumppanuuden kestävä kehitystä.

Ulkoiset yhteistyökumppanit

Kirchbachin KB5 -aluekeskus; vierailevina luennoitsijoina ulkopuolisia asiantuntijoita (mm. M. Spiecker, Witten/Herdecken yliopisto, Saksa; G. Vötsch, Itävallan keskuspankki, Wien), jotka keskustelevat kurssilaisten kanssa kokemuksistaan.

Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. yhdessä itävaltalaisen Deutschlandsbergin kaupungin kanssa

Kurssiaineisto

- Abouleish, I. (2004) Die Sekem Vision – Eine Begegnung zwischen Orient und Okzident. Mayer.
- Adomssent M. et al. (2006) Higher Education for Sustainability – New Challenges from a Global Perspective. Frankfurt/M.: VAS.
- Baer, W. (2002) Bildung und Lernen im Zeichen der Nachhaltigkeit. Schwalbach: Wochenschauverlag.
- Brundtland, G. H. (1987) Our common future. Oxford: Oxford University Press.
- Eigner, Ch. (2008) UN/FAIR Trade – Die Kunst der Gerechtigkeit. Wien: Springer.
- Ekart, F. (2005) Das Prinzip Nachhaltigkeit. München: C. H. Beck.
- Karl-Franzens-Universität Graz (2005) Nachhaltige Bildung für Alle. Graz: Leykam.
- Meadows, D. (1972) Die Grenzen des Wachstums. Stuttgart: Deutsche Verlags Anstalt.
- Nuscheler, F. (2005) Entwicklungspolitik. J. H. W. Dietz.
- Prahalad, C. L. (2002) The Fortune at the bottom of the pyramid. Upper Saddle River: Wharton School Publishing.
- Senge, P. (1999) Die Fünfte Disziplin. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Senge, P. & Scharmer, C. O. (2004) Presence – An exploration of profound change in people, organizations and society. New York: Doubleday.
- Stiglitz, J. (2002) Globalization and its discontents. London: Penguin Books.
- Stoltenberg, U. (2005) Nachhaltigkeit ist machbar. Waldkirchen: Verlag Akademischer Schriften.
- UNESCO (2002) Teaching and learning for a sustainable development: A Multimedia teacher education programme.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE Tool Kit

CZ

ADD LIFE European Tool Kit jako souprava nástrojů pro vývoj mezigeneračního vzdělávání na úrovni vysokoškolského vzdělání

Účelem je představit Vám nejlepší zkušenosti a získané poznatky v oblasti mezigeneračního vzdělávání, jež byly získány v projektu ADD LIFE. Máte-li zájem o to, aby se Vaše univerzita otevřela studujícím různých generací a chcete-li zjistit, jak se generace mohou učit od sebe navzájem, naleznete v tomto nástroji užitečné informace.

DE

Das **ADD LIFE Europäische Tool Kit** für die Entwicklung intergenerationellen Lernens im Universitäts- und Hochschulwesen

Dieses Tool Kit bietet Ihnen einen Einblick in die Erfahrungen, die im ADD LIFE Projekt in der praktischen Umsetzung intergenerationellen Lernens gemacht wurden. Wenn Sie daran interessiert sind, Ihre Universität für gemischte Altersgruppen zu öffnen und zu erfahren, wie Generationen voneinander lernen können, werden Sie in diesem Tool Kit hilfreiche Informationen finden.

EN

The **ADD LIFE European Tool Kit** for Developing Inter-generational Learning in Higher Education

This Tool Kit is designed to introduce you to the best practice in inter-generational learning developed in the ADD LIFE project. If you are interested in opening your University to mixed-age learners and investigating how the generations can learn from each other, you will find useful information in this Tool Kit.

ES

ADD LIFE, Tool Kit europeo para el desarrollo del aprendizaje intergeneracional en la educación superior

Este Tool Kit está diseñado para presentarle los mejores ejemplos prácticos en el aprendizaje intergeneracional desarrollados en el marco del proyecto ADD LIFE. Si usted está interesado en abrir las puertas de su universidad a alumnos de diferentes edades y en investigar cómo pueden aprender unas generaciones de otras, este programa contiene información de gran utilidad.

FI

ADD LIFE – eurooppalainen työkalupakki sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittämiseksi

Tämän työkalupakin tarkoituksena on esitellä ADD LIFE -hankkeessa kehitettyjä sukupolvet ylittävän opiskelun parhaita käytänteitä. Jos olet kiinnostunut avaamaan yliopistosi eri ikäryhmien opiskelijoille ja selvittämään, miten eri sukupolvet voivat oppia toinen toisiltaan, löydät työkalupakista hyödyllistä tietoa.

HU

ADD LIFE Európai Eszköztár intergenerációs oktatási programok fejlesztéséhez a felsőoktatásban

Az ADD LIFE Projekt Eszköztár betekintést ad az intergenerációs tanulás kísérleti programja során szerzett gyakorlati tapasztalatokba. Ha érdekelt abban, hogy felsőoktatási intézményében intergenerációs csoportban tanuljanak a hallgatók, bizonyára sok hasznos információt talál ebben az eszköztárban.

E-MAIL: add-life@uni-graz.at
DOWNLOAD: <http://add-life.uni-graz.at>

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

Täysimääräiset partnerit: koordinaattori: Grazin yliopisto (AT); Brnon teknillinen yliopisto (CZ); Lontoon Goldsmiths-yliopisto (UK); Jyväskylän kesäyliopisto (FI); Pécsin yliopisto (HU); A Coruñan yliopisto (ES); Euroopan yliopistojen täydennyskoulutusverkosto – EUCEN (BE) | **Liitännäiskumppanit:** Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. yhdessä itävaltalaisen Deutschlandsbergin kaupungin kanssa (AT); Tšekin tasavaltaa Kolmannen iän yliopistojen liitto (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); Kielin yliopisto (DE); Koulutuskeskusten liitto – kansalaisjärjestöjen kattojärjestö (HU); A Coruñan eläkeläisten alueellinen liitto (ES); Euroopan aikuiskasvatusalan kattojärjestö – EAEA (BE)

Full Partners: Koordinatorin: Universität Graz (AT); Vysoké učení technické v Brně (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Jyväskylän kesäyliopisto (FI); Pécsi Tudományegyetem (HU); Universidad de A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technologiezentrum Deutschlandsberg GmbH – In Kooperation mit der Stadtgemeinde Deutschlandsberg (AT); Asociace univerzit třetího věku (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (DE); Nevelők Háza Egyesület – Civil Közösségek Háza (HU); Asociación Provincial de Pensionistas y Jubilados de A Coruña – UDP (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

This project has been funded with support from the European Commission within the framework of the Socrates Grundtvig programme. Grundtvig 1-project No. 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1 (2006–2008)